

~~L. hufing.~~

~~582. a.~~

R. H. K. I.

422.

Telgs.

2. peld.

422

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

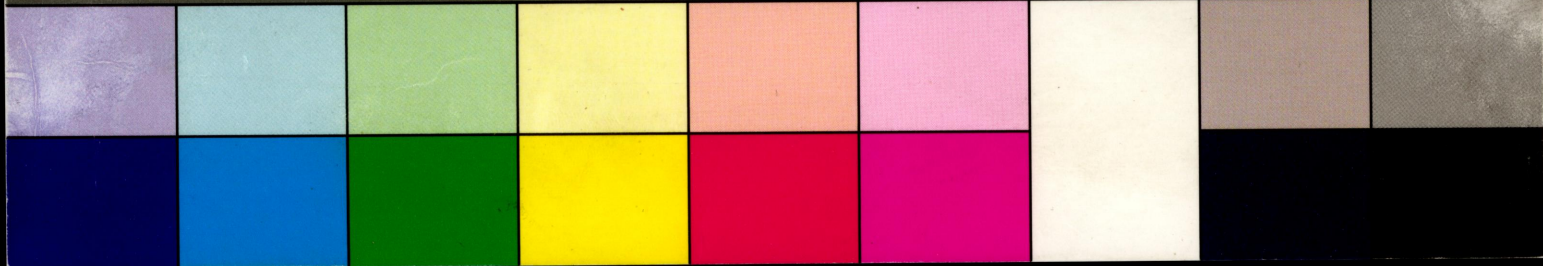
Red

Magenta

White

3/Color

Black

NOVAE
GRAMMATICÆ
Ungaricæ
SUCCINCTA METHO-

DO COMPREHENSÆ, ET
perspicuis exemplis illustratæ

LIBRI DUO.

Ad

Illustrissimum & Generosissimum Principem, ac Dn.
DN. MAURITIUM juniorem, Hassia
Laugravium &c.

Autore

ALBERTO MOLNAR Szenciensi.

HANOVIAE, Typis Thomæ Villeriani: impensis
verò Conradi Biermanni & consort. Sum
612 10c x.

Andr. Costick,
1690.

4820
NOVÆ
GRAMMATICÆ

Ungariçæ

SUCCINCTA METHO-

DO COMPREHENSÆ, ET

perspicuis exemplis illustratæ

LIBRI DUO.

Ad

*Illustrissimum & Generosissimum Principem, ac Dn.
DN. MAURITIUM juniorem, Hassiæ
Landgravium, &c.*

Autore

ALBERTO MOLNAR Szenciensi.

HANOVIAE, Typis Thomæ Villeriani: impensis
verò Conradi Biermanni & consort.

613 13c x.

*Sum
Andr. Gottsch,
1682.*

4820.

Oct. Széch.

Illustrissimo ac Generosissimo Principi,
& Domino,

Dn. Mauritio Juniori,

Excelsissimi & Potentissimi Principis,
ac Domini, Dn. MAURITII
HASSIAE LANDGRAVII, Comitis in Katzen-
elnbogen, Dietz, Ziegenhan & Nidda &c.

FILIO INCLYTISSIMO:

& pro tempore

Illustris Academiae Mauritianae, quae est Marburgi
Hassorum, Rectori Magnificentissimo: Do-
mino suo Clementissimo.

PUD Parthos olim & Persas O-
rientis populos lege cautum fuisse
accepi, Princeps Illustrissime, ne
quis Regem Principemq; virū sa-
lutaturus sine munere accederet.

Unde & sapientes illi, in Evangelii principio viri,
Magi voce Persica dicti, venientes ab oriente Beth-
lehemum, non sine munere salutarunt Iesum recēs-
satum regem. Sed & Austri quoq; Regina, huius in-
stituti laudquaquam ignara, ad Salomonē Regem
sapientissimum venit. Persas verò etiam nū priscæ
legis huius memores esse, hac at atc tuâ domestica
ex verbo didicisti Princeps Inclytissime. Vidisti enim

in illustri Aula Cassellensi Excelsissimi Patris tui, quomodo Ipsius Celsitudinem, splendidissimi Regis Persiæ Legati reverenter salutarent, munera Asiatica, pretiosam Cidarim & acinaces inauratos humiliter offerentes.

Moris itaq; huius & similium institutorum aliorum, recordatio & conscientia, hactenus me vetuit ac deterruit, ne Tuam Cels. salutaturus, manibus vacuis accederem, licet toto illo tempore, ex quo sceptrum Academiae nostra ea suscepit, gratulandi studio flagrarim. Confectus verò tandē mihi est, Dei beneficio, iste libellus Ungaricus, in inclyta hac Academia per biennium fere, rarò intermissa meditatione compositus; qualis nunquam antea fuit visus. In quo sanè multum sudavit ingeniolum meum, ut quoquomodo Principe dignum munus ex eo elaborarem. Cū autem meum istud munus Tuæ Celsit. de novo magistratu Academico gratulans offerre & cōmendare laborem, si unquam aliàs, nunc certè Svada beneficio & Tulliano eloquio in primis mihi opus fore deprehendo. Magnus enim splendoribus radiantem te affari cupio Principē, & de novis honoribus gratulando Tuæ Celsit. ennuem commendare libellum donaticum. Non enim possum edisserere, Tuamne Celsitudinē statuatur animus meus hoc magistratu feliciorem, an verò Academiam hanc existimet Te Rectore esse fortunatiorem. Mihi sanè utrique

trique summa felicitate cumulari videmini, ac pro meo in utrūq; amore gratulor utriq; ex animo sincero. In primis autem lator, & exsultans celebro Deum ter max. quòd Illustrissimo Principi MAURITIO, Macenati nostro benignissimo, tam cumulatè benedixerit, ut splendidioribus suæ Hassiæ muneribus publicis genuinos & prclare institutos filios possit præficere. Unde etiam nuper vehemēter sum gavissus, cū Reverendiss. & Inclytissimū Principem OTHONEM Hassiæ Landgravium, fratrem tuum natum maximum, ex Academia Argentinensi, ad Hersfeldiensis Ecclesiæ exemptæ administrationem viderem revertentem saluum & incolumem.

Quid autem nobis in mentē venire existimas, Inclyte Princeps MAURITI, cū te Rectore nostrum, purpurā fulgentem, pralatis sceptris aureis, in Musarum templa descendentē intrantemq; cernimus? Videtur certè quisq; tacitè mecum te talibus alloqui:

Vive diu Princeps, nostro decus addite sæclo,

Te Rectore cluant nostra Lycæa diu!

Qui enim hac tibi non ex animo precatatur, ingratiū eum & invidum non immeritò dixerim: & qui te non veneretur & amet, illum planè stipitem plumbum esse oportet:

Cunctis nāq; bonis tua cōplacet inclyta virtus,
Et placidi mores, virgineusq; decor.

Gratior inq; tuo sic lucet corpore virtus,
 Ceu sit in exciso lucida gemma solo:
 Flos viridi in prato: fulvo Gangeticus orbe
 Unio; & in calathis lilia lecta suis.

*Quemadmodū enim in fratre tuo Othone, quem
 modo laudavi, sic etiam in te tuisq; fratribus mino-
 renibus, Gwilhelmo, Philippo, & Herman-
 no, vera paterna indolis indicia, & avitarum vir-
 tutum semina emicantia cernimus: & verissimè
 possumus de vobis modulari illud Poëta Venuſini:*

Horat. Ode
 24. lib. 3.

Fortes creantur fortibus: & bonis
 Est in iuvenis, est in equis patrum
 Virtus: nec imbellem feroces
 Progenerant aquilæ columbam.

*Videmus præterea, in vobis quid pia possit parentū
 cura, & institutio liberalis, qua de re idem Poëta in-
 quit:*

Doctrina sed vim promover inſitam,
 Rectiq; cultus peſtora roborant.

*O vos felices & fratres faſto ſidere natos! quibus
 ſola domeſtica exempla ſufficiant ad capeſſendū iter
 gloriæ, & addant virtutum maximarū calcar, cu-
 juſmodi illud eſt apud Poëtam:*

Æneid.,
 6. 12.

Tepater Æneas & avunculus excitet Hector.
 Ego promultis deſcribam unicum, ex Joh. Stur-
 mio exemplum Caroli Magni; cuius gloriæ vos
 heredes eſſe alibi quoq; monui.

Ad VVolf-
 gangi Ducis
 Bipont filium
 Epist. lat. 120

Quid enim ni iſtud faciam? [verba ſunt Sturmii,]
 cum videamus in Carolo magno gloriam bellorū,
 qua

quæ in Gallia, Aquitania, Italia, Hiſpania, Saxo-<sup>trad. Schö-
 Laving.</sup>
 nia, Sarmatia, Pannoniis, apud exterarum gentes atq;
 nationes terra mariq; geſſit, minus futuram fuiſſe
 præclaram, niſi ſtudio religionis & patrociniſmo li-
 terarū magis fuiſſet illuſtrata. Ita ipſe erat doctus,
 & ita literarum atq; humanitatis ſtudioſus, vt ſer-
 monem patrium, ad Grammaticorum regulas re-
 vocarit: viris doctis magna præmia propoſuerit.
 Alberum Anglum eruditū virum ſecum eſſe vo-
 luit, & à ſe non diſcedere, & hoc comite fieri ali-
 quot annis eruditior. Albinum Scotum literatum
 hominem in Inſubriam miſit, & illum Ticini ludo
 literarum præpoſuit. Clementem Scotum, Albino
 æqualem, etiam bene doctum Lutetiam miſit: ſti-
 pendia adoleſcētibus conſtituit, & collegium in-
 ſtituit: quod nō ſolum ex nobilium liberis, verū
 etiam ex plebe civium non locupletum filiis coo-
 ptatis, conſtare voluit: quo uſque ad o delectatus
 eſt, ut probationi illorum adoleſcentiū ad eſſe vo-
 luerit. Probabatur enim in illis, non ſolū memoria
 præceptorum, verū etiam exercitatio: quæ fiebat
 aut ſcripto ſubito, aut dictione ſubita, aut oratio-
 ne meditata, aut verſibus compoſitis: de quibus ip-
 ſe Imperator ſententiam dicere potuit, & dixit,
 ut tradūt Hiſtorici. In probatione Pariſienſi, quā
 honeſta pauperum adoleſcentum laudatio? Agite
 pueri: pergit, ut cœpiſtis, ampliſſima induſtriæ
 præmia conſequi, qui meam autoritatem ſecuti e-
 ſtis: veſtra ſint Sacerdotia: ex vobis Pontifices cō-
 ſtituam: vobis hic honor tributus ſit, ut hic ad meā
 dexteram collocati, atq; cōſpici ſitis. Quanta ve-

Præmia
 diſtinguntur

*Negligentia
huius pma*
 ro severitas in illa condēnatione nobilitatis? Vos
 verò belli, & delicatuli, delibutis & cōpositis ca-
 pillis adol. scētes, qui parentum vestrorum facul-
 tatibus nitimini, & nobilitati confiditis, & Cēsaris
 vestri auctoritatem, Imperatorisq; maiestatem cō-
 temnitis; exemplum in vobis constituam meæ se-
 veritatis & vestræ ignaviæ. Hi inopes atq; paupe-
 res vobis in honoribus anteponentur; vobis etiam
 in præmiis præferētur. Deum testor; nullum vobis
 reditum ad honores & præmia patere posse, ante-
 quàm in virtutis & diligentiae & verecundiæ viam
 redeatis. Quis non hanc disciplinam scholarum,
 cum illa castrorū ejusdem Imperatoris comparet?
 Militū enim disciplina, saepe cum ipsis militibus,
 atq; imperatoribus cecidit: at scholæ, & gymnasia
 & literarum ludi postquàm semel constitutam di-
 sciplinam habent, tam diu eorū utilitates sentiun-
 tur, atq; percipiuntur, quàm diu doctorum homi-
 num, qui ex hujusmodi scholis egressi sunt, extant
 monumenta. Admirandum est, in uno Imperato-
 re tot, tantasq; fuisse virtutes: sed illud mirandum
 in primis, quòd rerum gestarum & armorum non
 putarit satis magnam esse gloriā, si solis castris con-
 tineretur, nisi etiam in eruditorū collegiis homi-
 nes armaret, cōtra barbariem & mores improbos;
 armaret inquam, legibus, moribus, institutis, arti-
 bus, doctrinis, disciplinis; præmiis, honoribus. Hoc
 enim literæ armis præstant, quòd ex disciplina ar-
 morū nemo artes, & disciplinas potest cognosce-
 re: ex literarum verò monumentis multi præclari
 duces & imperatores extiterūt. Egregius Impera-
 tor,

tor, cui in re honesta nihil fuit satis. Nō enim con-
 tentus hoc collegio, & hoc Clemente illius colle-
 gii præfecto: ex Svevia etiam Valdōnem, magni,
 ut credibile est, nominis virum, evocavit. & colle-
 gio, quod ad phanū D. Dionysii est, quod ab urbe
 Lutetia duarum horarum abest itinere, præposuit:
 vel quòd æmulos esse voluit Parisiensium Diony-
 sianos istos: vel quòd longinquū esse putaret, dici,
 nō horæ, itinere scholas inter se dirimi. Et optavit
 ille per sepe duodecim sibi Augustinos, vel Hiero-
 nymos iuxta numerum provinciarum, quæ bello
 captæ imperio Francico parebant. Cujus voti si cō-
 potem eum Deus illis temporibus fieri voluisset,
 quid aliud facturū fuisse putatis: quàm vt his tam
 præclaris gubernatoribus, singulis in provinciis
 scholas constitueret?

Huc usq; Sturmius de Carolo Magno, Vestri
 generis propagatore; quem nemo unquam per tot
 sæcula Principum, Tuo Patre Illustrissimo imitatus
 est felicius. Qui etiam hodie hanc illustrem Acade-
 miam suā, ab avo suo Principe fortissimo Philip-
 po fundatam non desinit exornare & munificen-
 tissimè locupletare. Et si enim Academia ista iam
 olim hanc laudem obtinuerit; quòd in ea methodi-
 cè traderentur artes & disciplina, constaretque
 inibi studiorum lucidus ordo: eam tamē lon-
 gè clariorem reddidit eximia pietas & sapiētia Pa-
 tris Tui Excelsissimi, vindicando ipsam à putido U-
 biquitatis commēto, quod non ita pridem infruniti

quidam bambaliones in vexerant. Neq. satis putavit Ipsius Celsitudo, unice ab initio fuisse hanc Academiam Hassiacam, verum etiam Cassellis prater Scholam civicam, erexit in aula sua literatissima, nobilissimum gymnasium, in quo non solum Ipsius Cels. liberi, sed totius Hassiacae nobilitatis iuventus, in artibus & lingvis variis informaretur & institueretur. Et sicubi Celsitudini Ipsius respirare liceat ab arduioribus negotiis publicis, libens & interesse solet gymnasiis, & praeceptorum discipulorumq. ipsemet explorare & examinare industriam atq. diligentiam. Et vidi ipse cum essem Hersfeldia, quomodo Ipsius Celsitudo in visitatione gymnasii eius loci, secum deduxerit deq. instaurando illo collegio monuerit Inclytum filium Othonem, exemptae Ecclesiae Hersfeld. Administratorem, Principem iuvenem, artibus & lingvis praeclaris egregie institutum atque condecoratum. Sed manifesta haec sunt & exterarum quoque gentium lingvis celebrantur, itaque ad propositum accedam propius. Ac ut initio dicebam, nunc maxime optare me Svade medullam, & aliquam in ducendo gratiam, cum scilicet librum hunc Tuae Cels. offero ac commendo. Grammatica enim est, cuius vel sola mentio territare solet discipulos plagosorum Orbiliorum. Neq. mirum, quia continet literarum radices, quas Marcus Portius Cato verè dixit amaras esse. Cum igitur tuam aetate respicio

respicio & mei muneris qualitatē, protinus in mentem mihi venit illud Lucretii Poeta antiquissimi:

Ac veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoq. liquore.

Quocirca condienda sanè mihi esset aliquo Rhetorū pigmento haec mea commendatio, quo libelli mei, si qua se prima fronte offerat, tetricitatem, praelinerē ac delenirem. Verum cum nullis sim eloquentiae phaleris instructus, nec verba mihi occurrant delensifica simplici verivertio librum meum Grammaticum Tuae Cels. exhibeo: & fateor humile quidē e, us esse argumentū: sed tamen inter artes liberales primum obtinet locum ea disciplina & reliquarum artium clavis solet appellari, & ipsa de se haec vulgo conservit clamarare:

Frustra doctores sine me coluere sorores. &

Qui nescit partes, invanum tendit ad artes.

Qua de re proponere hic mihi liceat Illustriss. Parentis tui, iudicium eruditissimum:

Cui enim [inquit alicubi Ipsius Cels.] vel mediocriter in historicorum monumentis versato, obscurum est, quantis impensis Ptolemæus illos Aristarchos, Apollonios, aliosq. rei Grammaticae peritissimos viros equisiverit? quantis muneribus affectos condecoraverit? quod non fecisset Rex Iogē sapientissimus, nisi summam esse necessitatē & utilitatē Grammaticae disciplinae existimasset. Quid quod hunc ipsum Regem Zimpha & quādā in Ho-

M. H. L. ad
Tadotribes.

merum Grāmatica conscribere & posteritati consecrare non piguit? Quid dicam de Cajo illo Julio Cæsare, primo Imperii Romani Monarcha, qui vel in summo bellorum civilium ardore, duos de analogia Grammatica libros, ad aureum illud eloquentiæ flumē Marcum Tullium confecit? Quid de clarissimo in republica Romana viro M. Terentio Varrone? qui viginti quatuor libris Grammaticam pertractavit, sed integri ii injuriā temporis, ad nos non pervenerunt.

Hæc Illustrissimus Princeps Mauritius. Eise autem de Grammaticis eruditarum linguarū Græcæ & Latine ista potissimum dicantur, certum tamen est alias quoq. linguas utiles ac necessarias, ex præceptis Grammaticis facilius & certius posse adisci, & ad usum accommodari. Id quod nullis licuisse hac ætate puto luculentius deprehendere, quam Tuæ Celsit. & Inclytis fratribus tuis reliquis, qui in tenera adhuc ætate iam præter Latinam & Græcam linguas, etiam Gallicam, Italicam, Hispanicā, Anglicam & Belgicam discere & loqui incœpistis: & in aulis vestris literatissimis, aulicos vestros & ministros, hisce diversis linguis colloquentes auditis & intelligitis.

Ungarica equidem Lingua in his remotioribus terris utilitatem exiguam, & nullam propè necessitatem esse ultrò fateor. At qui celebratissimū Pannonia solum lustrare & militiam Turcicam videre cupiunt,

cupiunt, illis verò utilis est & necessaria. Et quis scit, si fortassis divina Maiestas Ungarica gentis diuturnos miserata labores & ærumnas tristissimas, aliqua eam tandem tranquillitate donabit & ita prosperabit, ut etiam viri principes alii visere velint, & Tua Cels. etiam, crescentibus annis, regnū illud Pannonicum cum aliquo fructu & voluptate possit perlustrare. Libros sanè Ungarico idiomate scriptos habemus admodum paucos, neq. incidi unquam in Ungaricum codicem manuscriptum. Unde factum ut de antiquitate nostræ gentis & linguæ paucula tantum indagare potuerim, præter vulgaria illa, quæ apud Latinos & Germanicos Historicos, & quæ apud Bonfinium leguntur. Omnium autem librorū quos adhuc cōquirere potui, vetustissimus est, Chronicon mundi, Ungaricè scriptū à Stephano Székely; editū Cracoviæ in Polonia Anno 1558. Quia verò in his Székely Chronici Ungaricis paulo aliter Ungarica gentis origo & ducum series recēsetur, quam apud Latinos Rerum Ung. scriptores, subijciā hic ejus catalogum: idq. Iohannis Claji exemplo, quod & ipse in sua Germanica Grammatica præfatione, Originem Germanorum deducat ab ipso Japheto Noach filio. Apud Szekelium nostrum fol. 150 sic habet

ATILÆ GENUS:

1 Noë 2 Ham 3 Chus 4 Nimrod

5 Hunor	16 Büken	27 Zambur	38 Atila
6 Bor	17 Czanád	28 Bolug	39 Czaba
7 Dama	18 Rudli	29 Boczu	40 Ed
8 Keleed	19 Bézur	30 Zoltan	41 Ugec
9 Keve	20 Mike	31 Berend	42 Eleud
10 Kear	21 Miske	32 Kadicza	43 Almos
11 Beller	22 Ompud	33 Opos	44 Arpad
12 Radar	23 Külcze	34 Ethei	45 Zoltan
13 Othmar	24 Levente	35 Szemein	46 Toxus
14 Farkas	25 Lehel	36 Turda	47 Geyza
15 Bondofard	26 Zamur	37 Bendeguz	48 Steph-
			(nus Rex)

Porro discrepat ab aliis historicis etiam de tempore egresſionis Ungarorum ex Scythia, quam ad annum Chriſti 367 refert, his verbis:

Az Magyaroc ez üdöbe kezdénec mozgódni Scithiából, és fölkelven tiz ház ezzen általkélénec Európában a Tanais vizen: Kie ugyan ottan hon Capitányul választáe Chelet, Kevét és Kadiczát, a Bendeguz fiait. Id est: Ungari hoc tempore inceperunt moveri e Scythia, & surgentes eorum decies centena millia, trajecerunt in Europam, per Tanaim fluvium: qui domi adhuc capitaneos elegerant Chelet, Kevem & Kadizam, Bendeguzi filios.

Secundum verò eorum in Pannoniam adventum in Annum Chriſti 888. incidisse scribit. de quo proxime meminit in vita Caroli Magni, quem & supra Sturmii verbis laudavi. Adscribam autem ejus verba & convertam in gratiam eorum, qui antiquitates Ungaricas scire desiderant. Liber enim nō

Antiquitates Ungaricae:

civis

envis sit facile obvius, quia nunquā fuit recusatus. Verba eius haec sunt fol 124.

Hic est Carolus ille Magnus, qui post mortem Atilae anno à nativitate Chriſti octingentesimo tertio, magnum bellum movit contra Pannoniam, in qua nunc Ungari habitant: sed tum hic Ungari non habitarent. Verum aliae nationes dixerunt, Valachi, Auares, Szegyes, Sclavi, & aliae gentes, ex quibus iam valde paucas videmus. Quia post mortem Atilae, Ungari, medià parte, in bello perierunt apud Sicambriam, cum Atila duo filii pro regno d. certassent: Media parte verò vel cum Czaba abierunt, vel in Transſylvania, versus Moldaviam, considerunt, ubi in hunc usque diem degunt: & non Ungari, sed Szekelii vocantur, qui etiam nunc discrepant à reliquis Ungaris, legibus & scripturà, qui Hunniaco modo Szekelicis literis utuntur usque in hodiernum diem.

Ez a Nagy Carol' a ki Atila halála után, mikort irnánac Chriſtos születése után nyoltz ház három estendöbe, nagy hadat támasztá Pannonia ellen, kiben most a Magyaroc lakoznac, de akort it Magyaroc nem lakoztat, hanem külömkülömb nemzetec, Oláhoc, Avaresc, Iáfoc, Tótoc, és egyéb nemzetec, kikbe imár igen keveset lathatúc. Mert Atila halála után, a Magyaroc fél résént a hadba vesénec Sicambriánal, mikort Atilanac a két fia a birodalomért megvívánac, fél résint pedig, avagy Czabaval ménénec el, avagy Erdelbe a Moldovafág felöl állánac meg, holot mind è napiglan lakoznac, és nem Magyaroknac, hanem Szekelyeknec hivattatnac, kie még mostis külömböznec a több Magyaroktol, törvényekkel és írásokkal, kie Hunniabeli modra Szekel' börtüvel eselne mind è napiglan.

Ezt azért hozom it bē ,
 hogy a Nemetec az ő Histo-
 riajokba azt irtac bē , hogy a
 Nagy Carol' Imperator ide-
 jöt volna Pannoniába , es it
 tellyességgel a Magyaroknac
 vegeket szakasztotta volna :
 Maga meeg régen Atila halá-
 la után , tob Magyar it nem
 maradot , hanem czac az Szé-
 kelyec , kik mind ē napiglan
 ugyan vadnac . Hanem vol-
 rac akort it Pannoniába Iá-
 fóc , Oláhoc , Tótoc , Ostro-
 gottusoc , Görögoc , Bolgaroc ,
 Raczoc , Cziganyoc , kiket ő
 hadaval meggyőzöt . De még
 azockalis nyoltz eftrendeig
 hadakozot . Kiket mikorön
 mind elbirt volna , igyekezc
 azon , hogy ő ē Pannonianac
 földēt mind öröckē Német
 birodalom alá foglallya . En-
 nekokaert hoza Saxoniából
 Erdélségbe Nemeteket , ki-
 ket Deakul Saxóknachivüc ,
 Magyarul pedig Száfoknac ;
 kie mind ē napiglan otlakoz-
 nac . Ezek rakanac Erdélség-
 be hét keritet várost , Co-
 losvart , Bezterczét , Segesvárt ,
 Megyest , Szebent , Bra-

fót, es

*Hac ideo hic refero, quod
 Germani scripserint in suis
 Historiis, Carolum Ma-
 gnum venisse huc in Panno-
 niam, & hic penitus Ungaros
 extirpasset. Cum tamen jam
 olim, post Atila mortem,
 nulli hic alii Ungari fuerint,
 prater Szekelios, qui in hunc
 usque diem supersunt. Ve-
 rum fuerunt eo tempore hic
 in Pannonia fazgea, Va-
 lachi, Sclavi, Ostrogotti,
 Bulgari, Rasiani, Cigani,
 quos bello suo devicit. Sed
 & cum his octo annos belli-
 geravit. Quos cum omnes de-
 bellasset, conatus est hanc
 Pannonia terram in perpetuum
 Germanico Imperio sub-
 jicere. Hanc ob causam ad-
 duxit ex Saxonia in Trans-
 sylvaniā Germanos, quos La-
 tine Saxones vocamus, Un-
 garice verò Száfoc: qui usq; in
 hunc diē ibi habitant. Isti ex-
 struxerunt in Transsylvania
 septem muratas civitates, Clau-
 diopolim, Bistriciā, Segesvá-
 rū, Megesium, Cibiniū, Co-*

fót, és Száfsebeit. Továba e-
 gyébfele Némettel építete
 Nagy Bányát, Cassát, Eper-
 jest, Bártfat, Szebent, és Lő-
 czét. Kiket mind azért miele,
 hogy ezekből Erdélséget és
 Pánoniát birhatná. De meg-
 czalatec mint jámbor véle-
 kedésében, mett ő ezekkel
 mind a Magyaroknac folga-
 la. Mert mihelt az Magyaroc
 esmét másodszor Hunniából
 kijövénc, az őhelt eze c mind
 Németeftől a Magyaroc bi-
 rodalma alá jutának, &c.

*ronam, & Száfselesumi.
 Porro per alios Germanos a-
 edificavit Rivulinum, Casso-
 viam, Eperjesum, Bartpham,
 Cebenū, & Leutchorianū.
 Quae omnia ideo fecit, ut ex
 his posset Transylvaniam &
 Pannonia possidere. Id fru-
 stratus est vir bonus opinione
 sua. quia his omnibus, ipse
 Ungaris commodavit. Proti-
 nus enim cum Ungari secun-
 do ex Scythia egressi sunt, sta-
 tim haec civitates, una cum suis
 incolis Germanis in Ungaro-
 rum diē nem pervenerunt.*

*Hac Szekelius noster de rebus priscis Ungaro-
 rum, quos demum circa annum Christi 989. ad fi-
 dem catholicam conversos esse scribit: nec possum
 silentio praeterire gravem ejus querelam quam po-
 nit in vita Stephani I. Regis, his verbis:*

Ez [Esztervankirály] igen jámbor vala és Isten felő,
 de nem tudac ennec eleibe adni az Iras ferint va-
 lo Keresztényfégét, mert immár a czókolo bará-
 tocregnálnac vala. Ennekokaert evvel czénalta-
 tina c nagyfoc calastromokat, és templomokat,
 kiket mind ē napiglan szemünkkel látunc. Továb-
 ba ferzeténec vele nagy pispekségeket, de Colle-
 giomar egyyet sem, kibe, az igaz tudomány meg-
 tartatot volna. Mert kiki mind az ő fazaka melle

B

fitta. Azért à Magyaroc czac Romai Kerefrýén-
nélü nec. Id est: Hic [Stephanus Rex] valde probus
erat & pius sed nesciverunt ei proponere eum, qui est se-
cundum scripturam, Christianissimum, quia jam basia-
tores monachi regnabant. Quamobrem per eum extrui
curarunt multa cœnobîa & templa; quæ usque in hunc
diem oculis nostris videmus. Præterea effecerunt, ut eri-
geret opimos episcopatus, collegium vero ne unum quidẽ,
in quo vera doctrina conservaretur. Quia quisque
suam ollam fovebat. Idcirco Ungaritarum Romanici
Christiani factierant.

Vera sanè hæc ejus est querela. Nam & insequen-
tium postea seculorum Pontifices & prelati, non alio
fine suaserunt fortissimo Regi Ung. Andrea II,
ut expeditionem in Asiam susciperet, quàm ut pa-
trimonia Petri, ut illi amant loqui, ampliarent &
ineruditorum monachorum examina latius effun-
derent. Licet enim Rex gloriosissimus, magnam in-
terim domi suæ cladem acciperet, & maximam apud
Barbaros Christiani exercitus partem amitte-
ret; rem tamen feliciter confecisse putabatur, quod
aliquas mortuorum reliquias, Monachis lucrosas,
isthinc in Pannoniam reportasset. Hic autem est
magnanimus Rex Andreas, ex quo progenita fuit
Diva Elizabetha Ungarica, materni generis tuæ
exornatrix & illustratrix, quæ Ludovico Hassiæ &
Turingiæ Landgravio fuit nupta. Hujus autem
postea filia Sophia Brabantie Duci Henrico fuit elo-
cata;

cata; quem Henricum octavo loco sequitur Philip-
pus Hassiæ Landgravius proavus tuus fortissimus,
ut Chytraeus delineavit in Onomastico Theol.

Sed quorsum hæc tam variè & prolixè commemo-
ro? Hoc nempe consilio, Mauriti Inclutissime, ut
ostendam, non alienam à Tuo genere esse Ungari-
cam antiquitatem; neq. Grammatica nostra cogni-
tionem Tuo ordini & ætati fore despicatui: cum et-
iam summi Cæsares Grammaticas didicerint & i-
psi scripserint, & variarum Linguarum cognitio-
ne plurimum sint delectati & adjuti. Matthiam
Corvinum Ungariæ Regem, præter Turcicam &
Græcam, omnes Europæ Linguas calluisse scribit
Ant. Bonfinius Decad. 4. lib. 8. Et Turca ferocibus
armis potissimum dediti; & à literis maxime alie-
ni, cum reipsa Linguarum utilitatem maximam
esse videant, quot linguas quis callet, totidem viris
illum æqui valere vulgato proverbio, jactitant, ut
annotavit Guilelmus Postellus. Et notum illud est
de Ennio,

Tres olim sciret quod Linguas Ennius ille
Propterea ajebat corda sibi esse tria.

Pauli à
Giesbick.

Plura congerere desino, ne prolixitate inconcinna
Celsitudini Vestræ molestus sim; sed ad rem ipsam
accedam, cujus gratia hic omnis sermo institutus
est: Atque hanc novam Linguæ Ungariæ Gram-
maticam, perspicua ut spero, & facili methodo à me

conscriptam, Vestra Celsitudini offero dedicoq;: & quâ par est, animi submissione, rogo & oro, ut placido eam ac hilari vultu intueri velit: & quâ solet a-liarum nationum, hac in Academia Vestra degen-tiû, accipere huiusmodi munera literaria, hoc quoq; munusculum Ungaricum benignâ manu suscipere dignetur, neq; respiciat rei exilitatem, sed offeretis comprobet studium atq; voluntatem Cels. Vestra devotissimam, & utrumq; clementi suo favore & patrocinioprosequi, & cõplecti porro nõ dedigneur. Ego vicissim fidi clientis & grati officia, pro virili mea parte libenter exsequar: atq; Deum Opt. Max. votis ardentibus comprecabor, ut Vestram Cels. & universam domum Hassiacam, summis virtutibus & benedictionibus divinis florentem, diutissimè cõserved ad laudem & gloriam nominis sui, & Ec-clesie Christi salutare patrocinium, atque optima-rum artium ac disciplinarum tutelam ac prasidi-um luculentum, tum regionis vestrae atq; adeo toti us Germania ornamentum & felicitatem. Mar-purgi. Anno Christi nati M D C IX. XVII. Ju-nii, quo die Anno Dn. 1478. ars Typographica Mo-guntia inventa esse dicitur.

Vestra Celsitudinis

Subjectissimus cliens

ALBERTVS MOLNAR SZÉNCIENSI

LECTORI BENEVOLO

SALVTEM.

U M omnium ferè totius Europa na-tionum lingua, non solum libris variè editis sint exculta & exornata: sed et-iam Grammaticis præceptis, in grati-am polyglottophilorû comprehensa sint: Visum est Illustrissimo & Potentissimo Principi Dn. Mauritio Hassia Landgravio & c. Do-mino & Macenati meo Clementissimo, Ungaricam quoque non neglegendam esse. Mihi itaque Ipsius Celsi-tudo clementer demandavit, ut linguam patriâ, quam Dictionarii & Psalterii editione excolere tentassem, etiam præceptis Grammaticis, quoad ejus fieri possit, brevibus includerem, & præcepta exemplis perspicuis illustrarem. Volupe sanè mihi fuit Tanti Principis ob-temperare voluntati, sed parum absuit, quin viribus in-genoli mei diffidens, in operis statim vestibulo succum-berem. Perrexiporro Numinis divini, & Illustrissimi Principis nostri fretus auxilio & favore: sed conficere nõ potui citius biennio. Quidni enim verum fatear? cùm & Joh. Clajus vir eruditiss. fateatur se Grammaticam suam Tentonicam per viginti annos observasse & con-scripsisse: cùm tamen & ante eum, Albertus Oelingerus non contemnendam scripserit Grammaticam Germa-nicam, quam Clajus se vidisse & legisse non inficiatur. Ego verò quem sequerer, quemq; fugerem habebâ pror-sus neminem. Quotquot igitur libros Ungaricos acqui-rere poteram, eos evolvebam omnes: & Biblia sacra ante annos viginti edita, bis in hunc usum, à capite usque ad

calcem perlegi, & eadē operā exemplaris Biblici sphalmata correxī, & quasi p̄zēdixi: ea denuō edidi; quōd scirem exemplaria in patria desiderari; & ut possent lectores olim hanc Grammaticam nostram visuri, fontes ipsos, unde ea desumpta est, inspicere. Methodum autem Rameam sequutus sum Grammatica Latina pro Scholis Hassiacis ab Illustrissimo Principe Mauritio Hassia Landgravio &c. conscripta: Cujus voces technicas plerumq; ipsissimas retinui: Casus tamen nominū aliquos transposui, septimum addidi, quem Mutativum nominavi: & in conjugationibus verborum, more Hebraeorum Grammaticorum tertiam personam, quam radicem esse cuiuslibet verbi deprehendi, primo loco posui, deinde secundam, primam postremo. Regulis verō Syntacticis exēpla pleraq; Biblica adscripsi, ne studii Theologici oblitus fuisse viderer. Sed nec ipsa Theologia abhorret ab ejusmodi studio Grammatico. Testem laudo Eximium Theologum Theodorum Bezam, qui & ipse scripsit Grammaticam Gallicam; scripsit & Petrus Ramus in gratiam & usum Reginae Galliarum.

Deniq; si quis ex me querat, ad quam originālē hęc referenda lingua sit, vel cum quibus habeat cognationē, me nescire fatebor. Video enim eos, qui hoc tēpore Thesaurus polyglottos edunt, & linguas quasq; in suas classes & origines referunt, Ungaricam semper in medio relinquere. Cum Europaeis nullam cognationem habere hanc nostram, certum est, si excipias quaedam vocabula Slavonica rerum in Pannonia repertarum, quae & ipsa magnam partem sunt immutata. An verō in Scythicis Asiae finibus supersint gentes aliqua, nostrā Linguā Hunniacā utentes, juxta cum ignarissimis scio. Sicularum

vel

vel Szekelorum Transalpinorum literas Hunniacas, quarum meminit Stephanus Székeli in suo Chronico Ungarico, nunquam vidi, neque hominem novi, qui eas viderit. Rogo itaque populares meos, in primis Szeculos Transsylvanos, ut si quid ejusmodi penes se habeant, in publicum illud proferre, cum suis commentariis dignentur; neque culturam Linguae Ungaricae, Sclavos imitantes, aspernentur: de quibus M. Laurentius Benedictus Nudozierinus sic alicubi scribit: Hic mihi praecipuē mei gentiles Slavi videntur cohortandi, apud quos excolendae eorū linguae maxima est negligentia: adeo ut nonnulli (expertus de quibusdam loquor) si non tantum non legant Bohemicos libros, sed ne in suis bibliothecis ullum habeant, gloriosum id sibi ducant. Hinc fit, ut cum de rebus illis domestica lingua est disserendum, semi-Latinē eos loqui oporteat. Caetera incommoda neglecti ejus studii non persequar. Hęc ille. Ego verō hanc meam commentatiunculam censura meorum gentilium libenter submitto, eosq; oro, ut errores meos emendare velint, hoc Justiniani dicto moniti: Qui subtiliter factum emendat, laudabilior est eo, qui primus invenit. Et si quae forte à me non incōmodē sunt inventa, ea suorum additione comprobent, juxta illud Ciceronis dictum: Sapientissimum esse dicūt eum, cui quod opus sit, ipsi venit in mentem: proximē accedere illum qui alterius bene inventis obtemperat. In stultitia contrā est: minus enim stultus est is, cui nihil in mentem venit, quā illē, qui, quod stultē alteri venit in mentem, comprobatur. Bene vale candidē Lector, & si quā parte potes hujus-

In Praefatione Gram-
Bohemicae.

Pro A.
Clemente.

*modi studia iuvare juva. & Goropii, quam subjectionem
de numero linguarum sententiam si placet perlege.*

DE CERTO ET DEFINI- TO LINGUARUM NUMERO CLA-

rrissimi Viri Johannis Goropij

Sententia.

QUOT verò linguae vel nunc sint vel olim fuerint, quāvis quidam definire tentarint; ego tamen nemini putolo liquere, & adeo non magnopere nostra interesse. Clemens Alexandrinus, genera linguarum, sub quibus varia sint idiomata, septuaginta duo fuisse credit, quodd numero eorum, qui ante confusionem linguarum è tribus Noachi liberis nati dicuntur, acceptum videtur. Ephorus apud eundem septuaginta quinque tradit fuisse. Verum hunc numerum longe superant aliorum assertiones; inter quos Plinius, à Timosthene memoriae proditum scribit, in unam Dioscoridem, Colchorum emporium, trecentarum linguarum homines convenire fuisse solitos: addens à Romanis postea per centum & triginta interpretes negotia ibi gesta fuisse. Mithridates non magnam Asiae partem, si toti conferatur, imperio tenens, viginti-duas & in sua ditione habuisse & didicisse, constari scriptorum testificatione perhibetur. Quibus si reliquas addas, quae toto tum orbe diversae fuerunt, an non putamus maximum numerum evasurum? Quot sint in orbe Atlantico & apud Hyperboreos, quis explicabit? Et multas tamen esse plurimorum peregrinatione satis est exploratum. Complures post Christi natalem, novas extitisse scimus, nunquam antea vel factas, nedum cognitatas. Inter quas cum in sola Europa, minima totius orbis parte, quam plurimae ab illo tempore exortae sint, quid de ceteris gentibus innumeris cogitandum? Graecia tota cum suis insulis, Italia, Sardinia, Sicilia, Hispania, Gal-

lia.

lia, Anglia, Scotia, novis linguis utitur, post dilaceratum Romanorum Imperium, è diversa priorum & corruptela enatis. Quodd si ab illo tempore tantus linguarum numerus non ante cognitatum sit exortus, num mala quis ratione suspiceretur, antea quoque quam plurimas è gentium confusione coaluisse; &c.

In Novam

GRAMMATICAM HUNGARICAM CL. V.

ALBERTI MOLNARI
Epigramma

IO. RODOLPHI LAVATERI Tigurini,

Est à Cesare, constitutione
Aeternum valitura, & universi
Imperi statibus probe statutum,
Ut Nati procerum Hungaro-Latini
Discant à teneris loqui expeditè.
Quo possint animi explicare sensa
Sclavis, atq. Scythis, & universim
Cunctis gentibus in plagis Eois.
Ergo LANDGRAVIVS, decus virorum
Principum celebre, artis, atq. Martis

*Heros inclutus, efferatur usque
 In cælum, Aonidum choro accinente,
 Quod præter varias in orbe Linguas,
 Hungaræ quoque sedulo volutat,
 Hanc & Grammaticam venustiori
 Edi quod methodo novam cupiscat.
 Laudetur studium, laborq. summus
 Molnari, spatio integri bienni
 Qui nobis methodo elegantiori
 Scripsit Grammaticam diu petitam,
 Plenam, & perspicuam, & probe expositam.
 Fælices igitur datur quibus nunc
 Ad gentem Hungaricam procul remotam,
 Via currere plana, & expedita,
 Hoc tanto præeunte Principe: atque
 Demonstrante viam arte singulari,
 Nostro auctore, prius perimpeditam.*

Index

INDEX CAPITUM.

LIBRI PRIMI.

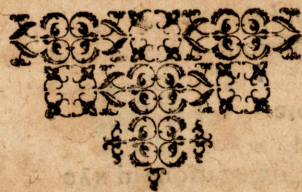
De Literis	CAP. I.
De Syllabis	II.
De Metaplasmis	III.
De Articulo	IV.
De Notione & Originatione	V.
De Numero	VI.
De Genere	VII.
De Generis adsignificatis	VIII.
De Comparatione	IX.
De Casu	X.
De prima declinatione in NAC	XI.
De Declinatione in NAC secunda	XII.
De Declinatione in NEC prima	XIII.
De secunda Declinatione in NEC	XIV.
De Deminutione	XV.
De Cognominatione	XVI.
De Compositione	XVII.
De Verbo	XVIII.
De Tempore	XIX.
De Persona	XX.
De prima Conjugatione in NAC	XXI.
De secunda Conjugatione in NAC	XXII.
De Conjugatione in NAC tertia	XXIII.
De Conjugatione in NEC prima	XXIV.
De secunda Conjugatione in NEC	XXV.
De Conjugatione in NEC tertia	XXVI.
De Nominibus à verbis descendens	XXVII.

De Verbis ortis
De Vocibus sine numero.

XXVIII.
XXIX.

LIBRI SECUNDI.

De Convenientia separata & conjuncta	CAP. I.
De Convenientia Articulorum	II.
De Convenientia Nominis cum nomine	III.
De Convenientia Nominis cum verbo	IV.
De Convenientia vocum sine numero.	V.
De rectione Casuum rectorum	VI.
De rectione Genitivi & Dativi	VII.
De rectione Accusativi	VIII.
De rectione Ablativorum	IX.
De rectione verbi infiniti	X.
De Participiis Infinitis	XI.
De rectione viri finis	XII.
De rectione duplicata.	XIII.

GRAM-

GRAMMATICÆ UNGARICÆ

LIBER PRIOR

DE ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Literis.

GRAMMATICÆ est ars bene lo-
quendi: idq; Ungaris Ungaricæ.

Partes ejus duæ sunt: Etymologia
& Syntaxis.

Etymologia est prior Grammati-
cæ pars, quæ singularum vocum na-
turam interpretatur.

Vox est signum rei vocanda.

Partes vocum sunt duæ: *Litera & Syllaba*, quibus
accidit *Metaplasmus*.

Ungari nunc utuntur literis Latinorum.

Litera est vocis nota prima. Estq; vocalis aut cōsona.

Vocalis est litera, quæ per se sonat, ut: a, e, i, o, u, & y.

Observatio.

*Interdum a ut Patach, e ut Segol Hebræorum, clarè
& ore apertiore proferuntur, & plerumq; notantur ac-*

A B

centu acuto, sic: à, é. aut duplicantur, ut aa, ee. posterior à quibusdam pingitur sic, é.

Interdum verò aut Camet & obscure & quasi cum o mixtum; eut Zere pronuntiantur.

I O U Sic & i, o, u, plerumq; celeriter proferuntur. Interdum notantur accentu sic i, ó, ù, & cum mora quadam

Y clarè efferuntur. Y: Extra diphthongos non sonat: addita verò consonis, earum vim lenit, & eas quasi liquefacit.

Consona est litera, quæ cum vocali sonat:

Estq; simplex aut composita.

Consona simplices sunt: b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, x, z, v & j.

Observatio.

B Inter b & p ea est clara differentia apud Ungaros, quæ & apud Italos & Gallos.

C C, ante a, o, u, & in fine dictionis nihil differt à k, sed ante e & i proferitur, ut apud Latinos, vel ut z, apud Germanos. Inter d & t, item inter f & v, eadem est apud Ungaros, quæ apud Italos & Gallos differentia.

G G, ante a, o, u, proferunt Ungari sicut Itali & Galli: ante e & i, & in fine vocis sicut Germani.

gy, ly, ny, ty Quatuor his consonis g, l, n, t, si vocalis y addatur sic: gy, ly, ny, ty, lenius & liquidius proferuntur, eas enim emollit & quasi frangit affixa y, quæ in iis, veluti j obscure se insinuat.

H H, Ungari fortius & sonantiùs efferunt, quam Itali vel Galli.

S S, cum densiore sibilo proferunt, velut Hebræi ש, schin, Germani sch, Bohemi & Poloni ss duplex.

Z Z, proferitur ut Zain י Hebræorum & Germanorum

rum in vocibus nas/nasus: wasen/cesses: gras/herba.

J J, jod, sine densiore sibilo proferunt Ungari, quemadmodum pleriq; Germani populi, vel ut Bohemi & Myſnici solent proferre suum g.

Consona composita sunt h, tz, cz, quarum prior unus tantum, reliqua duarum consonantiù vim obtinent.

Observatio.

Sz leniter pronuntiatur ut ש Samech Hebræorū & simplex Germanorum, Bohemorum ac Polonorum.

Tz eodem modo proferitur, quo Germanorum z & Bohemorum c.

Cz dense admodum & crasse pronuntiatur, quæ pronuntiatio communis est cum Polonis & Bohemis; Germani fortassis per tſch exprimerent. Et pro hac cz, quidam scribunt ch, alii cs & ts, nonnulli & i vely addunt sic czi, csi, tſy.

Q & X in vocibus Ungaricis nusquam inveniuntur, occurrunt tantum in nominibus peregrinis apud Historicos. Quidam inserunt x his oppidorum nominibus, Pax, Berexas, Sixo, Taxon, quæ Ungaricè rectius Paks, Berekſaſ, Szikſo, Takſon.

Literarum itaq; omnium ordo talis erit.

Aa: Bb, be: Cc, ce: Dd, de: Ee: Ff, ef: Gg, ge: Hh, hā: Ii: Kk, ka: Ll, el: Mm, em: Nn, en: Oo: Pp, pe: Qq, ku: Rr, er: Sſ, es: Tt, te: Uu: Xx, ix: Yy, Yphi- lon: Zz, zeta: Vv, vau: Jj, jod: Sz h, cſ: Tz tz, tzer: Cz cz, czé.

CAPUT II.

De Syllabis.

Syllaba est literis comprehensus sonus. Sape tamen.

vim syllaba sustinet vocalis unica, ut: à, é, ó: sic in vocali, infra: élég, satis. itál, otus: olay, olenum: úfas, narratio. Item kiei, enjates: tieid, tui, a, a. mieine, nofri, a, a.

Porrò in syllaba consideranda est tàm compositio tàm affectio.

Componitur syllaba vel ex meris vocalibus, vel ex vocalibus & consonis.

Ex meris vocalibus composita dicitur diphthongus, aut triphthongus.

Diphthongi sunt:

áy, ay	Nyáy, grex. Ayto, janua.
éy, ey	éyel, nocte. Feyfe, securis.
oy, uy	ut Boytos, Hirsutus. Uyság, novitas.
ó vel ö	órom, gaudium. ókor, bos.
ü vel ü	üveg, vitrum. Tüz, ignis.

Observationes.

I.

Vocales (quas supra dixi, interdum clariùs, interdum obscurius proferri) in diphthongis quoq, retinent hanc varietatem, ut: Száy, os: Hayfal, Capillus. Tèy, Lac: Feytem, Explico.

II.

Diphthongus ó collectis labiis proferitur & medium sonum habet inter e & o: cui respondet Gallorum eü, in voce feu, ignis: & Germanorum ö in voce Röns, rex: Frölich, jucundus. pro ea in quibusdam libris reperuntur eo, æ, idq, inopiã characterum typographicorum.

ü, perinde sonat ac ü Gallicum in voce sus, supra: pro hac quidam w ponunt, sed vitiosè.

Triphthong

Triphthongi sunt öy, üy, ut: Böyt, jejunium; Gyüy-öm, cumulo, congrego.

Observationes.

I.

Y, in diphthongis & triphthongis medium sonum habet inter i & j, ut Sayto, Prelum. Gyüyto, cumulans.

II.

Diphthongi ö & ü, sonum suum in triphthongis constanter retinent, ut: Döytöm, Devolvo, deturbo. Gyüyto, Congrego.

De Vocalium & consonarum conjunctione.

Syllaba ex vocalibus & consonis conflata dicitur mixta, cujus vocalis est vel in exteriori vel in interiori parte.

Exterior vocalis consonas aut precedit, ut ás, fodit: árt, nocet: aut sequitur, ut: Fa, Lignum; Ló, equus.

Interior vocalis est consonantibus inclusa, idq, vel aequaliter vel inaequaliter, ut: Bab, faba: Sip, fistula, Soc, multus, a.

Inaequaliter pluribus consonis consequentibus, ut Bors, piper. kard, ensis: Láng, flamma: Rest, piger, a, ü.

Canones de literarum connexione.

I. Qualis est scriptura, talis est pronuntiatio, ut afony, mulier, non afoni: élö, vivens, non éllö.

II. Duplicata consona priorem syllaba priori, posteriori posteriori adscribit, ut for-ro; ferr-ës. Sem-nihil. Duplicari autem in media dictioni possunt omnes consonae prater Cz & j. Quaedam etiam in fine gemi-

C

etiam Galeottus Martius Italus, Matthia Regis Ungariae olim Praceptor, in lib. Apophtheg. Regis Matth. cap. 18 & 28. Exemplum unicum adscribam: Hála prima longâ significat, pernoctavi: Hála, utrobique, clarè prolata denotat grates: Hala utraq; brevî & obscura, est piscis-ejus. Hinc nostri pueri sapè rident exteros Scholasticos perperam canentes illud: Nagy halakat adoc az én Uramnac, Id est recta pronuntiatione; Magnas grates reddo Domino meo: obscure autem & correptè prolata voce halakat, sensus erit: Magnos pisces dabo Domino meo.

Exempla plurima suppeditat nostrum Dictionarium, & cuiusvis legenti Ungarica, passim sunt obvia.

Quoniam verò hæc virgula supra vocales posita sit: á é i ó u, quæ earum prolationem clariorem indicat, in una eademq; voce sæpius occurrat, ut látását, visionem suam: Vénseget, Senectutem-ejus; nulla potest accentui sedes certa assignari. Et sunt voces plurimæ in quibus tantâ moræ & equalitate proferuntur syllabæ, ut nulum ferè discrimen deprehendi possit. Nec desunt voces etiam polysyllabæ, in quibus ne unica quidem est vocalis accentus capax; ut Bün, peccatum: gyüro, annulus: kónyörülóc, commiseror: Szükölködöm, indigeo &c.

CAPUT III.

De Metaplasmsis.

Exposita literarum & syllabarum natura, restat dicendum de metaplasmsis.

Metaplasmsus est vocis quadam transformatio: Estq; vel literarum tantum singularum vel etiam syllabarum.

Liter

Literarum tantum est Metathesis & Antithesis.

Metathesis est litera transpositio, ut koldus, kuldós, mendicus. kalán, kanál, cochlear: Vétéc, delictum, vétke, delictum ejus. tantorog, titubat; tantorgo, titubans.

Antithesis seu antistæchon est litera pro litera positio ut: Hit, hüt, fides: idő, üdő, tempus: ayándéc, ajándoc, donum: Perlec, pörloc, perloc, pörlec, litigo: gyanánt, gyaránt, gyalánt, læstar.

Metaplasmsus syllabarum pariter & literarum accidit, vel promiscue & in locis omnibus vel tantummodo in certis.

In omnibus promiscue est Synæresis & diæresis.

Synæresis est duarum vocalium in unam contractio, quæ fit positione y pro e elidenda; ut lyánya, pro léánya, filia ejus.

Diæresis contra est diphthongi in duas syllabas distractio, sitq; positione i pro y, ut: haittom, pro haytom, jacio.

Idē fit solutione v & j consonarū in u & i vocales, ut: aluás, pro alvás, dormitio: Szomiü, pro sőju, sitiēs &c.

In certis locis tantum est in dictionis vel principio, vel medio, vel fine.

In principio est prothesis & aphæresis.

Prothesis est principii appositio, ut: elkihozom, pro kihozom, educo. Elbévisem, pro bévisē, introduco.

Aphæresis contra est principii ablatio, ut: fogat vonoc, pro kivonom, dentem extraho. penztáloc, pro kialoc, pecuniam effodio.

In medio est Epenthesis vel Syncope.

Epenthesis est litera vel syllaba interpositio, ut. Szól-

C 3

loc. pro síloc. loquor: eſterag pro eſtrag, ciconia.

Syncopa contra eſt litera aut ſyllaba de medio eliſio, ut: orzóm, pro órizóm, cuſtodio: kezdetem pro kezdettem, incepi: Mondtam pro mondottam, dixi.

In fine dicitur paragoge & apocope.

Paragoge eſt litera aut ſyllaba in fine additio, ut Latnia, pro latni, videre: tennic pro tenni, ponere. Miglen, pro mig, donec: addiglan, pro addig, tanſper.

Apocope contra eſt de fine litera aut ſyllaba amputatio, ut: tövis, pro töviſk, ſpina. Néki pro nékie, Fpſi. Lovag, pro lovagos, eques.

Spotrophus notatur interdum pro e eliſa ante ſ, idq; in ſola vocola eſ, ut: ma' holnap, pro ma' eſ holnap, hodie & cras. Ez' ez, pro ez' eſ ez, hic & hic: az' az, pro az' eſ az, ille & ille. Illyen' illyen, talis & talis.

Vocalis y, penes quatuor conſonas eliſio ſic variè notatur, g' g' l' n' n' t': pro gy, ly, ny, ty.

Item in articulis à è accentus gravis vel circumflexus à, è, nota eſt eliſa conſona z, ut à, è, pro az, ez, ille, iſte, hic, is.

CAPUT IV.

De Articulo.

Articulus eſt particula demonſtrationis vel nota emphatica ſignificationis, qualis eſt apud Hebraeos litera ׀ He cum puncto cametz, vocibus prefixa; ut ׀ חַיִּים Haisch, id eſt: Hic-vir.

Articuli Ungarici ſunt duo; Az, Ez.

In demonſtratione rerum diſtinctarum, ez vocis propinquiore, az remotiore additur. Vide Syntaxis cap. 2.

Particula numeri prima egy, unus, a, um. interdum vice articuli fungitur, ut Ahun egy ember, Ecce unus homo!

Aliquando ſimul concurrunt omnes, ut: Ez az egy igaz propheta: Hic ille unus verus propheta. Et tunc articuloꝝ alteruter verbi ſubſtantivi eſt, vim obtinet.

CAPUT V.

De notatione & originatione.

Partibus vocum, expoſitis reſtant, ipſarum accidentia, quæ partim generalia partim ſpecialia ſunt.

Generalia quæ in omni voce conſiderantur ſunt notio & originatione.

Notio eſt vocis agnitio.

Agnoscitur autem vox ſignificatione vel terminatione.

Significatio conſiſtit in poteſtate vocis, ut; emberi, emberséges, humanus, a. ember, homo: Sic Látni, videre: Lat, videt: Szeretterött, amatus, a: Szeret, amat.

Terminatio eſt in cuiuſq; vocis extrema litera.

Eſtq; in vocales & conſonas.

Terminatio in vocales eſt in a, e, i, o, u, y, ô, ü, ut: kapa, Ligo: eke, aratrum: teli, plenus, a: ayto, ianna: falu, pagus: hay, capillus: fo, caput: börti, litera.

Terminatio in consonas frequens est in b, c, d, g, k, l, m, n, p, r, s, t, z. ut: lab, pes: vac, cæcus: vad, fera: fog, dens: fok, multus, a, um: fal, paries: halom, col- lis: Szén, carbo, pruna: pap, sacerdos: vár, arx: kës, culter: kút, puteus, fons: ház, domus.

Annumerantur his; Vadás, venator: Szóc, pel- lió: Lántz, Catena: item, Társ, socius: hozs, adfers: ga- lamb, columbus, a. hitvánb, vilior, us: Láfd, vide: ha- rang, campana.

Terminatio in consonas rara est in f, h, v & j. ut: Ka- naf, Tænia, fibra: moh, muscus: könyv, liber, codex: fahéj, cortex.

Originatio est quâ vocis origo disquiritur, vnde vox prima vel orta dicitur.

Prima, quæ est suæ originis ut Lát, videt: elme, in- genium: meg, per, con.

Orta est, quæ aliunde existit.

Ortis accidit Euphonie gratia Elífo vel Permuta- tio.

Elífo est, quâ litera pereunt, ut; bizontalan, in- certus, a. á bizony & talan, elífo y. kiválkeppen, præcipue; á kivalt & keppen, elífo t.

Permutatio est literarum pro literis positio, ut hán- talan, innumerus, a. á hám, numerus, & talan, privá- di particula. Igállag, abigaz, & ság, iustitia: Mingyá- rást, statim, confestim, á mind & járást.

Orta vox est derivata vel composita.

Derivata est, quæ ex priori deducitur, ut: Láttatos, Conspicius, a, visibilis, e: á Lát, videt: elmés, ingenio- sus, a, ab elme.

Comp.

Composita est quæ ex pluribus simplicibus constat; ut ex meg & lát, meglát, pervidet: ab el be megyec; elbémegyec, intro eo.

Simplex est, quæ in partes significantes dividi nequit, ut, Ur, úri, úraság; Dominus, dominicus, a, dominium.

Divisio literarum ut & compositio mutatur ita, ut cuiq, parti vocis composita suæ litera maneat; ut el-a- dom, vendo: meg-látom, pervideo: két-agu-kapa, bidens, ligo.

Ex ortis quadam significatum sui primi diminuunt, quæ inde diminutiva dicuntur; ut: rókáczka, vulpe- cula: á róka, vulpes. Okofóczka, argutulus, a. ab o- kos, argutus, a. Házaczká, domúcula, ab ház, domus: Jobbaczká, meliusculus, a. á Job, melior, us. Jobbacz- kán, meliusculé, á jobban, melius: Szépeczke, pul- chellus, a, á szép, pulcher, a. kéfeczke, cullellus; á kës, culter.

Quadam contra augment, quæ inde augmentativa di- cuntur, ut, pénzes, pecuniosus. á pénz, pecunia: ál- mos, somnolentus, a, ab álom, somnus. Szomjuságos, siticulosus, a, á szomjuság, sitis.

Canones.

I. Quot significationes tot voces; ut, háló, rete: há- ló, pernoctans: haló, moriens. Tor, nomen, id est mu- cro. tör verbum id est, frangit. Nap, Sol: nap, dies. Megváltóm, redemptor-meus. megváltom, redimo.

II. In derivatione primæ vocis significatio paululum inflectitur, ut, Szeret, amat: Szeretet, amor: Szere- tendó, amabilis, e.

III. In compositis significatio ex utraq, miscetur, ut

C 5

megfazeretem, adamo.

Sape tamen ortum idem significat quod primum, ut megfaraztom, pro faraztom, Lasso, delasso. fölma-gaztalom, pro magaztalom, Exalto, az. elhintem pro hintem, spargo, dispergo.

CAPUT VI.

De numero.

Tantum de accidentibus vocum generalibus, species sequuntur, qua consistunt in differentia vocis secundum numerum.

Vnde vox alia numeri alia sine numero.

Vox numeri est, qua numerum adsignificat.

Numerus est in voce unius à multis discretio.

Estq; definitus vel indefinitus.

Definitus flexibili sine est singularis vel pluralis.

Singularis, quo res significantur singula, ut: Kegyelmes az Ilten, Clemens Deus sc. est.

Pluralis, quo res plures significantur, ut Halandó az emberek, homines (sunt) mortales. Halac usna az vizekben, pisces natant in aquis.

Indefinitus contra nullo flexibili sine definitur, qualis est in his: Sétálván lassan vaczorálni menni, deambulando paulatim cœnatum ire.

Atq; hinc vox numeri alia finita alia infinita.

CAPUT VII.

De genere.

Vox numeri est Nomen aut Verbum.

Nomen

Nomen est vox numeri, qua in genere suo cum numero flectitur per casus.

In nomine spectatur genus, tum variatio per casus, tum mutatio per compositionem & derivationem.

Census est differentia nominis qua significatur sexus: Estq; naturale vel fictum.

Naturale est masculinum vel femininum.

Masculinum est, quod sexum masculinum, nomina virorum & officia virilia denotat, ut Ilten, Deus: Ferfi Vir: Peter, Petrus: Janos, Johannes: Ur, Dominus: Királ, Rex: Atya, Pater: Hadnagy, Dux: Vò gener.

Voces distinguentes sexum virilem à femineo sunt; Fi, fiu, filius. ferfi ferfiu, vir, mar. masculus.

In animalibus brutis sexum masculinum significant, Him, kakas, kan, kos, bac, bika, mén.

Femininum est quod tantum femineo sexui tribuitur, ut Maria, Ilona, Helena. Dayka, nutrix. Bába, obstetrix. Leány, puella. feleség, uxor. ángy, glos. Hugod, soror tua minor nata. Néné, soror tua major nata, &c. Ise né & no, & ab his composita ut Urné, Domina: Királné, Regina: Agnó, Petula. Gonósnó, malefica.

Sexum femineum à masculino discernētes voces sunt; Leány, puella, filia: Leánzo, virgo: asszony, mulier, femina, hera. In brutis vero; nőltény, katzola, telen, jerke, jertze, eime, szülo, maglo.

Commune genus est, quod utriq; sexui tribuitur, ut: ember, homo. gyermec, puer, puella. rokon, cognatus, a. atyafi, frater, soror. Tobias dicit uxori cap. 5. v. 20. Né gondolly véle atyamfia, Ne sollicita sis soror mea.

Huius generis erunt omnia officiorum nomina.

quibus etiam femina perfungi possunt, & quibus addi potest affony, femina vel mulier: ut fejedelem affony, Princeps femina: Propheta affony, prophetissa: gazda-affony, Hera, hospita: Szakacz affony, coqua.

Fictum genus est, quod neutri sexui convenit, unde neutrum dicitur; cuius generis esse possunt omnia virtutum ac vitiorum nomina: actionum item ac passionum, fluviorum, plantarum, regnorum, & locorum, ac rerum omnigenarum utensiliumque vocabula & appellationes.

Genera autem cognoscuntur ex sola significatione; ut Istén, Deus: ember, homo. affony, femina: Világ, mundus: tenger, mare: föld, terra: orfiág, Regnum

CAPUT VIII.

De generis adsignificatis.

E genere nomen est substantivum vel adjectivum, quae generis sunt adsignificata.

Substantivum est vel unius generis, ut: Ferfi, vir affony, mulier: pohár, poculum. Vel communis, ut ember, homo: gyermec, puer.

Ex significatione substantivum vel est uni proprium & majuscula littera ab initio scribitur, ut Antal, Antonius: Mátyás, Matthias: Anna, Sufanna.

Vel appellativum, quod pluribus ejusdem generis commune est, ut: állat, Substantia vel animal: élet, vita: Madár, avis. barom, pecus.

Adjectiva Ungarica sunt unius tantum terminationis, ideoque omnia sunt generis omnis.

Desinunt autem ea velin vocales, ut Sima, Levis glaber, a. feketé, niger, a, m: teli, plenus, a: gyarló, fr

fragilis, debilis, e: hósfú, longus, a: fósvény, avarus, a: merő, solidus, a: könnyű, levis, e.

Velin consonas, ut Sib, Ludicrus, a. Vac, caecus: Szeléd, mansuetus, a. Cziáf, jocosus, a: Vig, letus, a: Undok, Spureus, fedus, a. fél, medius, a. eleven, vivus, a: szép, pulcher, a. fehér, albus, a. ékes, elegans: rút, turpis, e: igaz, justus, verus, a: item bölcz, sapiens: roff, vilis, e. gyors, celer: hizlalt, saginatus, a. hiv, fidus, a. Quae cum prorsus non mutant terminationes pro diversitate generis suorum substantivorum, nulla est hic motionis doctrina.

CAPUT IX.

De Comparatione.

De genere haecenus & ejus adsignificatis; Sequitur Adjectivi variatio per gradus, quae dicitur comparatio.

Gradus est absoluti sui excessus.

Absolutum dicitur Adjectivum, cuius significatio est absoluta: vulgo Positivum, item Positivus gradus.

Gradus sunt duo: Comparativus & Superlativus.

Comparativus ad absoluti significationem addit inkáb, magis: ut Tüdös, doctior, i. inkáb tudos, magis doctus.

Superlativus igen, valde: vel fölörte-igen, supermodum-valde, ut: Legtüdös, Doctissimus, a, id est: fölörte igen tudos, valde admodum doctus, a, um.

Comparativus formatur vel per solam b consonam, fini absoluti additam, ut Tífta, tíftab, purior, us. édes, édesb, dulcior, us. ravaf, ravafb, astutior: tudatlan,

tudatlanb, *indocior*, karczu, karczüb, *gracilior*: sü-
rö, sürob, *densior*. *Absoluti finales*, u & ü, *in comparati-
vo aliquando mutantur in a & e*, ante b, ut hofzszü,
hofzszab, *longior*: könnyü, könnyeb, *levior*.

*Si absolutum finiat in duas consonas, tunc vocali
a, o, vel e interponitur; ut* Bolond, Bolondab, *stul-
tior*. us. rofzsz, rofzszab, *vilius*, or: vajutt, vajuttab,
languidior, rest, resteb, *pigrior*.

Quadam metathesi patiuntur, ut lator, latrab, *scel-
lerator*: gyakor, gyakrab, *frequentior*, crebrior.

Delicatiores post consonas semper inferunt vocales, ut
edesséb, *pro edesb*, *dulcior*: haragossáb, *pro hara-
gosb*, *irritior*. igazab, *pro igazb*, *justior*, &c.

*Superlativus formatur per particulam leg compa-
rativo prefixam, ut* legtisztáb, *purissimus*. a. a. tisztab,
purior. Leg szepb, *pulcerrimus*, a. a. szepb, *vel* szebb,
pulcior. us. Legnagyob, *maximus*. a. um: a. nagyob,
major. us. grandior, us.

Typus comparationis regularis.

*Absolutum vel Comparativum. Superlativum.
positivum.*

Tisza, *purus*, a. Tisztáb, *purior*, us. Legtisztáb, *puris-
simus*. a. um.

Jó, *bonus*, a. um. jób, *melior*, us. Legjób, *optimus*.
a. um.

Nagy, *magnus*, Nagyob, *major*, Legnagyob, *ma-
ximus*. a. um.

Ekes, *elegans*. Ekessb, *elegantior*, Legékesb, *elegán-
tissimus*. a. um.

Rest, *piger*. a. um. Resteb, *pigrior*, us. Legresteb, *piger-
rimus*. a. um.

Anom

Anomalia comparationis.

Irregulariter comparantur Sok, *multus*, a. Kiczin,
parvus. a.

Sok, Tób, Legtób, *Multum plus pluri-
mum*.

kis *vel* kisseb *vel* Legkisseb *vel* Legkiczinb,
kiczin, kiczinyeb, *parvum, minus, minimum*.

CAPUT X.

De casu.

Casus est specialis nominis terminatio.

Estq, rectus vel obliquus.

*Rectus est prima nominis terminatio, nominativus &
vocativus, qui in utroq, numero sunt similes.*

Obliquus est primi finis variatio.

*Tales sunt quinque: Genitivus, Dativus, Accusativus,
Mutativus, & Ablativus: dissimiles in utroque
numero.*

*Quorū 7. casuum ordo hic erit: 1. Nominativus, 2. Vo-
cativus, 3. Genitivus, 4. Dativus, 5. Accusativus,
6. Mutativus, 7. Ablativus.*

Observationes.

I. *Mutativus casus Ungarorum proprius est, qua
significamus rei cuiuslibet in aliam speciem, formam,
vel in alium usum & habitum, permutationem: qui in
voce per consonas desinente formatur per vā & vè ut:
à fa, favà, in lignum: à fü, füvè, in herbam: post
consonas verò, abijcit v, & geminat consonam fina-
lem, ut à bor, borrà, in vinum: à viz, vizzè, in
aquam. In plurali numero semper fit per kà & kè,*

in fakkà in ligna. füvekkè, in herbas. Vizekkè, in aquas. Hic casus variè redditur Latine, ut Szolgává lefiec, id est servus ero. Szolgakkà tefem, id est, servos faciam eos, qui servi non erant. Item, könnyéb az bort vizè valtoztatni. hogynem az vizet borrà, id est, Facilius, (est) vinum in aquam mutare, quam aquam in vinum. Vide Syntax. 13. cap.

II. Habent præterea Ungari casus Adverbiales vel Assimilativum, in singulari numero tantum usitatum, in ol, ul, & ol. ül: qui etidem variè solet exponi, ut Magyarol, Ungaricè: Deakul, Latine: GOROGOL. Græcè: Nemetül, Germanicè: Igassagul, Instar justitie, pro justitia, vel in justitiam: Felelegül, in uxorem Oroslányul, Instar leonis: ebül, canine vel instar canis.

III. Ablativus erit casus affixorum, quorum latissimus est usus in hac nostra lingua; dictus autem est ablativus, quod ab eo affixis pronominibus, postpositi- nibus, notisq; adverbiorum ablatis, denuò fiat nomina- tivus. Nos in paradigmatis ponemus cum eo tantum affixo, quod respondeat Latinorum præpositionibus à vel ab. illud autem est; töl, töl, tül, tül.

CAPUT XI.

De prima declinatione in nac.

Flexio nominis per casus declinatio dicitur: Estq; duplex, in Nac, vel in Nec.

Nominativi & vocativi utrobique, similes, genitivi semper in è, accusativi in t, in utroq; numero, & plurales nominativi & vocativi in k desinunt, pro qua elegan- tia causa in fine vocis plerumq; c ponitur.

Decl

Declinatio in nac Dativum singularem & pluralem finit in nac. Estq; duplex: Prima & secunda.

Prima est quæ terminat nominativum & vocativum singularem in vocales a, o, u. ut Lada, arca: aytò, janna: kapu, porta.

Paradigma.

SINGULARIS.

N. Fa, Lignum.	Postò, Pannus.	Falu, Pagus.
V. ó Fa, ó lignum.	ó Postò, Pannè.	ó Falu, ó Page.
G. Fác vel fájé, ligni.	Postóé vel Postójé Panni.	Falué, vel falujé, Pagi.
D. Fánac, Ligno.	Postónac, Panno.	Falunac, Pago.
Acc. Fát Lignum.	Postót, Pannum.	Falut, Pagum.
Mut. Fává, in Lignū.	Postóvá, in Pannū.	Faluvá, in Pagum.
Ab. Fától, à Ligno.	Postótól, à Panno.	Falutól, à Pago.

Pluralis.

N. Fác, Ligna.	Postóc, Panni.	Faluc, Pagi.
V. ó Fác, ó ligna.	ó Postóc, Panni.	ó Faluc, ó pagi.
G. Fákè, ligno- rum.	Postókè, Pan- norum.	Falukè, pago- rum.
D. Fáknaç, lignis.	Postóknac, Pánis.	Faluknac, pagis.
Acc. Fákac, ligna.	Postókat, Pannos.	Falukat, pagos.
Mut. Fakkà, in ligna.	Postóckà, in Pan- nos.	Faluckà, in pa- gos.
Ab. Fáktól, à lignis.	Postóktól, à pannis.	Faluktol, à pagis.

Anomalia.

Heteroclitæ quædam sunt, quæ in casibus quibusdam

D

variant, ut Hó, nix. Acc. havat, nivem. Plur. num. havac, nives. Sic & ló, equus. Tó, lacus: lovac, equitavac, Lacus. invenias tamen & tó, pro lacubus.

Bifariam declinantur hæc:

SINGULARIS.

N.	Daru, <i>Grus.</i>	Gyapjú, <i>Lana.</i>	Hóssú, <i>Longus, a, um.</i>
V.	ó Daru,	ó gyapjú,	ó hóssú,
G.	Darué, Daru-gyapjúé,	gyap-hóssúé, & hóssújé,	jé, & Darvé, jué & gyapjé.
D.	Darúnac,	gyapjúnac,	hóssúnac,
Acc.	Darut, Dar-vat,	gyapjút, gyap-jat,	hóssút, hóssat,
Mut.	Daruvá,	gyapjuvá,	hóssuvá,
Abl.	Darutól,	gyapjutól,	hóssutól.

Pluralis.

N.	Daruc, <i>grues.</i>	Gyapjuc, <i>Lana.</i>	Hóssúc, <i>longi, e, a.</i>
	Darvac,	gyapjac,	hóssac,
V.	ó Dartic, Dar-ó	Gyapjuc, gyap-vac,	ó hóssúc, hóssac,
		jac,	
G.	Daruké, Dar-Gyapjúké,	gyap-hóssúké,	hóssaké.
		vaké,	jaké,
D.	Daruknac,	Gyapjúknac,	hóssúknac, hóssak-
	Darvaknac,	gyapjaknac,	nac,
Ac.	Darukat, dar-	Gyapjukat,	hóssúkat, hóssakat,
		vakat,	gyapjakat,
Mut.	Darukká, dar-	Gyapjúkká,	hóssúkká, hóssakká,
		vakká,	gyapjakká,
Ab.	Daruktól, dar-	Gyapjúktól,	hóssúktól, hóssak-
		vaktül,	gyapjaktól, tól.

Sic

Sic declinantur, Szaru, cornu: hamu, cinis, &c.

Ad hanc declinationem pertinent nomina verbalia & participalia in ó purum desinentia, quæ Latine per or, trix, & ns formantur: ut, Adó, dator: Látó, videns: Varró, netrix &c.

Nomina item adjectivè apposta & possessionem indicantia: quæ indifferenter per o & u, efferuntur; ut: Nagy hatalmo, vel hatalmú, magna potentia, vel habens magnam potentiam. Nagy orró, Nasó. ékes (za-vó, Eloquens: Santa labú, loripes, &c.

CAPUT XII.

De Declinatione in nac secunda.

Hæc de prima declinatione in nac, sequitur secunda, quæ inflectuntur voces desinentes in eas consonas, quæ habent ante se a, o, u, ut Pad, scamnum: bors, piper. kúr, puteus.

Hæc terminat accusativum singularem aut simpliciter per t, aut per at & or: nominativum & vocativum plurales, in ac vel oc, pluralem Accusativum in kat, vel kot.

Paradigma I.

SINGULARIS.

N.	Aftal, <i>mensa.</i>	Bor, <i>vinum.</i>	Hús, <i>caro.</i>
V.	ó aftál,	ó bor,	ó hús,
G.	aftalé,	boré,	húfé,
D.	aftalnac,	bornac,	húsnac,
Ac.	aftalt,	bort,	húft,
M.	aftallá,	borrá,	húllá,
Ab.	aftaltól,	bortúl,	húftól.

D 2

Pluralis.

N. Aſtaloc, *Men-* Boroc, *Vina.* Húſoc, *Car-*
ſa. nes.

V. ó Aſtaloc. ó Boroc, ó húſoc,
G. Aſtalokè, Borokè, húſokè,
D. Aſtaloknac, Boroknac, húſoknac,
Ac. Aſtalokat, Borokat, húſokat,
Mut. Aſtalockà, Borockà, húſockà,
Ab. Aſtaloktól, Boroktól, húſoktól.

Sic declinantur; Sár, lutum: Sárkány, Draco: la-
tas, viſio: Tabor, exercitus, caſtra, álhatalan, incon-
ſtans; haragos, iracundus, a, &c. quæ pluralem nomi-
nativum in octantum faciunt.

Paradigma, II. *ubi accusativus singula-*
ris fit per at: Nominativus plura-
lis per ac tantum.

SINGULARIS.

N. Ur, *Dominus.* Hal, *Piscis.* Nyóltz, *Oſti-*
V. ó ur, ó hal, ó nyóltz,
G. urè, halè, nyóltzè,
D. urnac, halnac, nyóltznac,
Ac. urat, halat, nyóltzat,
Mut. urrà, hallà, nyóltzà,
Ab. urtól, haltól, nyóltztól.

Pluralis.

N. Urac, *Domini.* Halac, *Piſces.* Nyóltzac, *Oſti-*
V. ó urac, ó halac, ó nyóltzac, *(ni, d)*
G. urakè, halakè, nyóltzakè,
D. uraknac, halaknac, nyóltzaknac,
Ac. ura

Acc. urakat, halakat, nyóltzakat,
Mut. urackà, halackà, nyóltzackà,
Abl. uraktól, halaktól, nyóltzaktól.

Sic declinantur, Láb, pes: vad, fera: ház, domus.
nyás, vern: vár, arx: tál, patina: fog, dens: nyúl, le-
pus, &c.

Paradigma III. *ubi Accus. sing. fit per*
ot, plural. nominat. in oc.

SINGULARIS.

N. Nap, *Sol, dies.* Dorong, *Peruca* Uylag, *No-*
vel Palanga. vitas.

V. ó nap, ó dorong, ó uylag,
G. napè, dorongè, uylagè,
D. napnac, dorongnac, uylagnac,
Acc. napot, dorongot, uylagot,
Mut. nappà, dorongà, uylaggà,
Abl. naptól, dorongtól, uylagtól.

Pluralis.

N. Napoc, Dorongoc, uylagoc,
V. ó napoc, ó dorongoc, ó uylagoc,
G. napokè, dorongokè, uylagokè,
D. napoknac, dorongoknac, uylagoknac,
Acc. napokat, dorongokat, uylagokat,
Mut. napockà, dorongockà, uylagockà,
Abl. napoktól, dorongoktól, uylagoktól.

Sic declinantur Zab, avena: kovác, faber: bo-
lond, ſtultus, a. nagy, magnus, a. iſtráng, reſtis: cza-
lád, fraudulentus: czuffiag, jocus, &c.

Anomalia.

I. *Voces quedam bifariam faciunt accusativũ sin-*

gularē & nominativum pluralem; ut à fal paries fit
Acc. falt, & falat: nom. plur. falac, & faloc. à lab, pes:
lābat, vel lābot, pl. nom. lābac, vel lāboç: à papyros,
papiroft, vel papiroffat, &c.

II. *Quedam in Accusativo fingulari, & ubiq; in*
plurali numero elidunt, o ante g, k, l, m, n, r, finales: ut
ex paradigma fequenti patebit.

Paradigma IV. *ubi o, eliditur in quibusdam*
casibus, vel metathesi patiuntur.

SINGULARIS.

N. Dolog, *Res, opus.* Malom, *mo-* Kapor, *Anethū,*
negotium. la. Anifum.
V. ó dolog, ó malom, ó kapor,
G. dologè, malomè, kapore,
D. dolognac, malomnac, kapornac,
Acc. dologot, malmot, kaprot, & kaport,
M. dologgà, malommà, kaporrà,
Ab. dologtól, malomtól, kaportól.

Pluralis.

N. dolgoc, malmoc, kaproc,
V. ó dolgoc, ó malmoc, ó kaproc,
G. dolgokè, malmokè, kaprokè,
D. dolgoknac, malmoknac, kaproknac,
Acc. dolgokat, malmokat, kaprokat,
M. dolgockà, malmockà, kaprockà,
Ab. dolgoktól, malmoktól, kaproktól.

Sic flectuntur; tuloc, junix; furok, pix: jafol,
preſepe: bagoly, bubo; fogoly, captivus: halom, col-
lis: barom, pecus: mayom, ſimius: korom, fuligo: ha-
talom,

talom, *potentia:* hafon, *utilitas:* vafon, *tela:* torony,
turris: bokor, *dumus:* lator, *latro:* fiator, *ſcirpicula*
&c.

Ad hanc declinationem in hac ſecundam

pertinet, az, ille: Amaz, ille-
ipſe, ut:

Singularis.

Pluralis.

N. Az, amaz, Azoc, amazoc,
Voc. caret. caret.
G. azè, amazè, azokè, amazokè,
D. annac, amannac, azocknac, amazoknac,
Ac. azt, amazt, azokat, amazokat,
Mut. azzà, amazzà, azockà, amazockà,
Ab. attól, amattól, azoktól, amazoktól.

V. Paradigma eſt adjectivi comparati,

& inflexi in utraq; declinatione in hac.

SINGULARIS.

Positiv. Comparat. Superlat.
N. Jó, *bonus, a.* Job, *melior,* Legjob, *optimus,*
um. us. a. um.
V. ó jó, ó job, ó legjob,
G. joè, jobbè, legjobbè,
D. jónac, jobnac, legjobnac,
Ac. jót, jobbat, legjobbat,
Mut. jovà, jobbà, legjobbà,
Ab. jótól, jobtól, legjobtól.

Pluralis.

N. jóc, boni, jobbac, melio- legjobbac, optimi.

a. b.

res a.

a. a.

V. ójóc,	ó jóbbbac,	ó legjóbac,
G. jóké,	jóbbakè,	legjóbbakè,
D. jóknac,	jóbbaknac,	legjóbbaknac,
Acc. jókat,	jóbbakat,	legjóbbakat,
Mut. jókkà,	jóbbakà,	legjóbbakà,
Abl. jóktól,	jóbbaktól,	legjóbbaktól.

Aliud.

SINGULARIS.

Posit.	Comp.	Superl.
N. gonofoc, <i>malus</i> , gonofb, <i>vel</i> gonofsbac,		
V. ó gonof,	ó gonofb, <i>vel</i> gonofsbac,	
G. gonofè,	gonofbè <i>vel</i> gonofsbabè,	
D. gonofnac,	gonofbnac gonofabnac, <i>His</i>	
Acc. gonofit,	gonofbat, <i>vel</i> gonofsbabat, <i>præ-</i>	
M. gonofbà,	gonofbà, <i>vel</i> gonofsbabbà, <i>fige</i>	
Ab. gonofból,	gonofból, gonofsbából, <i>leg,</i>	

Pluralis.

N. gonofoc, ac, Gonofbac, <i>vel</i> gonofsbabbac, <i>unt</i>	
V. ó gonofoc, ac, ó gonofbac, gonofsbabbac, <i>su-</i>	
G. gonofokè, akè, gonofbakè, gonofsbabbakè, <i>per</i>	
D. gonofoknac, gonofbaknac, gonofsbabbaknac, <i>la-</i>	
Ac. gonofokat, gonofbakat, <i>vel</i> gonofsbabbakat, <i>ti-</i>	
M. gonofokkà, gonofbakka, <i>vel</i> gonofsbabbakkà, <i>vi.</i>	
Ab. gonofokból, gonofbaktól, <i>vel</i> gonofsbabbaktól,	

De declinatione vocum habentium affixa
pronomina: meus, a. tuus, a. suus, a. um:
plur. mei, a. &c.

*Nota autem pronominis affixi prima persona sing.
num.*

*nū. est, m. am, om; plur. im: Secunda persona sing. d, ad,
od: plur. id: Tertia persona sing. a, ja, va; plur. i, ai, oc:*

*In tales autem possessivas terminationes abeunt ista
pronomina, Sing. òvè ipsius: Tied, tuus, a. enyim, me-
us, a. m. plur. òvèc, tiètec, miènc: quarum voculari
primæ syllabæ eliduntur in affixione, vel nomini cui af-
fixa sunt, præmittuntur: postrema verò in declinatione
in nac, è, in a mutant, ut ó faja, id est, fa- òvè, lignum i-
psius: Te fad, id est fa tied, Lignum tuum. En fam, pro
fa-enyim, Lignum meum. Te faid, fit, a pl. Fa tieid,
Ligna tua. In Declinat. in nec retinetur è, ut ó fivè,
pro lüi-òvè, Herba-ejus. &c.*

Paradigma vocum affixatarum.

Singularis utrinque.

	A fa, lignum.	ab Ur, dominus.
ó N. 3 Faja,	ipsius,	Ura suus,
te 2 fad lignū tuum,	urad dominus tuus,	
èn 1 fam meum,	uram meus,	

Vocativi similes sunt nominativis.

G. Fajæ	ejus,	Uraè sui,
fadè ligni tui,	uradè domini tui,	
famè, mei.	uramè mei.	
D. fajánac	suo,	Uranac suo,
fadnac ligno tuo,	uradnac domino tuo,	
famnac meo.	uramnac meo.	
A. faját,	suum	Urát suum,
fadat lignum tuum	uradat dominum tuum,	
famar meum	uramar meum.	
Mut. fajávà,	suum	Uravà suum,
faddà, in lignū tuum	uraddà in dominū tuum,	
fammà meum	urammà meum.	

Ab. fajától à ligno suo urától à Domino suo.
 fadtól à ligno tuo uradtól à domino tuo
 famtól à ligno meo uramtól à domino meo.
Singulari fa, ligno affixa pronomina pluralia.

oc 3 N. Fajoc lignum ipsorum uroc dominus eorum
 ti 2 fatoc lignum vestrum uratoc dominus vestri
 mi 1 fanc lignum nostrum. urunc dominus noster.

Vocativi similes sunt Nominativis.

G. Fajokè ligni sui urokè domini illorum
 fatokè ligni vestri uratokè domini vestri
 fankè ligni nostri uruncè domini nostri

*Flecte reliqua omnia in Paradigmatè 1. declin.
 secunde in nac.*

Nomini plurali, pronomina singularia affixa.

o N. Fajai, faji ligna ipsius Urai Domini sui
 te & fajaid, faid ligna tua uraid domini tui
 en V. fajaim, faim ligna mea. uraim domini mei.

G. Fajaijè, fajjè uraijè
 faidè uraidè
 faimè uraimè, &c.

Pluralis utrinque.

oc N. 3 Fajai, fajoc ligna ipsorum Urai, uroc domini eorum
 ti 2 fajaitoc, faitoc ligna vestra, uraitoc domini vestri
 mi 1 fajainc, fainc ligna nostra urainc domini nostri.

Voc. Similes sunt nominativis.]

Gen. Fajaiè, fajokè lignorum uraijè, urokè dominorum
 suorum suorum
 fajaitokè, faitokè ligno-uraitokè, dominorum ve-
 rum strorum
 fajainkè, fainkè lignorū urainkè dominorum nostro-
 rum.

D. fajainac, fajoknac lignis suis urainac, uroknac dominis suis
 fajaitoknac, faitoknac lignis vestris uraitoknac dom. vestris
 fajainknac, fainknac lignis nostris urainknac dominis nost.

Ac. Fajait, fajokat ligna sua urait, urokat dominos suos,
 fajaitokat, faitokat ligna vestra uraitokat dominos vestros
 fajainkat fainkat ligna nostra, urainkat dominos nostros.

M. fajaiuà, fajockà in ligna sua uraiuà, uročkà in dominos suos
 fajaitokkà, faitockà in ligna vestra uraitokkà in dom. vestros
 fajainkà, fainkà in ligna nostra urainkà in dominos nostros.

Ab. fajaitól, faitól, fajoktól à lignis uraitól, uroktól à domi-
 nis suis nis suis.

fajaitoktól, faitoktól in lignis vestris uraitoktól à dom. vestris
 fajainktól, fajinktól à lignis nostris urainktól à dom. nostris.

Observatio.

*Quedā voces secunde declinationis, quas elidere o ante
 6. consonas, docui supra paradigmatè 4. eadem elisione u-
 tun: ur, in assumendis affixis pronominalibus:*

*Paradigma vocum, elidentium o: ante conso-
 nas 6. in affixis assumendis.*

à dolog, res.

à hatalom, potestas.

o N. 3 Dologares ipsius

o hatalma potestas sua.

te & 2 dologdres tua

te hatalmiad potestas tua

en V. 1 dologom res mea.

en hatalmam potestas mea.

G. Dologàè, je, rei sua

hatalmaè, vel jè potestatis sua.

dologdè rei tua

hatalmadè potestatis tua

dologomè rei mea.

hatalmamè potestatis mea.

Et consequenter ut fajai, ura &c.

*Sic cum affixis flectenda vaces: à hason, hasna, utili-
 tas-ejus: à torony, tornya, turris-ejus: à lator, latra, la-
 tro-ejus, &c.*

Item ab Heteroclitis, Lò, lova, *equus-ejus*: à Sò, fava, *Sal-ejus*. Szò, fava, *vox-ejus*. Tò, tava, *lacus-ipsius*: Sic daru, darva; *grus-ejus*. Szaru, farva, *cornu-ejus*: hamu, hamva, *cinis-ejus*: &c.

Observatio alia.

Omnium paradigmatum genitivi, qui formantur per e, quæ vim habet pronominis ò ipse, vel ovè, ipsius: iidem flectuntur per aliquot casus; quando nominativi vice funguntur, quod fit in ellipsi rei possesse.

Singularés.

Dat. Fáénac, illi, quod Urénac,
Ac. fáét, (est ligni. urét,
Mut. fájévà, urévà, (est do mini.
Ab. fáétól, urétól, ab eo, qui vel quod

Plurales.

Dat. Fákénac Urakénac
Ac. Fákét, urakét
M. Fákévà, urakévà
Ab. Fákétól, urakétól.

In utraq; declinatione inflectitur quoque pronomen compositum, ò maga, ipsemet, cum affixis suis.

Singularis,

Pluralis.

N. ò maga, Ipsemet, ille i- ò magoc, Ipsimet, illi ipsi
te magad, tu ipse (ipse, ti magatoc vosmet, vos ipsi
én magam, Ego met. mi magúc nosmet, nos ipsi.

G. ò magac ò magokè
te magadè timagatokè
én magamè. mimagunkè.

D. ò magánac ò magoknac,

tema

temagadnac
énmagamnac.

Ac. òmagát,
temagadat,
énmagamat.

Mutativus

Ab. òmagától
temagadtól
énmagamtól.

Sic & ònnón maga, ten-
nenmagad énnenma-
gam.

Pluralis tantum est Mindnyájoc, mindnyájatoc,
mindnyájunc. cuncti, & singuli, & ipsorum, vestrũ, no-
strum. à mind & nyáy, omnis & grex.

Affixa prepositionum Latinarum vice fungentia,
& utriq; declinationi in nac servientia: n, an, in, on,
ra, ba, ban, nál, val, bol, rol, tol, hoz: quæ assignuntur
nominativis utriusq; numeri vocum simplicium & com-
positarum juxta typum sequentem.

Typus prepositionum, vel postpositionum
affixarum.

Singularis utrinque.

In ligno, super lignũ, in lignũ, in ligno, apud lig.

Fán, fira, faba, faban, fanál,
cum lig. deligno à ligno ad lignũ
fival, faról, fatól, fajahoz.

in ligno ejus.

3 faján, fajára, fajába, fajában, fajánál,
fajával, fajaról, fajatól, fajahoz.

timagatoknac,
mimagunknac.

òmagokat,
timagatokat,
mimagunkat.

carec

òmagoktol,
timagatoktol,
mimagunktol.

Sic quog; ònnón ma-
goc, tinnémagatoc
minnenmagunc.

In ligno tuo

- 1 fadon, fadra, fadba, fadban, faddal, fadról, fadról, fadhoz.

In ligno meo

- 1 famon, famra, famba, famban, famnál, fammal, famról, famtól, famhoz.

*Singulari nomini affixa pronomina pluralia.**In ligno ipsorum*

- 3 Fajokon, fajokra, fajokba, fajokban, fajoknál, fajokval, fajokról, fajoktól, fajokhoz.
2 fatokon, fatokra, fatokba, fatokban, fatoknál, fatokkal, fatokról, fatoktól, fatokhoz.
1 fankon, fankra, fankba, fankban, fanknál, fankról, fanktól, fankhoz.

*Plurali nomini affixa singularia pronomina.**In lignis ipsius*

Fajain & fain, fajaira & faira, faiba & fajaiba, fajai-
ban & faiban, fajainál & fainál, fajaival & faival,
fajairól & fairól, fajaitól & fától, fajaihoz &
faihoz.

- 2 Faidon & fajaidon, fajaidra & faidra, fajaidba &
faidba, fajaidban & faidban, fajaidnál & faid-
nál, fajaiddal & faiddal, fajaidról & faidról, fa-
idról & fajaidról, fajaidhoz & faidhoz.
1 Fajaimon & faimon, fajaimra & faimra, fajaimba
& faimba, fajaimban & faimban, fajaimnál &
faimnál, fajaimmal & faimmal, fajaimról & fa-
imról, fajaimtól & faimtól, faimhoz & fajaim-
hoz.

Plura

Pluralis utriusq. Fakon, *super ligna*. Fakra,
fakba &c.

In lignis eorum

- 3 Fajokon & fajain, fajokra & faira, fajokba & fajai-
ba, fajokban & fajaiban, fajoknál & fajainál, fa-
jokval & fajaival, fajokról & fajairól, fajoktól &
fajaitól, fajokhoz & fajaihoz.
2 Fajaitokon & faitokon, fajaitokra & faitokra, fajai-
tokba & faitokba, fajaitokban & faitokban, fajai-
toknál & faitoknál, fajaitokkal & faitokkal, fajai-
tokról & faitokrol, fajaitoktól & faitoktól, fa-
jaitokhoz & faitokhoz.
1 Fajainkon & fainkon, fajainkra & fainkra, fajainkba
& fainkba, fajainkban & fainkban, fajainknál & fa-
inknál, fajainkkal & fainekkel, fajainkról & fainkról,
fajaintól & fainktól, fajainkhoz & fainkhoz.

*Sic omnes voces recipiunt affixa in utraq. declina-
tione in nac: ház, házon, super domo: Uron, super do-
mino: Lovon, in equo.*

3 Házán <i>super domum ejus</i>	Házára
2 házadon <i>super domum tuam</i>	házadra
1 házamon <i>super domum meam</i>	házamra
Lovára <i>super equum suum</i>	Lován
lovadra <i>super equum tuum</i>	lovadon
lovamra <i>super equum meum</i>	lovamon.

CAPUT XIII.

De Declinatione in nec prima.

*Hec fuit declinatio in nac, sequitur declinatio in
nec. Cuius dativus singularis & pluralis definit in nec:
nominativus pluralis in ec, oc, vel uc.*

Eſq̃ duplex, Prima & ſecunda.
Prima eſt cuius nominativus ſingularis deſinit in
vocales e, i, vel in diphthongos ô, ü, ey.

Paradigma,

Singularis.

N. V. Eke, aratrũ, Szolò, *uva, vinea.* Tèy Lac
G. Ekéjè, aratri, ſolòjè, *uva,* téyè lactis
D. ekénec, aratro, ſolónec, *uva,* téynec lactis
Ac. ekét, aratrum, ſolòt, *uvam,* teyet lac
M. ekévè, *in aratrũ,* ſolòvè, *in uvã,* téyè *in lac*
Ab. ekétòl, *ab aratro.* ſolòtòl, *ab uvã.* téytòl *à lacte.*

Pluralis.

N. V. Ekéc aratra. Szolóc, *uva,* Teyec
G. ekékè, aratorũ, ſolókè, *uvarũ,* teyekè
D. ekéknec, aratris, ſolóknec, *uvis.* teyeknec
Ac. ekéket, aratra, ſolóket, *uvas,* teyeket
M. ekékkè, *in aratra,* ſolókkè, *in uvas,* teyekkè
Ab. ekéktòl, *ab ara-* ſolóktòl, *ab u-* teyek-
tris. *(vis,* *tòl*

Sic declinantur, Teve, Camelus: Teke, globus: kè-
ve, merges:

Vetò, virga: eſò, pluvia: gyürò, annulus: Sò-
prii, ſcopa.

Adjectiva in i pluralem plerumq̃, per ec faciunt
ut: à teli, plenus, a. teliec, pleni: mennyei, mennyei
oc, cœſtes, foldi, földiec, terreſtres, ria. &c.

Anomalia.

Heteroclita ſunt quædam monosyllaba, & qua-
dã in nonnullis caſibus variant.

Par

Paradigma.

Singularis.

Pluralis.

lapis. herbã. *lapides. herbe.*
N. & V. kò, fü, kòvec, füvec,
G. kò, *vel* füè *vel* fü- kòvekè füvekè
kòje, jè, füvè
D. kònec fünec kòvekñec füvekñec
Ac. kòvet füvet kòveket füveket
M. kòvè füvè kòveckè füveckè
Ab. kòtòl fütòl kòvektòl füvektòl.

Aliud Paradigma.

Singularis.

caudex acus, m. caput principalis, pra-
N. & V. Tò, Tò, Fò, Fò, *cipuus, a,*
G. tòètòjè tòè fòèfòjèfòè *u. Chori-*
tòvè pham.
D. tònec tònec fònec fònec
Ac. tòt, tòvet tòt fejet fòt
M. tòvè tòvè fòvè fòvè
Ab. tòtòl tòtòl. fòtòl fòtòl.

Pluralis.

N. V. Tòvec *vel* Tòc Fejec Fòc
tòóc
G. tòvekè tòkè fejekè fòkè
D. tòvekñec tòkñec fejekñec fòkñec
Acc. tòveket tòket fejeket fòket
M. tòveckè tòkkè fejekkè fòckè
Ab. tòvektòl tòktòl. fejektòl fòktòl.

Sic variat Tetò, pediculus. Acc. ſing. Tetòt, &
tetvet, plur. Tetòc & tetvec, &c.

E

Huc pertinent pronomina, te, tu; ô, is ipse, ki, quâ
qua, quod.

Paradigma.

Singularis.

N.	Te, tu	ô, is	ki, quis quâ
G.	tiéd	ôvè	kiè
D.	neked	néki	kinéc
	teneked	ônéki.	
Ac.	teged,	ôt &	kit.
	tegedet	ôtet	
Ab.	tóled,	tóle,	kitól.
	te tóled.	ô tóle.	

Pluralis.

N.	Ti, vos	ôc, illi, a, a.	kic, qui, quâ
G.	tiérec	ôvéc	kikè
D.	nékrec	nékic	kiknec
	tinékrec	nékic.	
A.	titekét	ôket	kiket.
Ab.	tóletéc	tólóc	kiktól.
	titóletéc.	ô tólóc.	

Ad hanc declinationem pertinent nomina possessiva, in ô & ü, ut Czík, femô, Lucinus, a. Nagy, fejű.
Capito:

Verbalia item & participalia, ut intô, monitor, nézô, videns, spectans. ülô, sedens, seffor. &c.

CAPUT XIV.

De Declinatione in nec secunda.

Declinatio in nec secunda est, cujus nominativus singularis desinit in unam vel plures consonas, habentes

ante se vocales e, i, vel diphthongos ô, ü. Accusativus singularis in t, vel et, ôt: nominat. plur. in ec, & ôc.

Paradigma I.

Singularis.

N.	ember, homo.	Viz, aqua.	kürt, tuba.
V.	ô ember	ô viz	ô kürt
G.	emberè	vizè	kürtè
D.	embernec	viznec	kürtnec
Ac.	embert	vizet	kürtôt
Min.	emberre	vizze	kürtè
Ab.	embertól.	viztól.	kürttől.

Pluralis.

N.	emberéc, homines.	Vizéc, aqua.	Kürtôc, tuba.
V.	ô emberéc	ô vizéc	ô kürtôc
G.	emberékè	vizékè	kürtôkè
D.	emberékneç	vizékneç	kürtôkneç
Ac.	emberékét	vizékét	kürtôket
Min.	emberékkè	vizékkè	kürtôckè
A.	emberéktól.	vizéktól.	kürtôktól.

Sic declinantur, kès, culter: kert, horrus: hir, fama: kintz, thesaurus: pör, lis: bór, coreum. ôtvôs, aurifaber: góz, vapor: czendék, tranquillus, a: füst, fumus: büz, fetor: hiv, fidelis: sziv, cor. könyv, liber, codex, gyöngy, gemma. &c.

Anomalia.

Voces quaedam bifariam faciunt accusativum singularem, ut, kenyér, panis, kenyért, & kenyeret: fővén, arena, főven t, & fővenyet; tehen, vacca, tehenet, & tehenet; édes, dulcis, edést, & edeslet, &c.

In hac quoque declinatione quadam voces elidunt, et
 in quibusdam casibus, vel metathesi patiuntur, ut:

Paradigma II.

Singularis.

N.	Félelem, <i>Timor.</i>	Lélec, <i>Spiritus.</i>	ókór, <i>Boi.</i>
V.	ô félelem	ô lélec	oh okór
G.	félelemè	lélekè	ókòrè
D.	félelemnec	lélek nec	ókómec
Ac.	félelmet	lelket	ókórót
M.	félelemmè	lélekkè	ókórè
Ab.	félelemtòl	lélektòl.	ókórtòl.

Pluralis.

N.	félelmeç, <i>Timores.</i>	lelkeç, <i>Spiritus.</i>	ókróç, <i>bovei.</i>
V.	ô félelmeç	ô lelkeç	oh okróç
G.	félelmeçè	lelkeçè	ókrókè
D.	félelmeçnec	lelkeçnec	ókrók nec
Ac.	félelmeçet	lelkeçet	ókróket
M.	félelmeçkè	lelkeçkè	ókróckè
Ab.	félelmeçtòl.	lelkeçtòl.	ókróktòl.

Sic flectuntur, Fejedelem, princeps: kegyelem,
 gratia, segedelem, auxilium: berec, nemus: fereç
 vermis: verem, fossa: fovea: tereh, onus: Czòbòr, or-
 ca, tina.

Paradigma pronominum, En ego:

Enyim, meus, a.

Singularis.

N.	én	enyim,
V.	carè	
G.	enyim,	enyimè

D. ne

D.	nekem vel ennekem	enyimnec
Ac.	engom vel engemet	enyimet
M.	careç	enyimmè
Ab.	tòlem, èntòlem	enyimtòl.

Pluralis.

N.	Mi	Enyimeç, & enyeim
G.	mienc	enyimekè, enyeimè
D.	nekünc, minekünc	enyimeknec, enyeimnec,
A.	minket	enyimeket, enyeimet.
V.	careç	enyimekkè, enyeimmè
Ab.	tòlünc, mitòkünc.	enyimektòl, enyeimtòl.

Nominum declinatione sequuntur pronomina hac.

Sing. Mienc, noster, a, um: tied, tuus, a. tiéteç, ve-
 stri, a. ôvec, ipsum.

Plur. Micinc, nostri, a, a. tieid, tui, a, a. ticiteç, ve-
 stri, a, a. ôvei, sui, a, a.

Item, Melly, qui, quæ, quod: akarmelly, quivis,
 quævis, quodvis. Valamelly, quicunq, quodcunq;
 illy, illyen, talis, e: imillyen, illyetèn, istiusmodi, hu-
 jusmodi.

Observatio.

I. Nomina quadam peregrina & nonnulla etiam
 voces Ungaricæ, licet e & i habeant in syllaba finali, ta-
 men ad declinationes in nac pertinent, ut Noè, Noè-
 nac. Benjamin, Benjaminnac, Cherubim, Che-
 rubimnac.

Bisariam flectuntur Josuè, Josué nac, & Josué nec,
 húsvet húsvetnac, & húsvetnec, paschati. Sic &
 Sir, sepulcrum, Sirnec, & Sirnac. Sir, pinguedo, tan-
 tum, Sirnac. Tzél, scopus, Tzelnac, & Tzél nec. A-
 tzél, Chalybs, Atzél nac, atzél nec.

II. Voces possessiva, quas pro genitivo posuimus in paradigmatis, etsi habeant in finali, suas tamen qualibet declinationes sequuntur in flexione; ut Masè, alius: masénac, masétól. Jánosè, Jòhannis, Jánosénac, Jánosétól; & emberè, hominis, emberénec, emberétól; Peterè, Petri: Peterénec, Peterétól.

Ad hanc declinationem pertinent nomina in sèg formata, ut, Szentség, sanctitas: hívség, fidelitas: & adjectiva in es, ut, felséges, excelsus, a: pénzes, pecuniosus, a, um. & verba ut, intés, admonitio: énekles, cantatio: menés, iitio; abitió. Item in el, ut, vitel, ablatio: jóvetel, reditio. & in em, ut, fierelem, amor: vesedelem, periculum. en, ut, hirtelen, perfidus, a. kegyetlén, crudelis, immitis, e. & in et, ut, szeretet, dilectio, amor, tekintet, respectus: ítélet, iudicium. &c.

Ad uiramq; declinationem in nec pertinent adjectiva comparativa & simul inflexa:

Paradigma comparationis declinata.

Singularis.

	Niger, a, um.	nigrior, us.	nigerrimus, a, um.
N.	fekete	feketéb	legfeketéb
	Albus, a, um.	albior, us.	albissimus, a, um.
	fejér	fejérb	legfejérb
V.	ôfekete	ôfeketéb	ôlegfeketéb
	ôfejér	ôfejérb	ôlegfejérb
G.	feketéjé	feketébbé	legfeketébbé
	fejére	fejérbé	legfejérbé
D.	feketénec	feketébnec	legfeketébnec
	fejérnec	fejérbnec	legfejérbnec

Ac. feg

- Ac. feketét feketébbet legfeketébbet
fejért fejérbet legfejérbet
M. feketévè feketébbè legfeketébbè
fejérte fejérbè legfejérbè
Ab. feketétól feketébtól legfeketébtól
fejértól fejérbtól legfejérbtól.

Pluralis.

- N. feketéc feketébbec legfeketébbec
fejérec fejérbec legfejérbec
V. ôfeketéc ôfeketébbec legfeketébbec
ôfejérec ôfejérbec legfejérbec
G. feketékè feketébbekè legfeketébbekè
fejérekè fejérbeckè legfejérbeckè
D. feketéknec feketébbeknec legfeketébbeknec
fejéreknec fejérbeknec legfejérbeknec
Ac. feketéket feketébbeket legfeketébbeket
fejéreket fejérbeket legfejérbeket
M. feketéckè feketébbekè legfeketébbekè
fejéreckè fejérbeckè legfejérbeckè
Ab. feketéktól feketébbektol legfeketébbektol
fejérektól fejérbektol legfejérbektol.

De declinatione vocum conjunctarum, id est nominum cum affixis pronomini bus possessivis, ôvé, suus, a. tiéd, tuus, a. enyim, meus, a, um.

Paradigma vocum affixatarum.

Singularis utrinque.

	N.	eké, aratrum.	kéz, manus.
ô	3	ekéje aratrum ejus	keze manus sua
te	2	ekéd aratrum tuum	kezéd manus tua
én	1	ekém aratrum meum.	kezem manus mea.

E

Vocativi similes sunt nominativiis.

- G.** Ekéjè *sui* kezejè *sua*
ekédè *aratri tui* kezedè *manu tua*
ekémè *mei.* kezemè *mea.*
- D.** Ekéjénec, *aratro suo* kezénec *manui sua.*
ekédnec, *aratro tuo* kezednec *manui tua.*
ekémnec, *aratro meo* kezemnec *manui mea.*
- Ac.** Ekéjér, *aratrū suum* kezét, *manum suam*
ekédet, *aratrū tuum* kezedet, *manum tuam*
ekémet, *aratrū meū* kezemet, *manum meam*
- M.** Ekéjévè, *in aratrū suū* kezévè, *in manum suam*
ekédde, *in aratrū tuū* kezeddè, *in manū tuam*
ekémmè, *in aratrum* kezemmè, *in manum*
(meum) *meam.*
- Ab.** Ekéjétól, *ab aratro suo* kezétól, *à manu sua*
ekédtól, *ab aratro tuo* kezédtól, *à manu tua*
ekémtól, *ab aratro meo.* kezémtól, *à manu mea.*
- Singulari nomini affixa pluralia possessiva.*
- N.** 3 Ekéjec, *aratrum ipsorū* kezec, *manus eorum*
2 ekétec, *aratrum vestrū* kezetec, *manus vestra*
1 ekénc, *aratrum nostrū* kezünc, *manus nostra.*
- Vocativi similes ubiq, nominativiis.*
- Gen.** ekéjekè, *aratri ipsorū* kezekè, *manus ipsorum*
ekétekè, *aratri vestri* kezetekè, *manus vestra*
ekénkè, *aratri nostri.* kezünkè, *manus nostra.*
- D.** Ekéjeknec, *aratro ipsorū* kezeknec, *manui ipsorū*
ekéteknec, *aratro vestro* kezeteknec, *manui vestra*
ekénkknec, *aratro nostro.* kezünkknec, *manui nostra.*

Ac. Eke

- Acc.** Ekéjeket, *aratrum ipsorum,* kezeket, *manum ipsorum,*
ekéteket, *aratrum vestrum,* kezeteket, *manū vestram,*
ekénket, *aratrum nostrum,* kezünkét, *manū nostram.*
- M.** ekéjekkè, *in aratrū eorum,* kezekè, *in manus ipsorum,*
ekétekkè, *in aratrū vestrū,* kezetekkè, *in manū vestras,*
ekénkè, *in aratrum nostrum,* küzünkè, *in manus nostras.*
- Ab.** ekéjektől, *ab aratro suo,* kezektől, *à manu ipsorum,*
ekétektől, *ab aratro vestro,* kezetektől, *à manu vestra.*
ekénktől, *ab aratro nostro.* kezünkktől, *à manu nostra.*

Plurali nomini affixa singularia pronomina.

- ò, N.** 3 ekéjei, *ekèi, aratra sua,* kezèi, *manus sua,*
te, 2 ekéjeid, *ekèid, aratra tua,* kezèid, *manus tua,*
en, 1 ekéjeim, *ekèim, aratra mea.* kezèim, *manus mea.*
- G.** ekéiè, *aratrorum suorum,* kezeiè, *manuum suarum,*
ekéidè, *aratrorum tuorum,* kezeidè, *manuū tuarum,*
ekéimè, *aratrorum meorum.* kezeimè, *manuū mearum.*
- D.** ekéjeinec, *aratri suis,* kezeinec, *manibus suis,*
ekéidnec, *aratri tuis,* kezeidnec, *manibus tuis,*
ekéimnec, *aratri meis.* kezeimnec, *manibus meis.*
- Ac.** ekéit, *ekéjeit, aratra sua,* kezeit, *manus suas,*
ekéidet, *aratra tua,* kezeidet, *manus tuas,*
ekéimet, *aratra mea.* kezeimet, *manus meas.*
- M.** ekéjeivè, *in aratra sua,* kezeivè, *in manus suas,*
ekéiddè, *in aratra tua,* kezeiddè, *in manus tuas,*
ekéimè, *in aratra mea.* kezeimè, *in manū meas.*
- Ab.** ekéjeitól, *ab aratri suis,* kezeitól, *à manibus suis,*
ekéidtól, *ab aratri tuis,* kezeidtól, *à manibus tuis,*
ekéimtól, *ab aratri meis.* kezeimtól, *à manibus meis.*

Pluralis utrinque.

Oc. Ekéjei & kezec &
 ekéjec, ara- sua, kézei, ma- ipsorum,
 ti ekéitec, tra- vestra, kezeitec, nus vestra,
 mi. ekéinc, nostra. kezeinc, nostra.

G. ekéjeie & kezeie &
 ekéjeké, ara- suorum, kezeké, ma- suarum,
 ekéiteké, tra- vestrorum, kezeiteké, nu- vestrarū.
 ekéinké, rnm nostrorum. kezeinké, um vestrarū.

D. Ekéeinec & kezeinec. &
 ekéjeknec, ara- suis, kezeknec, ma- suis,
 ekéiteknec, tra- vestris, kezeiteknec, ni- vestris,
 ekéinknec, nostra. kezeinknec, bus nostris.

Ac. Ekéjeit & kezeit &
 ekéjeket, ara- sua, kezekét, ma- suas,
 ekéiteket, tra- vestra, kezeiteket, nus vestras,
 ekéinket, nostra. kezeinket, nostras.

M. Ekéjeivè & kezeivè &
 ekéjecké, in- sua, kezecké, in- suas,
 ekéitecké, ara- vestra, kezeitecké, ma- vestras,
 ekéinké & tra- nostra. kezeinkvé, nus nostras.
 ekéinkvé.

Ab. ekéjeitól & kezeitól &
 ekéjektól, ab- suis, kezektól, à ma- suis,
 ekéitektól, ara- vestris. kezeitektól, nibus vestr.
 ekéinktól, tra- nostris. kezeinktól, nostr.

Observatio.

Voces secunda declinationis in nec, quæ in secundo paradigma-
 te elidunt quasdam vocales ante consonas certas in casibus nonul-
 tis, eodem modo afficiuntur in recipiendis affixis pronominalib. ut:

Para-

Paradigma.

à Lélec, spiritus. à félelem, timor. ab okór, bos,
 3 léлке, spi- ipsius, félelme, suis, okre, ipsius,
 2 léلكed, ri- tuus, félelmed, ti- tuus, okród, bos tuus,
 1 léلكem, tus meus. félelmem, mor meus. okrom, meus.

Plural.

1elkei, vermei, ejus, okrei, bo- sui,
 lelkeid, vermeid, fof- tua, okreid, ves- tui,
 lelkeim, vermeim, sa mea. okreim, mei. &c.

Affixa prepositionum Latinarum vices fingentia & utriusque
 declinationi in nec inseruientia sunt: n, en, on, ün,
 re, be, ben, nél, vel, ból, ról, ról, hez, hóz.

Typus affixorū ad nomina simplicia & conjuncta.

Singulari utrinque affixa omnia.

Ekén, super aratro: Mezón, super campo, bötün, super literā.
 Super aratro ejus, in aratrū ejus, in aratro ejus, apud

3. Ekéjén, ekéjére, ekéjébe, ekéjében, ekéjénél.
 cum ex de ab ad
 ekéjével, ekéjéből, ekéjéről, ekéjéról, ekéjéhez.
 2. ekédén, ekédre, ekédbe, ekédben, ekédnel, e-
 kédde, ekédből, ekédrol, ekédrol, ekédhez.
 1. ekémén, ekémre, ekémbe, ekémben, okémnel,
 ekémmel, ekémből, ekémról, ekémtól, ekémhez.

Singulari nomini personæ plurales ad-

dite, his affixa.

3. ekéjeken, ekéjekre, ekéjekbe, ekéjekben, ekéjeknél,
 ekéjekkel, ekéjekből, ekéjekről, ekéjektól, ekéjekhez.
 2. ekéteken, ekétekre, ekétekbe, ekétekben, ekéteknél,
 ekétekkal, ekétekből, ekétekről, ekétektól, ekétekhez.
 1. ekénken, ekénkre, ekénkbe, ekénkben, ekénknél, e-
 kénkvel, ekénkből, ekénkről, ekénktól, ekénkhez.

Nomini plurali personæ plurales ad-
ditæ, his affixa.

- 1 ekéje in, ekéjeire, ekéjeibe, ekéjeiben, ekéjeinél, ekéjeivel,
ekéjeiből, ekéjeiről, ekéjeitől, ekéjeihez.
- 2 ekéiden, ekéidre, ekéidbe, ekéidben, ekéidnél, ekéiddel,
ekéidből, ekéidről, ekéidtől, ekéidhez.
- 1 ekéimen, ekéimre, ekéimbe, ekéimben, ekéimnél, ekéim-
mel, ekéimből, ekéimről, ekéimtől, ekéimhez.

Pluralibus utrinque affixa omnia.

- 3 Ekéjeken & ekéje in, ekéjekre & ekéjeire, ekéjekbe & e-
kéibe, ekéjekben & ekéiben, ekéjeknél & ekéjeinél,
ekéjekkel & ekéjeivel, ekéjekből & ekéiből, ekéje-
kről & ekéiről, ekéjekről & ekéitől, ekéjekhez & e-
kéjeihez.
- 2 Ekéiteken, ekéitekre, ekéitekbe, ekéitekben, ekéiteknél,
ekéitekvel, ekéitekből, ekéitekről, ekéitektől, ekéit-
ekhez.

- 1 Ekéinken, ekéinkre, ekéinkbe, ekéinkben, ekéinnél, e-
kéinkel, ekéinkből, ekéinkről, ekéinktől, ekéinkhez.

*Sunt & alia quedam affixa utrisq; declinationibus in nac
& nec sine varietate communia; ert propter, ig,
usq; & nélkül, absque, sine.*

pro ligno, pro ejus ligno, pro tuo, pro meo: pro lignis, pro lignis suis
1 Faért, fajaért, fadért, famért: fakért, fajajért,
pro tuis, pro meis.

faidért, faimért, fajokért, fatokért, fánkért, fajokért,
fajaiért, faitokért, fainkért.

Pro aratro,

2. Ekéjért, ekéjeért, ekédért, ekémért, ekékért, ekéjeiért, e-
kéitekért, ekéimért: ekéjekért, ekétekért, ekénkért,
ekéjeiért, ekéjekért, ekéitekért, ekéinkért, &c.

Usq; ad lignum.

Faig, Fajaig, Fádig, Famig, Fakig, &c.

Ekeig, Ekejeig, Ekédig, Ekémig, &c.

absq; ligno, absq; ligno ejus.

1. Fánélkül, fajanélkül, fadnélkül, famnél-
kül, faknélkül, &c.
2. Ekenélkül, ekéjenélkül, ekédnélkül, ekém-
nélkül, &c.

Nélkül, *sine, absq; quidam separatim scribunt pre-
sertim in voce longiore ut: Irgalmaflag nélkül, absque
misericordia. Stephanus Szekely in Chronico suo, ubi-
que conjunctim scribit, & variat, pro declinatione in-
nac & nec; ut: Bornálkül, absque vino. Pénznélkül,
sine pecunia. Vide infra caput xxix.*

CAPUT XV.

De Deminutione.

*Hac de nominis per casus variatione, & affixorum
delineatione: sequitur de mutatione nominis per deri-
vationem & compositionem.*

*E derivatione nomen aliud est diminutivum, aliud
cognominativum.*

*Diminutivum sui primi in eodem genere diminu-
tionem significat, ut: Lovaczka; equulus: cbeczke, ca-
niculus, &c.*

*Ab uno quandoq; primitivo multa derivantur di-
minutiva, ut a leány, puella, leánka, leancza, leány-
eczka, puellulla: a gyermek, puer: gyermekcze, gy-
ermeczke, gyermekeczke, puerulus.*

*Substantivorum & adjectivorum diminutivorum
communis terminationes sunt ka, czka, cza: ke, cze.*

cze; ut poharka, pocillum: házaczka, domuncula; ablakcza, fenestella. aranyaska, aureolus, a: inauratulus, a: rutaczka, turpiculus, a: nagyoczka, grādinfculus, a: Legénke, adolescentulus. Szemeczke, ocellus: Szepéczke, pulcellus, a. Hegenyke, paperculus, a. egyeczke, unicus, a.

Qua omnia à nominativis casibus suarum declinationum descendunt, & in ka, cza, desinentia ad declinationem primam in nac: in ke, & cze ad i. in: nec pertine, &c.

Vix autem repertas nomē in lingua Ungarica, quod hisce terminationibus diminui non possit.

Diminuntur enim etiam propria nomina, virorū, ut Janofka, Johannes parvus. Peterke, parvulus Peterus: Benedekcze, Benedictulus. Foeminarum, ut, Ilonka, ab Ilona, Helena: Katufka, catharinula: Gentium, ut Magyarka, Ungarus parvus. Olafka, Italus parvulus: Tótoeczka, Sclavicus. Lengyelke, Polonulus. Czeheczke, Bohemulus: a czech, Bohemus: Görgöczke, Graculus.

CAPUT XVI.

De Cognominatione.

Cognominatum est, quod primi sui modum aliquem significat. Hic autem significationis modus est, velre aliqua certa specialiter definitus, vel indefinitus & generalis.

Specialiter definitus est in iis, qua vel genus significant vel proprietatem.

Propria substantiva genus significantia patronymi

ea vulgo dicuntur, eo quod à nominibus parentum deducantur. Ungari ea plerunquo circumloquuntur, ponentes nomen simul & genus, ut, Hunyadi nemzeti-ből való, id est, Hunyades, vex genere Hunyadi. Magyar nemből való, Ungarico ex genere existens. Lofonciac féle, è genere Lofonciorum.

Qua proprietatem significant sunt adjectiva possessiva & gentilia.

Possessiva sunt, qua possessionem significant, ut: Istenni, Divinus, a. Angyali, angelicus, a, um: Lelki, spiritalis: atyai, paternus, a. Városi, Urbicus, a. Uri, Dominicus, a. kiralyi, Regalis, e.

Gentilia sunt qua patriam vel gentem denotant: ut, Budai, Budensis, e. Romai, Romanus, a. Magyarai, Magyar otfagi: Ungaricus, a: Erdélyi, Transylvanus, a. Nemeti, Germanicus, a. Czehorfagi, Bohemicus, a.

Qua frequenter proferuntur per affixam voculam béli, ut: Romabéli, Romanensis, e. Németerfagbéli, Germanicus, a. Egyiptómbéli, Ægyptiacus, a, um.

Qua modum significant, indefinitum, dicuntur denominativa.

Equibus substantiva desinunt in Ság, Ség, any, eny; át, ét: lom, lem: dec, lee: áf, ef, & cz: ut igallag, iustitia: emberfég, humanitas: tudomány, doctrina: jóvevény, advena: akarát, voluntas: ezelekedet, Actum, us: hatalom, potentia: felelem, timor: ayáttdec, donum: eölée, fragmenta. Vadáf, Venator: kentéf, Hortulanus: Szakác, coquus, a. Szatócz, propola: Szóc, pellio.

Huc pertinent quaedam feminina à masculis orta per nē & nō, ut kiralnē, Regina. Papnē, Sacerdotissa. Szakacznē, coqua. kerréfinē, Hortulana. Agnō, Vetula. Gonofnō, Malesica, veteratrix.

Adjectivorum terminationes sunt, i, o, ō, u, ū: dō, dō, ás, es, os, ōs, & lan, lem ut, Menyei, celestis, e: Vizi, aquaticus, a. Nagyhatalmō magnipotēs: jol tanulō, bene discens. fokpenzō, multinunus, a, pecuniosus, a: jo erkölcsű, bene moratus. nagy orru, nascutus, a. állandó, stabilis, e. Tisztelendō, honorandus, a. jovendō, venturus, a. Hatalmas, potens. aranyas, auratus, a, aureus, a. kegyelmes, graciosus, a, clemens. pénzés, numatus, a. boros, vinosus, a. poros, pulverulentus, a. fiórós, pilosus, a. pórós, litigiosus, a. Tudatlan, ineruditus, a. Szántalan, innumerus, a. értelen, imprudens. hivetlen, excors. éstelen, amens.

Ex adjectivis in idesinentibus, quaedam significant materiam, quaedam etiam formam; ut, fővényi, arenaceus, a. földi, terreus, a. Czonti, offeus, a. czerépi, testaceus, a. lári, luteus, a. qua interdum per affixa bōl & bōl, e, ex, & valo, existens, efferuntur, ut fővénybōl való, arenaceus, a. Sár bōl való Latens, a. czontbōl czínált, ex offe factus, a, um, & c.

Quaedam etiam tempus, ut Mái, hodiernus, a. tegnap, hesternus, a. minapi, nuperus, a. reggeli, matutinus, a. estveli, vespertinus, a. mindenkor, semper, a.

Aliquando locum, ut erdei, sylvestris, e. mezébi, campestris, e. Tengeri, marinus, a. réti, pratensis, e. parti, litoralis, e.

Vel qualitatem; ut, termeféti, naturalis, e. testis corporalis, e.

corporalis, e. tistellégi, honorificus, honorabilis, e.

In o, ō, u, ū, significant habere, ut hatalmō, potestatem habens: marhajo, peculiosus, a. értelmō, intelligens, intelligētiā habens. feleségi, uxoratus, uxorem habens. Szagu, odoratus, a. Jó fagu; bene olens.

In dō & dō, qualitatem & tempus significant, ut, Halando, mortalis, e: állando, stabilis, e, perdurans, tisztelendō, honorabilis, e, illendō, decens, conveniens.

In as, es, os, ōs, significant habitum, copiam, & proclivitatem, ut ruhás, vestitus, a. Marhás, peculiosus, a. efes, prudens: réfeges, ebriosus, a. Vizes, aquosus: Boros, vinosus, a. húfos, carnosus, a. haragos, iracundus, a. köntöfös, tunicatus, a. erkölcsös, morosus, a.

In lan & len defectum & privationem significant; ut Látatlan, non visus, a; inconspēctus, a. hallatlan, inauditus, a. mosatlan, illotus, a. magtalan, sterilis, e. éstelen, imprudēs. kelleetlen, implacidus, a. Istentelen, impius, atheos. embertelen, inhumanus, a.

Ad denominativa pertinent numeralia, quae numerum significant, vel ratione ordinis, unde ordinalia. (de quibus queritur per hányadic, quotus, a) ut első, primus, a. utolsó, ultimus, a. Sequentia quaedam bifariam efferuntur, ut: másod & másodic, secundus, a, um. harmad, harmadic, tertius, a. negyed, negyedic, quartus, a, um. ötöd & ötödic, quintus, a, um, & c. Si cut & comparativa quaedam ordinalem terminationē sortiuntur, ut febbic, pulchrior, us. Jóbbic, melior, us: nagyobbic, major, magus.

Vel ratione partitionis, ut distributiva (de quibus queritur hányan, hányanként, quoteni) quae Adverbialiter proferuntur, adq, iidem bifariam: ut, eggyen,

eggyenként, *singulativ*: ketten, kettőnkint, *bini*,
a. a. hármán, harmanként, *terni*, *a. a.* négyen, neg-
gyenként, *quaterni*, *a. a.* Tizen, tezenkint, *deni*, *a.*
a. Tizenketten, tizenkettőnkint, *duodeni*, *a. a.*
Százán, százanként, *centeni*, *a. a.*

*Vel ratione multiplicationis, qua similiter duobus
modis fit, ut kettős, kétféle, duplex: hármás, három-
féle, triplex.*

*Vel ratione ponderis & temporis, (de quibus quari-
tur mennyi, quot & quantum) & tunc semper subji-
citur annyi, & estendős, &c. ut egy annyi, tantum
két annyi, duplum. tíz annyi, decuplus, a. um. Két
estendős, biennis, e. Három estendős, triennis, e.
tíz estendős, decennis, e. Száz estendős, centum an-
norum, &c. két itze, duo sextarii.*

CAPUT XVII.

De Compositione.

*Compositio nominis fit vel cum nominibus aliis vel
adjectionibus certis syllabicis.*

*Compositio nominis cum nomine est ex solis rectis, ut
atya fi, vel atya fiu, cognatus, a: frater, consanguineus,
a. Háznép, familia, domestici. gazdaaffony, mater-
familias. mindennapi, quotidianus, a.*

*Nominis compositi nunc prima tantum vox reci-
pit affixa pronomina, nunc utraque: sed posterior tan-
tum declinatur & recipit à tergo prepositiones affixas,
sic:*

Para-

Paradigma vocis compositæ.

Singularis, utrinq.

N. Aryafiu, <i>cognatus, a.</i>	Háznép, <i>Domestici, familia.</i>
6, 3. Attyafia, <i>cognatus, suus,</i>	hazanépe, <i>familia sua,</i>
te, 2. atyadfia, <i>cognatus, tuus,</i>	hazadnépe, <i>familia tua,</i>
en, 1. atyamfia, <i>cognatus, meus.</i>	hazamnépe, <i>familia mea.</i>

Vocativus similis nominativo.

G. Attyafiè, atyafiue, <i>cognatus, a.</i>	Háznépè, <i>familia.</i>
Attyafiaè, <i>cognatus, sui, a.</i>	hazanépèjè, <i>familia sue,</i>
Attyadfiaè, <i>cognatus, tui, a.</i>	hazadnépèjè, <i>familia tue,</i>
Attyamfiaè, <i>cognatus, mei, a.</i>	hazamnépèjè, <i>familia mee.</i>
D. Attyafiuac, <i>cognatus, a.</i>	Háznép nec, <i>familia.</i>
attyafianac, <i>cognatus, suo,</i>	hazanépè nec, <i>familia sue.</i>
atyadfianac, <i>cognatus, tuo,</i>	hazadnépè nec, <i>familia tue.</i>
atyamfianac, <i>cognatus, meo.</i>	hazamnépè nec, <i>familia mea.</i>
Ac. Attyafiuat, atyafiat, <i>cognatus, a.</i>	Háznép et, <i>familiam.</i>
Attyafiat, <i>cognatus, suam,</i>	hazanép et, <i>familiam suam,</i>
atyadfiat, <i>cognatus, tuam,</i>	hazadnép et, <i>familiam tuam,</i>
atyamfiat, <i>cognatus, meam.</i>	hazamnép et, <i>familiam meam.</i>
M. Attyafiuvà, atyafiva <i>in cognatus, a.</i>	Háznép pe, <i>in familia.</i>
attyafiavà, <i>in cognatus, suum,</i>	hazanép èvè, <i>in familia suam.</i>
atyadfiavà, <i>in cognatus, tuum,</i>	hazadnép èvè, <i>in familia tuam.</i>
atyamfiavà, <i>in cognatus, meum.</i>	hazamnép èvè, <i>in familia mea.</i>
Ab. Attyafitól, atyafitól, <i>à cognatus, a.</i>	Háznép tól, <i>à familia.</i>
attyafiatól, <i>à cognatus, suo,</i>	hazanép ètől, <i>à familia sua,</i>
atyadfiatól, <i>à cognatus, tuo,</i>	hazadnép ètől, <i>à familia tua,</i>
atyamfiatól, <i>à cognatus, meo.</i>	hazamnép ètől, <i>à familia mea.</i>

Singulari nomini composito, possessiva
pluralia addita.

o. N. 3. Attyokfia, *co- ipsorū, Hazoknépe, familia eorum,*
ti, 2. atyátokfia, *cogna- vester, Házatoknépe, familia vestra,*
mi atyánkfia, *tus. a. noster, Házunknépe, familia nostra.*

Vocativi sunt similes nominativis.

G. Attyokfiáé, *ipsorū, házoknépéie, ipsorum,*
atyátokfiáé, *cogna- vestra, házatoknépéie, fami- vestra,*
atyánkfiáé, *ti. a. nostra, házunknépéie, lia. nostra.*

D. attyokfiánac, *eorum, házoknépénec, fa- sua,*
atyátokfiánac, *cogna- vestro, házatoknépénec, mi- vestra,*
atyánkfiánac, *to, t. e. nostro, házunknépénec, lia nostra.*

Ac. attyokfiát, *ipsorum, házoknépét, fami- ipsorum,*
atyátokfiát, *cogna- vestrum, házatoknépét, fami- vestram,*
atyánkfiát, *tum, nostrum, házunknépét, lia nostra.*

Mut. attyokfiává, házoknépévé, *in fa- suam,*
atyátokfiává, házatoknépévé, *in fa- tuam,*
atyánkfiává, házunknépévé, *milia meam*

Abl. Attyokfiátul, &c. házoknépétől, &c.

Nomini plurali singularia possessiva affixa.

o. N. 3. Attyafiai, *co- ipsius, házanépei, fami- sua,*
te, 2. atyadfiái, *gna- tu. a. házadnépei, lia tua,*
en, 1. atyámfiái, *ti mei. a. házamnépei, lia mea.*

G. Attyafiaié, *ipsius, házanépéie, fa- ipsius,*
atyadfiáié, *cogna- tuorum, házadnépéie, mi- tuarū,*
atyámfiáié, *torum meorū, &c. házamnépéie, liarū mearū,*

&c.

Plu-

Pluralis utrinque.

o. N. 3. Attyokfiaí, *co- ipsorū, házoknépei, fa- ipsorum,*
ti, 2. attyátokfiaí, *gna- vestri, házatoknépei, mi- vestra,*
mi, 1. atyánkfiaí, *ti. a. nostri. házunknépei, lia nostra.*

G. Attyokfiaíé, *suorum, házoknépeié, fami- suarū,*
atyátokfiaíé, *cogna- vestrorū, házatoknépeié, fami- vestr.*
atyánkfiaíé, *torum nostrorū, házunknépeié, liarū nostr.*

D. attyokfiainac, *co- suis, házoknépeinec, fa- suis,*
atyátokfiainac, *gna- vestr. házatoknépeinec, mi- vestri,*
atyánkfiainac, *tis nost. &c. házunknépeinec, lis nost. &c.*

Nominativis omnibus utriusq; numeri præ-
positiones affixæ à tergo.

Super cognato, *Super familia.*
Atyafiún, atyafiúra, atyafiakba, háznépén, háznépekre,
attyafián, atyafiára, attyokfiaiban, házanépén, Házokné-
pébe,
atyadfián, atyadfiára, atyátokfiainál, házadnépén, házatok-
népében,
atyámfián, atyámfiára, atyánkfiával, házamnépén, házúk-
népénél, &c.

vide finem capitis 14.

Pronomen cum pronomine flectitur utrinq; ut, ki-
ki, quisq; : kinekkinéc, cuiq; : kitkit, quemq; : quod
in plerisq; casibus deficit. Kikimind, pleriq; aq; : prius
tantum flectit.

Sed Valamelly, aliquis, quicumq; : Valaki, quisq;
quicumq; ; akarmelly, akarki, quilibet, quivis, quavis
&c. posteriori tantum parte flectuntur.

Sic & nomina quedam, ut, Szívfajas, cardialgia,
cordolium: Balhafü, Hydropiper, conyza. Szóbeséd,
sermocinatio.

Et adjectiva participialia substantivis premissa plurimq; manent indeclinabilia, & sola flectuntur substantiva subsequencia, ut latothallot ißju, expertus juvenis: jartkolt embet, polytropus, experiens homo.

Nomen compositum Felebarát, proximus, amicus. raro est sine possessivis vel affixis pronominalibus, cum quibus ut & sine iis posteriore tantum parte declinatur, ut:

Plurales varii.

- 6, S. N. 3. Felebaráttya, Felebarattyoc, Felebarattyai,
Felebarattyoc & Felebarati.
te, 2. Felebarátod, Felebaratotoc, Felebarattyaid,
Felebarátitoc,
en, 1. Felebarátom, Felebaratunc, Felebaratim,
Felebaratinc.

Vocativus similis nominativo semper.

- G. Felebaráttyaè, Felebarattyokè, Felebaratiè,
Felebaratitokè, tiè, tyaiè.
D. Felebarátodnac, Felebaratotoknac, Felebaratidnac, Felebaratitoknac.
Ac. Felebarátomat, Felebaratunkat, Felebaratimat, Felebaratinkat.
M. Felebaráttyávà, Felebarattyockà, Felebarativà, Felebaratitokkà.
Ab. Felebarátodtól, Felebaratotoktól, Felebarátidtól, Felebarátitoktól. &c.

Cum affixis præpositionibus.

Felebaráttyán, Felebarattyokra, Felebaratiba,
Felebarattyokban.

Fele-

Felebaratodnal, Felebaratotokval, Felebaratidból, Felebaratitokról.

Felebarátomtól, Felebaratunkhoz, &c.

Hoc modo afficiuntur & verbalia quadam composita, ut Dúlófulo, fremebundus, a. Czúfomáfo, repens-serpens, &c.

CAPUT XVIII.

De Verbo.

Hactenus de nomine, sequitur doctrina verbi.

Verbum est vox numeri cum tempore & persona.

In verbo consideranda est primum origo & forma; deinde variatio tum derivatio.

Origo verborum Ungaricorum (quemadmodum radix Hebraeorum) est tertia persona presentis temporis & numeri singularis.

Est q; ut plurimum monosyllaba, partim polysyllaba.

Monosyllaba sunt ad, dat.: áll, stat.: art, nocet: él, vivit: ért, intelligit: ír, scribit: ont, fundit: öl, occidit: ün, tædet. ül, sedet. Bir, possidet, potest. czal, fallit: döl, ruit: forr, fervet: gyac, pungit: hál, pernoctat. kér, petit: lát, videt: mond, dicit: nyom, premit: pall, concutit: rág, rodit: sir, plorat: fól, loquitur: tart, servat: zeng, tonat: sanar: vár, expectat: jár, ambulat: jö, venit: fõ, texit.

Polysyllaba sunt dissyllaba vel hyperdissyllaba.

Dissyllaba sunt: Tanit, docet: feret, amat: diczér, laudat: emel, levat. kiált, clamat. arat, metit: vigyáz, vigilat.

Hyperdissyllabi thematis verba pleraz, sunt derivata aliunde, vel factitia & a nominibus composita, ut Ingadoz, agitur, movetur: örvendez, latatur: czelekedic, operatur, agit: münkalkodic, laborat: Lovagol, equitat: kovaczol, fabricat. hara-

goskodic, Irascitur, iracundia flagrat: Szemérmeskedic, ver-
recundatur.

Forma verbi multiplex est, vel genera verborum sunt varia.

Activum verbum est, quod significat actionem in aliud trans-
euntem: Estq; duplex. Primum & secundum.

Activum primum est ipsum thema & radix verbi activi, ac
plerumq; in consonas desinit, ut Lát, videt. Kér, petit. tart, servat.
Tért, ledit. Tanit, docet: Keret, amat.

Activum secundum ex primo fit per at & et, & secundaria
alterius actione auget primi activi significatione, ut ex lát, videt:
látat, facit videre, facit vel mandat ut videam, as, at. a kér, pe-
tit. keret, petere facit. &c.

Activum verbum tam primum quam secundum, rursus est
indirectum, aut directum.

Indirectum est cujus actio non dirigitur in rem vel personam
articulo aliquo vel genitivo aut possessivo affixis notatam & de-
monstratam, ut, lát, videt: kér, petit: látat, videre facit: kéret,
petere facit.

Directum est cujus actio dirigitur in rem vel personam arti-
culo certo, genitivo vel possessivo aliquo demonstrata & circum-
scripta, ut Láttya imezt, videt hunc. Látattya azokat, Facit
videre eos. Kéri jutalmát, petit premium suum. Kéreti az a-
doslagot, petere facit debitum, vel curat peti debitum.

Passivum fit ex activo secundo indirecto per Tic, ut Lattatic,
videtur: kéretic, vel kérettetic, petitur.

Neutrum est quod ex se non facit passivum, ut, jár, ambulat:
megyen, it: sétal, spaciatur: jó, venit: ül, sedet.

Ex neutris quibusdam fiunt Activa secundaria, ut jár, am-
bulare facit. ülter, sedere facit.

Verbum deponens est, quod passivam significationem fere de-
ponit,

ponit, ut, őrizkedic, cavet sibi, custodit sese, custoditur
a se ipso: Tufakodi, Luctatur: Bankodic, Doleat, tri-
statur: kevélkedic, superbit: fületic, nascitur.

Porro quaedam verba absolutè, quaedam transitivè
significant, hinc:

Absolutum verbum dicitur, quod per se sensum fa-
cit, ut, él, vivit: ül, sedet: Lehel, spirat. morog, mur-
murat. tantorog, titubat. eldöl, cadit, ruit. efic, edit:
ific, bibit: quæ absolutam actionem significant: sed se-
quentia, ut, pirul, rubescit: forr, fervet: izzad, estuat:
nyög, gemit: fazic, friget; ég, ardet, absolutam passio-
nem denotant.

Transitivum est cujus significatio in aliud transit, ut:
czinal, parat, conficit: tisztel, honorat: diczét, laudat:
Sirat, deplorat: meglát, pervidet, conspiciat: megüt, per-
cutit. &c.

Et neutra plerumq; sunt transitiva, ut, Bort ific,
vinum bibit: utat jár, viam ambulat: pállýat fut, sta-
dium currit.

Quaedam simplicia neutra sunt, at composita activa,
ut megállýa az várat, obsidet arcē: megfuttya, per-
currit: megüli, incubat, infidet, obsidet: altal járja, per-
ambulat, penetrat. &c.

Potentiale verbum fieri potest ex omnibus verbis,
per particulas hat & het, ut a lát, videt, láthat, videre
potest: a látat, facit videre, látathat, facere potest ut
videat quispiam aliquid, a kér, petit; kérhét, petere po-
test. a kéret, petere facit, kérethet, potest facere ut pe-
tat, as, am. a kérettetic, petitur, kérettethetic, peti
potest.

CAPUT XIX.

De Tempore.

Conjugatio est variatio verbi per tempora & personas.

Tempus est mutatio verbi secundum praesens, praeteritum & futurum.

Estque primum vel secundum.

Praesens primum (vulgo Indicativi praesens) est, Lát, vider. láttat, videre facit: Kér, petit: hoz, adfert: vifen, aufert.

Secundum praesens (vulgo Subiunctivi praesens, vel optativi futurum) est, lasson, videat; tanitson, doceat: kerjen, petat: feressen, amet. nihil ab hoc differt forma.

Futurum primum, (vulgo Imperativi praesens)

Futurum secundum (vulgo modi Indicativi futurum) Ungari non habent, sed pro eo primum praesens dicunt, additis interdum particulis adverbii temporis, obstan, postea: még, adhuc: valaha, aliquando. &c.

Tempus praeteritum est incompletum, vel completum.

Incompletum primum (vulgo praeteritum Imperfectum modi indicativi) fit ex praesenti primo, adminiculo vocis vala, erat, ut lát vala, videbat: Kér vala, petebat.

Incompletum secundum (vulgo praeteritum Imperfectum modi Subiunctivi) est látna, videret: kérne, peteret.

Completum est perfectum aut plusquam perfectum.

Perfectum primum est, látá, vidit, videbar: kére, rogabat, petiit.

Per-

Perfectum secundum, látott, vidit; kért, kerett, petivit.

Hoc per casus declinatum fit adiectivum participiale, ut látott dolog, visa res: kért penz, petita pecunia.

Ex hoc perfecto 11. sunt sequentia 4. tempora.

Perfectum tertium (id est praeteritum perfectum Subiunctivi) fit à secundo per legyen fit; ut látott legyen viderit: kért legyen, petierit.

Plusquam perfectum (vulgo plusquam perfectum Indicativi modi) látott vala, viderat: kért vala; petiverat.

Plusquam perfectum secundum fit per volt, fuit; ut látott volt, vidit: kért volt, petivit vel petierat.

Plusquam perfectum tertium (vulgo praeteritum perfectum & plusquam perfectum modi Subiunctivi) itidē fit per auxiliare verbū vólna, esset, foret: ut látott vólna, vidisset. kért vólna, petisset.

Accedit futurum Subiunctivi modi, Latinis quasi praeteritum, Ungaris verò quasi Gerundium, vel futuri lenimentum, ut látand, viset, videbit, vel contingere poterit ut videat. kérend, viderit. Huius futuri usus & si frequentius occurrat in scripturis; in sermone tamē quotidiano, rarior est.

Et quemadmodū incompleta quaedam & plusquam perfecta efferuntur per verba auxiliaria, vala, vólna, vólt, legyen: sic etiam futura ubi necessitas postulat, formantur per verba fog, capít, kezd, incipit, addita infinitivis ut: látni fog, videbit: fog kérne, petet. Elkezd menni, abibit.

Vel per gerundia participialia in dó, & dő, addita

verbo vagyoc sum: ut látando vagyoc, *visurus, a, um sum. kéréndő vagyoc, petiturus vel petēdus sum.*

Temporum autem formatio plerumq; ita fit, ut à primo presenti secundum praesens, & futura incompletaq; omnia descendant: & à perfectō primo quod & ipsū à presenti primo fit, omnia completa dependant.

CAPUT XX.

De Persona.

Persona est specialis terminatio verbi in utroq; numero plerumq; triplex, quatrplex interdū in singulari.

Prima est cui adjungi potest én, ego, mi, nos.

Secunda cui adjungi potest te, tu, & ti, vos.

Tertia cui adjungi potest ő, ille, & őc, illi, e.

Ex persona verbum est Personale aut Impersonale.

Personale, quod omnibus personis inflectitur, ut lát, videt, láték, vides, látoc, video. kér, kérék, kérec, petit, petis, peto.

Impersonale apud Ungaros ferè nullum est, quod ad personas omnes cogi non possit, cujusmodi sunt

Activa terminationis, haénál, conducit, prodest: lehet, fieri potest. árt, nocet: fáy, dolet. kell, placet, oporteret:

Passiva terminationis sunt, illic, decet: történik, contingit: esik, accidit. kellek, oportet, láttzic, videtur. tetzic, videtur, placet. mondatic, dicitur.

Impersonale infinitum (vulgo infinitivus modus) personis & numeri discrimine caret, sed ea quandoq; recipit cum affixa habet pronomina possessiva.

Infinitum praesens fit per ni, additum radici, vel praesenti

senti tertia persona cujuslibet verbi, ut: lát, látni, *videre. láttat, láttatni, facere videre. kér, kérti, petere. kértet, kértetni, facere petere.*

Observatio, de formatione infiniti.

Sithema in duas consonas desinat, vel in diphthongos ayt, eyt, ponitur a vele ante ni; ut árt, ártani, nocere: ért, értani, intelligere: hayt, haytani, projicere, pellere: feleyt, feleyteni, oblivisci: royt, roytani, abscondere.

Idem fit in omnibus fere verbis in it cōtractis ex éyt, ut, tanit, tanitani; docere: ordit, orditani, rugire: merit, meritani, haurire: ténit, ténitani, convertere. quae verba quidam per é longum scribunt, ut tanét, docet: ordét, rugit: alii expresse scribunt. Tanéyt, docet: pus, téyt, vastat: ékeséyt, ornat, ékeséytani, ornare.

Themata nonnulla quae habent in 2. persona, é, ut léf, téf, véf, in tertia éen, ut lééen, tééen, vééen, Fit, ponit, emit, infinitū faciunt abjecto é, per nn, ut a léf, téf, véf, pro quibus saepe scribitur, léféé, téféé, véféé, fit lenni, fieri esse: tenni, ponere: venni, accipere, emere.

Sic ab ébic, edit: íbic, bibit: tekfic, jacet: alufic, dormit; fit, enni, edere: inni, bibere, fekünni jacere: alunni, dormire.

Temporibus reliquis infinitum destituitur; futurum tamen Subjunctivi modi quoquomodo efformat interdum, ut látandani, visum ire. kéréndeni, petitum ire.

Infinitis his adjicitur interdum, praesertim in verbis, a & e paragogicum, ut látania, kértie, videre, petere, pro látani, kérti.

Sūt praterea Impersonalia infinita, in va, ve, & ván, vén; priora plerumq; per passivum prateritū effertur, ut megvagyon írva, scriptum est. ékesítve vagyon, est exornatus, a.

Posteriora, in vān & vēn, gerundia participialia sō-
leo vocare, quia nunc per gerundium in do, nūc per par-
ticipia in ns redduntur Latine: Lātvan, videndo, vel
videns: Kērvēn, perendo, vel petens.

Formatio personarum pro conjugationibus variis
variē & multipliciter fit, pro-ut patebit ex di-
versis conjugationum classibus.

Porro in personarum collocatione Hebraos Gram-
maticos imitabimur, & tertiam personam, num. singul.
(quam verborum radicē & thema esse diximus) primo
loco ponemus; secundam secundo; primam ultimo. Sic:

3 lāt, videt: 2 lāth, vides: 1 lātoc, video.
3 kēr, petit: 2 kērth, petis: 1 kērec, peto.

CAPUT XXI.

De prima conjugatione in nac.

Conjugatio verborum, (ut nominum declinatio) est
vel in Nac, vel in Nec.

Conjugatio in nac est, cujus tertia persona numeri
pluralis definit in nac, & yac.

Id autem fit in verbis iis, quorum themata habent in
ultima vel penultima syllaba, a, o, u: & i contractum ab
ēy, item ay, iv, ut lāt, videt: Paranczol, imperat: tūd,
scit: fir, plorat: fay, dolet: hiv, vocat.

Conjugationes in nac sunt tres, per quas unū idemq;
verbum flectitur.

Prima conjugatio in nac, praesens primum, persona I.
numeri singularem in oc format, incompletū secun-
dum per na. perfectum I. tertia persona sing. numeri, in
I, ot, vel ott.

Classes

Classes habet duas, quarum prima respondet Hebrao-
rum conjugationi kal, & primum simplex thema conti-
net actui verbi indirecti, cum ejusdem potentiali forma:
continet & neutra quadam. Secunda classis continet A-
ctiva secunda indirecta, iidem cum suo potentiali.

Classis I.

Prima Conjugationis in nac.

Hac Classis respondet Hebraeorum conjugationi KAL.

Activi I. indirecti.

Ejusq; Potentialis.

Praesens I.

Praesens I.

Singularis.

Singularis.

3 lāt, videt

lāthat, videre potest

2 lāth, vides

lāthath, videre potes

1 lātoc, video

lāthātoc, videre possum

& lāt lac, video te vel vos. & lāthat lac, vid. possū te vel vos

Pluralis.

Pluralis.

lātnac, vident

lāthatnac, videre possunt

lāttoc, videtis

lāthattoc, videre potestis

lātunc, videntur.

lāthatunc, videre possumus.

Praesens II.

Praesens II.

Singularis.

Singularis.

lāsson cū videat, Itē, videto ille. lāthasson cum videre possit

lāss cum videas, vide, videto tu lāthass cum videre possis

lāssac cum videam

lāthassac cum videre possim

& lāssalac videam te vel vos. & lāthassalac videre possim te

Pluralis.

Pluralis. (vel vos,

lāssanac cū videāt, & videtote lāthassanac videre possint

lāssatoc cum videatis, videte lāthassatoc videre possitis

lāssunc cum videamus.

lāthassunc videre possumus.

*Futurum primum Ramo, vulgo Præsens modi Indicativi,
nihil differt à præsenti II, vel Subjunctivo præsenti, si
omittatur prima persona num. sing.*

Incompletum I.

Singularis.

Lát vala, videbat

látš vala, videbas

látoc vala, videbam

& látlac vala, videbā te vel

Pluralis.

Lárnac vala, videbant

láttoc vala, videbatis

látunc vala, videbamus.

Incompletum II.

Singularis.

Látna videret,

látnál videres

látnéc viderem

& látnálac te & vos.

Pluralis.

látánac viderent

látátoc videretis

látánac videremus.

Perfectum Primum.

Láta vidit tandem

látál vidisti

láték vidi

& lámálac te & vos.

Incompletum I.

Singularis.

Láthat vala, videre poterat

láthatš vala, videre poteras

láthatoc vala, videre poteram

& láthatlac vala, te vel vos.

Pluralis.

Láthatnac vala, videre poteram

láthatoc vala, videre poteratis

láthatúc vala, videre poteramus

Incompletum II.

Singularis.

Láthatna videre posset

láthatnál videre posses

láthatnéc videre possem

& láthatnálac te & vos.

Pluralis.

láthatánac videre possent

láthatátoc videre possentis

láthatánac videre possemus.

Pluralis.

Látánac viderunt

látátoc vidistis

látánac vidimus.

Perfectum II.

Singularis.

látott, vidit

látál vidisti

látam vidi.

& látálac te & vos.

Pluralis.

látac, viderunt

& látanac

látátoc vidistis

látunc vidimus

Perfectum III.

Singularis.

Látott legyen, viderit

látál legyen, videris

látam legyen, viderim

& látálac

Pluralis.

látac legyen, viderint

& látanac

látátoc legyen, videritis

látunc legyen, viderimus

Pluralis.

Láthatánac videre potuerunt.

láthatátoc videre potuistis

láthatánac videre potuimus.

Perfectum II.

Singularis.

láthatott videre potuit

láthatátoc videre potuisti

láthatátoc videre potui

& láthatátoc te & vos.

Pluralis.

láthatac, videre potuerunt

& láthatanac

láthatátoc videre potuistis

láthatunc videre potuimus.

Perfectum III.

Singularis.

Láthatott legyen, vid. potuerit

láthatátoc legyē, videre potueris

láthatátoc legyē, videre potuerim

& láthatátoc.

Pluralis.

láthatac legyē, videre potuerint

& láthatanac

láthatátoc legyē, vid. potueritis

láthatunc legyen, videre po-

tuerimus.

Plusquamperfectum I.

Singularis.

lātott vala, *viderat*
lāttāl vala, *videras*
lāttam vala, *videram.*
& lāttalac.

Pluralis.

lāttac vala, *viderant*
& lāttanac
lāttatoc vala, *videratis*
lāttūc vala, *videramus.*

Singularis.

lāthatott vala, *videre potuerat*
lāhattāl vala, *videre potueras*
lāhattam, *videre potueram.*
& lāhattalac.

Pluralis.

lāhattac vala, *videre potuerant*
& lāhattanac
lāhattatoc vala, *videre potueratis*
lāhattunc vala, *vid. potueramus.*

Plusquamperfectum II.

Singularis.

lātott vōlt, *viderat tūm.*
lāttāl vōlt, *videras*
lāttam vōlt, *videram*
& lāttalac.

Pluralis.

lāttac vōlt, *viderant.*
vel lāttanac
lāttatoc vōlt, *videratis*
lāttunc vōlt, *videramus.*

Singularis.

lāthatott vōlt, *videre potuerat*
lāhattāl vōlt, *videre potueras*
lāhattam vōlt, *videre potueram.*
& lāhattalac.

Pluralis.

lāhattac vōlt, *videre potuerant*
& lāhattanac
lāhattatoc vōlt, *videre potueratis*
lāhattunc vōlt, *vid. potueramus.*

Plusquamperfectum III.

Singularis.

lātott vōlna, *vidisset*
lāttāl vōlna, *vidisses*
lāttam vōlna, *vidissem.*
& lāttalac.

Singularis.

lāthatott vōlna, *videre potuisset*
lāhattāl vōlna, *videre potuisses*
lāhattam vōlna, *videre potuissem.*
& lāhattalac.

*Plu**Pluralis.*

lāttac vōlna, *vidissem*
vellāttanac
lāttatoc vōlna, *vidissetis*
lāttunc vōlna, *vidissemus.*

Pluralis.

lāhattac vōlna, *videre potuissent*
vellāhattanac
lāhattatoc vōlna, *vid. potuissetis*
lāhattūc vōlna, *vid. potuissemus.*

Futurum Modi Subiunctivi.

Singularis.

lātand *viderit* lātandhat, *vel lāthatand videre poterit*
lātandaf *videris* lātandhatf, *vel lāthatandaf videre poteris*
lātandoc, *videro* lātandhatoc, *vel lāthatandoc videre potero.*
& lātandlac. & lātandhatlac, lāthatandlac.

*Singularis.**Pluralis.*

lātandanac, *viderint* lātandhatnac lāthatādnac *vid. poterint*
vellātandnac vel lāthatandanac
lātandotoc, *videritis* lātādhattoc lāthatādotoc *vid. poteritis*
lātandūc, *viderimus.* lātādhattūc lāthatandūc *vid. poterimus.*

Pluralis.

Infinitum præsens.

Lātni, *videre.*

Infinitum præsens.

Lāthatnī, *videre posse.*

Infinitum Futurum.

Lātandani, *videre.* Lātandhatni, *vel* Lāthatandani, *vid. posse.*

Infinitum Futurum.

Verba infinita redduntur finita per affixa pronomina
possessiva: Sibi, tibi, mihi, pl. &c. Sic illic licet vel oportet, decet.

Singularis.

ōnēki lātnia *licet* *videre ipsi* lāthatnīa *licet* *videre posse ipsi*
tenēked lātnod *licet* *videre tibi* lāthatnod *licet* *vid. posse tibi*
ēnēkē lātnom *licet* *vid. mihi* lāthatnom *licet* *vid. posse mihi*

Singularis.

Pluralis.

ḥnékic lātnioc licet vide- lāthatnioc licet videre posse illis
 tīnéktec lātnotoc re ipsi lāthatnotoc
 minékūinclātnunc lāthatnunc.

Affixa ad infinitum futurum.

Singularis.

Lātandania licebit videre sibi Lātandhatnia vel lātharādania
 lātandanod lātandhatnod vel lātharandanod
 lātandanom lātandhatnom vel lātharandanom.

Pluralis.

lātandanioc lātandhatnioc vel lātharandanioc
 lātandanotoc lātandhatnotoc vel lātharandanotoc
 lātandanunc lātandhatnunc vel lātharandanunc.

Gerundium, vel infinitum Participiale.

Lātva, lātván, videndo, visum esse. Lātharva, Lātharván.

Classis II.

Conjugationis prima in Nac.

Huius respondet HIPHIL, 3. Conjug. Hebræorum.

Activum Secundarium indirectum, eiusque po-
tentiale.

Præfens I.

Singularis.

lāttat videre facit lāthattat lāttathat videre facere potest
 lāttatf lāthattatf lāttathatf
 lāttatoc lāthattatoc lāttathatoc
 & lāttatlac & lāthattatlac & lāttathatlac.

Plura-

Præfens I.

Singularis.

Pluralis.

lāttatnac videre faciunt, lāthattatnac lāttathatnac videre fa-
 cere possunt

lāttattoc

lāthattattoc lāttathattoc

lāttatunc

lāthattatunc lāttathatunc.

Præfens II.

vel Subiunctivi præfens.

Præfens II.

Singularis.

lāttasson, videre faciat, lāthattasson lāttathasson

lāttass

lāthattass lāttathass

lāttassac

lāthattassac vel lāttathassac

& lāttassalac

& lāthattassalac & lāttathassalac.

Pluralis.

lāttassanac lāthattassanac lāttathassanac

lāttassatoc

lāthattassatoc lāttathassatoc

lāttassunc

lāthattassunc lāttathassunc.

Futurum primum vel præfens Imperativi, nihil dif-
fert à præfenti secundo omiſſa prima persona singulari.

Incompletum I.

Singularis.

lāttat vala, videre facit lāthattat lāttathat vala, videre facere
 lāttatf ciebat, lāthattatf lāttathatf poterat.

lāttatoc

lāthattatoc lāttathatoc

& lāttatlac

& lāthattatlac & lāttathatlac.

Pluralis.

lāttatnac

lāthattatnac lāttathatnac

lāttatroc

lāthattatroc lāttathatroc

lāttatunc

lāthattatunc lāttathatunc.

G 3

Incompletum II.

Singularis.

littatna *vi- faceret* láthattatna láttathatna *videre* ^{pos}
 littatnál *de- faceret* láthattatnál *vel* láttathatnál *facere* ^{fec}
 láttatnéc *re faceret* láthattatnéc láttathatnéc
 & láttatnálac. & láthattatnálac & láttathatnálac.

Pluralis.

littatnánac *vi- fa-* láthattatnánac láttathatnánac *posse*
 láttatnatóc *de- ceret* láthattatnatóc *vel* láttathatnatóc *vid.*
 láttatnánac *re* láthattatnánac láttathatnánac *fac.*

Perfectum I.

Singularis.

littata *vi- fecit* tñm láthattata láttathata *potuit*
 littatál *de- fecisti* láthattatál *vel* láttathatál *videre* ^{potuisti}
 littatéc *re feci* láthattatéc láttathatéc *facere* ^{potui.}
 & láttatálac & láthattatálac & láttathatálac.

Pluralis.

littatánac *vi- fecerunt* láthattatánac láttathatánac *potuerunt*
 láttatátóc *de- fecistis* láthattatátóc *vel* láttathatátóc *videre*
 láttatánac *re fecimus* láthattatánac láttathatánac *facere*

Perfectum II.

Singularis.

littatott *vi- fecit* láthattatott láttathatott *videre* ^{potuit}
 láttatál *de- fecisti* láthattatál *vel* láttathatál *facere* ^{potuisti.}
 láttatá *re feci* láthattatá láttathatá *potui.*
 & láttattalac. *vel* láthattattalac & láttathattalac.

Pluralis.

littattac *vid. fecerunt* láthattattac *vel* láttathattac *videre* ^{potuerunt}
vel láttattanac *vel* láthattattanac *vel* láttathattanac
 láttattatóc láthattattatóc láttathattatóc
 láttattunc láthattattunc láttathattunc.

Incompletum II.

Singularis.

littatna *vi- faceret* láthattatna láttathatna *videre* ^{pos}
 littatnál *de- faceret* láthattatnál *vel* láttathatnál *facere* ^{fec}
 láttatnéc *re faceret* láthattatnéc láttathatnéc
 & láttatnálac. & láthattatnálac & láttathatnálac.

Pluralis.

littatnánac *vi- fa-* láthattatnánac láttathatnánac *posse*
 láttatnatóc *de- ceret* láthattatnatóc *vel* láttathatnatóc *vid.*
 láttatnánac *re* láthattatnánac láttathatnánac *fac.*

Perfectum I.

Singularis.

littata *vi- fecit* tñm láthattata láttathata *potuit*
 littatál *de- fecisti* láthattatál *vel* láttathatál *videre* ^{potuisti}
 littatéc *re feci* láthattatéc láttathatéc *facere* ^{potui.}
 & láttatálac & láthattatálac & láttathatálac.

Pluralis.

littatánac *vi- fecerunt* láthattatánac láttathatánac *potuerunt*
 láttatátóc *de- fecistis* láthattatátóc *vel* láttathatátóc *videre*
 láttatánac *re fecimus* láthattatánac láttathatánac *facere*

Perfectum II.

Singularis.

littatott *vi- fecit* láthattatott láttathatott *videre* ^{potuit}
 láttatál *de- fecisti* láthattatál *vel* láttathatál *facere* ^{potuisti.}
 láttatá *re feci* láthattatá láttathatá *potui.*
 & láttattalac. *vel* láthattattalac & láttathattalac.

Pluralis.

littattac *vid. fecerunt* láthattattac *vel* láttathattac *videre* ^{potuerunt}
vel láttattanac *vel* láthattattanac *vel* láttathattanac
 láttattatóc láthattattatóc láttathattatóc
 láttattunc láthattattunc láttathattunc.

Ex perfectio secundo per auxiliaria; légyen, vala, vólt,
vólna, fiunt.

Perfectum III, ut láttattott légyen, videre fecerit vel videri.
Plusquamperf. I. láttatott vala, videre fecerat
Plusquamperf. II. láttatott vólt, videre fecit dudum
Plusquamperf. III. láttatott vólna, videre fecisset.

Futurum subiectivi. Modi subiectivi futurum

Singularis.

láttatand *videre faciet* láthattatand *vel* láttathatand
 láttatandaf *videre facies* láthattatandaf *vel* láttathatadaf
 láttatandoc, *videre faciā* láthattatandoc, *vel* láttathatadoc,
 & láttatandlac, & láthattatādlac, *vel* láttathatandlac,
 & láttatandalac. láthattatandalac. *vel* láttathatādalac.

Pluralis.

láttatandnac, *videre facient* láthattatādnac láttathatādnac
vel láttatandanac *vel* láthattatandanac

láttatandotoc
 láttatandunc

láthatatandotoc *vel* láttatha-
 láthatatandúc láttathatandunc.

Infinitum Præsens.

Láttatni, *videre facere.* Láttathatni, *videre facere posse.*

Infinito affixa pronomina possessiva finita.

Singularis.

ónéki láttatnia *oportet de- ipsi, ipsi láttathatnia licet illi*
 te néked láttatnod *et licet vi- tibi, te láttathatnod vid. tibi*
 énneké láttatnom *dere. mihi láttathatnó posse mihi*

Pluralis.

ónékiec láttatnioc
 ti néktec láttatnotoc
 mi nékiunc láttatnunc

Singularis.

láttathatnioc
 láttathatnotoc
 láttathatnunc.

Pluralis.

Infinitum Futurum.

Láttatandani,

Cum affixis.

Singularis.

Láttatandania

láttatandanod

láttatandanom

Pluralis.

láttatandanioc &c. *Quæ raro obvenient, &c.*

Gerundium, Láttatva, Láttatván, Láttathatva, Láthattván.

CAPUT XII.

De secunda Conjugatione in nac.

Secunda conjugatio in nac format presentis primi personam personam in a, secundam in od, primam in om; perfecti primi personam tertiam in a longum, perfecti secundi in ta, Incompleti secundi in ná.

Continet autem activa verba primaria & secundaria utraq; directa, & transitiva omnia.

Classes itidem habet duas; Prima continet Activum primum directum, & transitivum cum potentiali.

Classis I.

Activum directum primum, Activi I. directi Potentiale.

Præfens I.

Singularis.

Láttya, videt hoc

látod, vel illud.

látcm

Præfens I.

Singularis.

Láthattya videre potest hoc vel illud quod

láthatod videre potest (est demonstratum

láthatom videre possit articulo az, velen.

Plu-

Pluralis.

Láttýac,

láttýátoc,

láttýuc,

Pluralis.

láthattýac, videre possunt,

láthattýátoc, videre potestis,

láthattýuc, videre possumus.

articulo, az, velen.

hoc vel illud

quod est de-

monstratum

Præfens II.

Singularis.

Lássa,

lássad, vel lássd,

lássam.

Pluralis.

lássac

lássátoc,

lássuc.

videat videto, ille.

Præfens II.

Singularis.

Láthassa,

láthassad, vel

láthasd,

láthassam.

Pluralis.

láthassac,

láthassátoc,

láthassuc.

videre possit

vel debet.

posse.

Futurum I. idem est cum præfente II. ommissa tantum persona i. sing. numeri.

Incompletum I. fit ex præfenti primo

addita tantum particula

vala, ut:

Láttya vala, videbat, &c.

Incompletum II.

Singularis.

Látná, vel

látnája,

látnád,

látnám.

láthattya vala, videre poterat, &c.

Incompletum II.

Singularis.

Láthatná vel videre posset.

láthatnája,

láthatnád,

láthatnám.

Pluralis.

Lárnác,
latnátoc,
latnóc, *vel* latnanc.

Perfectum I.

Singularis.

Latá, *vidit, videbat.*
latad,
latam.

Pluralis.

Látác,
látátoc,
látoc *vel* látanc.

Perfectum II.

Singularis.

Látta, *vidit.*
lattad,
lattam.

Pluralis.

Látác, *viderunt.*
látátoc,
látuc.

Ex perfecto II. per particulas legyen, vala,
volt, volna *fiunt:*

Perfectum III. Látta legyen, *viderit.*

Plusquamper. I. látta vala, *viderat.*

Plusquamper. II. látta vólt, *viderat.*

Plusquamper. III. látta vólna, *vidisset.*

Pluralis.

latthatnác,
lathatnátoc,
lathatnóc.

Perfectum I.

Singularis.

Lathatá, *videre poterat.*
lathatad,
lathatam.

Pluralis.

Láthatác,
láthatátoc,
láthatóc *vel* láthatúc.

Perfectum II.

Singularis.

Lathatta, *videre potuit.*
lathattad,
lathattam.

Pluralis.

láhattác, *videre po-*
láhattátoc, *tuerunt.*
láhattuc.

Láhatta legyen,
láhatta vala,
láhatta vólt,
láhatta vólna.

Futu

Futurum subjunctivi modi.

Singularis.

Látandgya, *viderit.*
látandod,
látandom.

Pluralis.

Latandgyac, *viderint.*
latandgyátoc,
látandgyúc.

Singularis.

Láthatandgya, *vel* látandhattyá,
láthatandod, *vel* látandhatod,
láthatandom, *vel* látandhatom.

Pluralis.

Lathatandgyác, *vel* látandhattyác,
lathatandgyátoc, látandhattyátoc,
lathatandgyúc, *vel* látandhattyúc.

Infinium idem est quod prima conjugationis est in prima classe.

Idem est & Gerundium.

Classis II.

Secunda conjugationis in nac.

Activum secundarium directum, cum
suo Potentiali.

Præsens I.

Singularis.

Láttattyá, *videre facit.*
láttatod,
láttatom.

Pluralis.

Lattattyác,
lattattyátoc,
lattattyúc.

Præsens I.

Singularis.

Láthattyá *vel* lattathattyá, *esse,*
láthattatod, *videre facere*
láthattatom. *poterit.*

Pluralis.

Lathattattyác,
lathattattyátoc,
lathattattyúc.

Præsens II.

Singularis.

Láttassa, *videre facit.*
láttassad *vel* láttasd,
láttassam.

Præsens II.

Singularis.

Láthattassa, *vel* Láttathassa,
láthattassad *vel* láttathassad,
láthattassam *vel* láttathassam.

Pluralis.

Láttassác, *videre fa-*
láttassátoc, *ciant.*
láttassuc.

Pluralis.

Láthattassác, *videre facere*
láthattassátoc, *possim. &c.*
láthattassuc.

Futurum I. vel Imperativi praesens idem est cum praesenti II.
omissa 1. person. sing. num.

Incompletum primum fit à praesenti pri-
mo per *vala*, ut:

Lattarya *vala, &c. videre* Láthattarrya *vala, poterat*
faciebat. videre facere.

Incompletum II.

Singularis.

Láttatná *vel videre fa-*
láttatnája, *ceret.*
láttatnád,
láttatnám.

Pluralis.

Láttatnác, ájac,
láttatnátoc,
láttatnóc, úc, nánc.

Perfectum I.

Singularis.

Láttatá, *videre*
láttatád, *fecit.*
láttatám.

Incompletum II.

Singularis.

Láthattatná, *vel Láttathatná vel*
láthattatnája, láttathatnája,
láthattatnád, *vel láttathatnád,*
láthattatnám. láttathatnám.

Pluralis.

Láthattatnác, jác,
láthattatnátoc, *vel láttathatnátoc,*
láthattatnóc, úc, ánc. láttathatnóc.

Perfectum I.

Singularis.

Láthattatá,
láthattatád, *vel láttathatád,*
láthattatám, láttathatám.

Plura-

Pluralis.

láttatác, lathattatác, láttathatác,
láttatátoc, lathattatátoc, láttathatátoc,
láttatóc, úc, & ánc. lathattatóc, úc, ánc. láttathatóc, úc, ánc.

Pluralis.

Perfectum II.

Singularis.

Láttatta, *videre fe-*
láttattad, *cit.*
láttattam.

Pluralis.

láttattác,
láttattátoc,
láttattuc.

Perfectum II.

Singularis.

Láthattatta,
láthattattad, *vel Láttathatta, &c.*
láthattattam.

Pluralis.

Láthattattác,
lathattattátoc, *vel Láttathattác, &c.*
lathattattuc.

Ex perfecto II. perfectum III. plusquamperf. I, II, & III.
fit per legyen, vala, vólt, vólna, vide
classem primam.

Futurum subjunctivi modum.

Singularis.

Láttatandgya, *Videre fe-*
láttatandod, *cerit.*
láttatandom.

Pluralis.

Láttatandgyác,
láttatandgyátoc,
láttatandgyuc.

Singularis.

Láttathatandgya, *Videre face-*
láttathatandod, *re poterit.*
láttathatandom.

Pluralis.

Láttathatandgyác,
láttathatandgyátoc,
láttathatandgyuc.

Infinitum idem est quod in I. conjug. class. II.

Idem & Gerundium.

CAPUT XXIII.

De tertia Conjugatione in nac.

Tertia conjugatio in nac, præsens I. numeri singularis, tertiam personam in tic & ic format, pers. II. in ol, ut Lättatic, alufic; Lättatol, alufol: Videtur, dormit; Videris, dormis.

Ad hanc conjugationem pertinent passiva verba omnia, deponentia & neutra quedam; passivorum terminationem imitantia: ut mondatice, dicitur: gondolkodic, cogitat, meditat. bänkodic, tristatur. haragfic, irascitur. jadfic, ludic.

Paradigma tertiae conjugationis in nac.

Passivi præsens I. Passivi potentialis præsens I.

Singularis.

Lättatic vel videtur.
lättattatic,
lättatol vel lät- videris.
tattatol,
lättatom vel lät- videor.
tattatom.

Pluralis.

Lättatnac vel videntur.
lättattatnac,
lättattoc vel videmini.
lättattatoc,
lättatunc vel videmur.
lättattatunc.

Singularis.

Láthattatic vel Lättathattatic
láthattattatic, vellättattatha-
tic, &c.
láthattatol vel
láthattattatol, videri potest.
láthattatom vel
láthattattatom.

Pluralis.

Láthattatnac vellat- videri
tathattatnac, possunt.
láthattattoc vel lat-
tattathattoc,
láthattatunc vellat-
tathattatunc.

Præsens II.

Singularis.

Lättasséc vel videatur.
lättattasséc,
lättaśál vel láttat-
tassál,
lättaśam vel láttat-
tassam.

Pluralis.

Lättassanac vel videantur.
lättattassanac,
lättaśatoc vel láttat-
tassatoc,
lättaśunc vel láttat-
tassunc.

Præsens II.

Singularis.

Láthattasséc vel videri possit.
láthattattasséc,
láthattassál vel láthat-
tassál,
láthattassam velláthat-
tassam.

Pluralis.

Láthattassanac vel videri
láthattassanac, possint.
láthattassatoc vel lát-
tathattatoc,
láthattassunc velláthat-
tattassunc.

Futurum I. vel Imperativi præsens, idem est cum præsenti II. indicativi.

Incompletum I. fit à præsenti primo, per vala, ut:

Lättatic vel láttattatic
vala, &c.

Láttathatic vel láttattat-
hatic vala, &c.

Incompletum II.

Singularis.

Lättatnéc vel videretur.
lättattatnéc,
lättatnál vel láttat-
tatnál,

Incompletum II.

Singularis.

Láttathatnéc vel videri
láltattathatnéc, posset.
láltathatnál vel lát-
tattathatnál,

lattanám vel
lattattanám,

Pluralis.

Lattanánac vel *videren-*
lattattanánac, *tur.*
lattatnátoc vel
lattattanátoc,
lattatnác vel
lattattanác.

Perfectum I.

Singularis.

Lattatéc vel *visus est.*
lattattatéc,
lattatál vel lattattatál,
lattatám vel lattattatám.

Pluralis.

Lattatánac vel *visi sunt.*
lattattatanac,
lattatatoc vel lattattatoc,
lattatánc vel lattattatánc.

Perfectum II.

Singularis.

Lattatott vel *visus est.*
lattattattot,
lattattál vel lattattattal,
lattattam vel lattattattam.

lattathatnám vel
lattattathatnám.

Pluralis.

lattathatnánac vel *videri*
lattattathatnánac, *possent.*
lattathatnátoc vel
lattattathatnátoc,
lattathatnác, vel
lattattathatnác.

Perfectum I.

Singularis.

Lattathatéc vel *visus esse potuit.*
lattattathatéc,
lattathatál vel lattattathatál,
lattathatám vel lattattathatám.

Pluralis.

lattathatanac vel *visi esse po-*
lattattathatanac, *tuerunt.*
lattathatatoc vel lattattatha-
tátoc,
lattathatánc vel lattattathatánc.

Perfectum II.

Singularis.

Lattathatott vel *visus esse*
lattattathatott, *potuit.*
lattathattal vel lattattathattal
lattathattam vel lattattathat-
tam.

Plura-

Pluralis.

Lattattac vel lattat- *visi sunt.*
tanac, vel lattattatoc,
vel lattattattanac,

lattattatoc, vel
lattattattatoc,
lattattúnc, vel
lattattatúnc.

Ex perfecto II. per legyen, vala, vólt, vólna, sunt.

Perfectum III. Lattattott, *visus* Lattathattatott, *visus esse*
vel lattattatott *sit.* vel lattattathatta- *posui.*
legyen, &c. tott legyen, &c.

Plusquamperf. I. lattattot, *visus e-* lattathattatott, *visus*
vel lattattatot *rat.* vel lattattathatta- *esse*
vala, &c. tott vala, &c. *poterat.*

Plusquamperf. II. lattattatott, *visus* lattathattatott, *visus*
vel lattattatott *fuit.* vel lattattathatta- *esse*
vólt. tott vólt. *potuit.*

Plusquamperf. III. lattatott vel *visus* lattathatott vel *visus*
lattattatott *fuisse.* lattattathatta- *esse*
vólna. tott vólna. *potuisset.*

Futurum subiectivi
modi.

Singularis.

lattatandic, *videbitur vel*
lattatandol, *visus erit.*
lattatandom.

Futurum subiectivi
modi.

Singularis.

lattathatandic, vel *visus esse*
lathatandic, *poterit.*
lattathatandol,
lattathatandom.

II

Infinitum.

Láttatni, vel Láttattatni, *videri.*Láttathatni, vel Láttattathatni, *videri posse.**Affixa eadem sunt, quæ in secunda classe conjugationis primæ in nac.*Gerundium Láttattatva, *vân.*

Láttathattatva, & Láttathattatvâ.

Anomalia.

Sunt pauca quadam anomala, in omnibus ferè conjugationibus, sed præcipuum est illud substantivû Vagyoc, Sum. quod tempora quadam mutuatur à conjugatione in nec, à verbo léfec, fio. Quia verò hoc verbum auxiliare est utrisq, conjugationibus, in nac & nec, placet ejus inflexionem hic subijcere.

Paradigma.

Præfens I.

<i>Singularis.</i>	
3. Vagyön vel vâni,	<i>Est,</i>
2. Vagy,	<i>es,</i>
1. Vagyoc.	<i>sum.</i>

Pluralis.

Vadnac vel vânnac,	<i>sunt,</i>
vattoc,	<i>estis,</i>
vagyünc.	<i>sumus.</i>

Præfens II.

<i>Singularis.</i>	
Légyen,	<i>sit vel fiat,</i>
Legy,	<i>sis fias,</i>
Legyec.	<i>sim fiam.</i>

Pluralis.

Legyénec,	<i>sint vel fiant,</i>
legyetec,	<i>sitis,</i>
legyünc.	<i>simus.</i>

Futurum. I.

Singularis.

Léfi, & Léfen,	<i>Erit,</i>
lef, lefeh,	<i>eris,</i>
léfec.	<i>ero.</i>

Pluralis.

Léfnec,	<i>erunt,</i>
lefstec,	<i>eritis,</i>
lefiünc.	<i>erimus.</i>

Incom-

Incompletum I.

Singularis.

Vala,	<i>erat,</i>
valál,	<i>eras,</i>
valéc.	<i>eram.</i>

Pluralis.

Valánac,	<i>erant,</i>
valátoc,	<i>eratis,</i>
valanc.	<i>eramus.</i>

Incompletum II.

Singularis.

Vólna,	<i>esset,</i>
vólnál,	<i>esses,</i>
vólnéc.	<i>essem.</i>

Pluralis.

vólnánac,	<i>essent,</i>
vólnátoc,	<i>essetis.</i>
vólnanc.	<i>essemus.</i>

Perfectum. I.

Singularis.

Vólt,	<i>fuit,</i>
vóltál,	<i>fuisti,</i>
vóltam.	<i>fui.</i>

Pluralis.

Vóltac vel vóltanac,	<i>fuernunt,</i>
vóltatoc,	<i>fuistis,</i>
vóltunc.	<i>fusimus.</i>

*Perfectum II. sit ex perfecto I. per legyen, ut:*Vólt légyen, &c. *fuert.**Plusquamperfectum sit per vólna, ut:*Vólt vólna, &c. *fuisset, &c.*

Futurum subjunctivi

*à léfen. fiet.**Singularis.*

Léend vel léjend,	<i>fiet, eris.</i>
léendef,	<i>eris,</i>
léendec.	<i>ero.</i>

Pluralis.

Leendenec vel léjen-	<i>erunt,</i>
denec,	
leenderec,	<i>eritis,</i>
leendünc.	<i>erimus.</i>

Infinitum præfens.

Lenni, *Esse, fieri, fore.*

Affixa ad infinitum.

Singularis.

Lennie,	<i>ipsi, licet oportet</i>
lenned,	<i>esse tibi, vel coram</i>
lennem:	<i>mihi. nec nece-</i>
	<i>sum est, &c.</i>

Pluralis.

Lenniec, esse ipsis necessum.
 Lennetec, esse vobis est, &c.
 Lennünc, esse nobis.

Infinitum futurum.

Leéndeni, vel Lejendeni, esse,
 fore.

Cum affixis posse servis:

Sin-

Gerundiū participiale.

Léven, Essendo, Existendo.

Aliud anomalum conjugationis in Nac,

Ific, bibit.

Præsens I.

Indirecti,

Singularis.

3. Ific, bibit potum.
 2. Ifol, bibis.
 1. Ifom, bibo.

Directi,

Ifsa, hunc potum bibit.
 Ifod,
 Ifom.

Pluralis.

Ifnac, bibunt,
 Iftoc, bibitis,
 Ifunc, bibimus.

Ifsác, bibunt istud.
 Ifsátoc,
 Ifsúc.

Præsens II.

Singularis.

Igyéc, bibat,
 Igyal, bibas, bibe,
 Igyam, bibam.

Igya, bibat hoc.
 Igyad,
 Igyam.

Plura-

Pluralis.

Igyanac, bibant, igyác, bibant istud.
 Igyatoc, bibatis, bibite, igyatoc,
 Igyunc, bibamus. igyunc.

Incompl. i. sit à pres. i. per vala, ut:

Ific vala, Ifsa vala, &c. bibebat, &c.

Incompletum II.

Singularis.

Innéc, biberet, Innà, biberet hec.
 innál, biberes, innad,
 innám, biberem. innám.

Pluralis.

Innánac, biberent, innác, biberent illud.
 innatoc, biberetis, innatoc,
 innanc, biberemus. innóc.

Perfectum.

Indirecti.

Directi.

Singularis.

Ivéc, bibit. Ivá, bibit hoc vel
 ival, illud.
 ivam.

Pluralis.

ivanac, biberunt, ivác, biberunt hoc
 ivatoc, vel illud.
 ivanc.

H 3

Perfectum II.

Singularis.

Itt, ivott, iut,	bibit,	itta,	bibu istud.
ittal,	bibisti,	ittad,	
ittam,	bibi.	ittam.	

Pluralis.

Ittac,	biberunt,	ittac,	biberunt hoc.
ittatoc,	bibistis,	ittatoc,	vel illud.
ittunc.	bibimus.	ittuc.	

Perfectum III. fit à perfect. secundo per
legyen, ut:

Ivott, vel ijut, legyen, Itta legyen, biberit.

Plusquamperf. I. ivott vala, biberat, & itta vala.

Plusquamperf. II. ivott volt, itta volt, bibi.

Plusquamperf. III. ivott volna, Itta volna, bibisset.

Futurum, Ijandic, Ijandgya, bibet.

Infinitum. Inni, Innia, Innaya, bibere.

Gerund. Iván, bibens, Potentiale, Ihatic, flecte, ut
Lattatic.

Act. secund. Itatt, itattya, ut lattat, lattya, &c.

CAPUT XXIV.

De Conjugatione prima in nec.

Fuit conjugatio in na, sequitur in nec.

Conjugatio in nec est cuius tertia persona pluralis,
omnium ferè temporum desinit in nec vel ec.

Id autem fit in iis verbis, quæ habent in ultimis syllabis, e, o, u, ut, kér, petit. teremt, creat: poról, ligat:
örül.

örül, gaudet. & quedam pauci, ut, Diczir, laudar:
épit, edificat, &c.

Conjugationes in nec sunt itidem tres, per quas unum
idemq; verbum flectitur.

Prima conjugatio in nec, presentis primi primam
personam singularem in ec format, in completi II in ne,
perfecti primi tertiam singularem in e: perfecti I I. in t,
& ett.

Classes similiter habet duas, quarum prima continet
thema simplex, vel radicem verbi; id est activi primi,
cum potentiali; continet & neutra quadam, quæ & ipsa
in sequenti conjugatione sunt activa secundaria; & trā-
sitiva.

Secunda Classis continet Activa secundaria & eo-
rum potentialia.

Prima conjugationis in nec

Classis I.

Activi primi Indirecti

eiusq; Potentialis.

Præsens I.

Præsens I.

Singularis.

Singularis.

3. Kér,	petit,	kérhet,	petere potest,
2. kérf,	petis,	kérhetk,	petere potes,
1. kérec	peto.	kérhetec	petere possum.
& kérélec, peto te vel vos.		& kérhetlec.	

Pluralis.

Pluralis.

Kérnec,	petunt,	kérhetnec,	petere possunt.
kértec,	petitis,	kérhettec,	petere potestis.
kérunc.	petimus.	kérhetünc.	petere possumus.

Præfens II.

Singularis.

kérjen, petat,
 kérj, petas & pete,
 kérjec &
 kérjelec. petam.

Pluralis.

kérjenec, petant,
 kérjete, petatis, petite,
 kérjünc, petamus.

Præfens II.

Singularis.

kérheslen, petere possit,
 kérhesl, petere possis,
 kérhéslec &
 kérheslelec, petere possim.

Pluralis.

kérheslenec, petere possint,
 kérhesletec, petere possitis,
 kérheslünec, petere possimus.

Futurum I. vel Imperativi præfens idem est quod præfens II. omiſſa prima persona singularis numeri.

Incompletum I. fit ex

præfenti primo per va-
 la, & völt.

kér vala, & völt, petebat,
 peteret,
 kérſ vala, & völt, pete-
 bas,

kérec vala, & kerlec völt,
 petebam, &c.

*Singularis.**& völt, ut:*

kérhet vala, & völt, petere
 poterat,
 kerhetſ vala & völt, petere, po-
 teras,

kerhetec vala, & kerhetlec
 völt, &c.

Pluralis.

kérnec vala petebant &
 peterent,
 kértec & petebatis vel
 peteretis,

kértünc völt, petebamus vel
 peteremus.

Incompletum I. fit à

præfenti I. per vala

Singularis.

kérhet vala, & völt, petere
 poterat,
 kerhetſ vala & völt, petere, po-
 teras,

kerhetec vala, & kerhetlec
 völt, &c.

Pluralis.

kerhetnec vala petere
 poterant,
 kerhettec, & petere
 poteratis,

kérhetünec völt, petere
 poteramus.

Incom-

Incompletum II.

Singularis.

Kérne peteret,
 kérnél
 kérnéc
 & kérnélec.

Pluralis.

kérnénec peterent
 kérnétec
 kérnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kére petuit, vel petebat,
 kérel
 kérec
 & kérelec.

Pluralis.

kérénec
 kérétec
 kérénc.

Perfectum II.

Singularis.

kért, vel kérett, petiuit,
 kértél
 kértém
 & kértelec.

Pluralis.

kértec
 kértetec
 kértünec.

Incompletum II.

Singularis.

kérhetne petere posset.
 kérhetnél
 kérhetnéc
 & kérhetnélec.

Pluralis.

kérhetnénec petere posset
 kérhetnétec
 kérhetnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kérhete petere potuit,
 kérhetél
 kérhetéc
 & kérhetélec.

Pluralis.

kérheténec
 kérhetétec
 kérheténc.

Perfectum II.

Singularis.

kérhetett petere potuit,
 kérhetétél
 kérhettem
 & kérhettelec.

Pluralis.

kérhettec
 kérhetetec
 kérhetetünec.

Perfectum III. sit ex Perfecto II. per legem, ut:

Singularis.

Singularis.

kért legyén, &c. petiverit. kérhetett legyén, petere potuerit.

Similiter ex eodem perfecto II. sunt per vala, vólt, vólna.

Plusquamperfectum I.

kért vala vel vólt, petiverat. kérhetett vala, vel vólt, petere poterat.

Plusquamperfectum II.

poterat.

kért vólna, &c. petuisset. kérhetett vólna, petere potuisset.

Futurum subjunctivi, Modi subjunctivi futurum.

Singularis.

Singularis.

kérend. petiverit petet. kérendhet vel kérhetéd petere poterit

kérendés. kérendhetés vel kérhetédés (is, et, &c.)

kérendec, kérendhetec, vel kérhetendec,

& kérendlec. & kérendhetlec & kérhetédlec.

Pluralis.

Pluralis.

kérendnec kérendhetnec vel kérhetendnec

kérendetec kérendhettec vel kérhetendetec

kérendünc kérendhetünc vel kérhetendünc.

Infinitum praesens.

Infinitum praesens.

kérni petere

kérhetni, petere posse.

Affixa ad infinitum.

Affixa ad infinitum.

Singularis.

Singularis.

őnéki kérné sibi vel se kérhetnie

tenéked kérnéd petere tibi te kérhetned

énneké kérnem mihi, me. kérhetnem

Pluralis.

Pluralis.

kérnéc illos, illis kérhetnéc

kérnetec petere vos, vobis kérhetnetec

kérnünc nos, nobis. kérhetnünc.

Ina

Infinitum Futurum.

Infinitum Futurum.

kérendeni, petitur ire.

kérendhetni, vel kérhetédeni.

Affixa ad inf. fut.

Affixa ad inf. fut.

Singularis.

Singularis.

kérendenie

kérendhetnie

kérendened

kérendhetned

kérendenem

kérendhetnem

Pluralis.

Pluralis.

kérendeniec

kérendhetniec

kérendenetec

kérendhetnetec

kérendenünc

kérendhetnünc.

Gerundium vel participiale infinitum.

kérve, kérvén, petendo.

kérhetve, kérvén,

Classis II.

Conjugationis in nec.

Activi secundarii indirecti, & ejus Potentialis

Præfens I.

Præfens I.

Singularis.

Singularis.

kéret, petere facit, curat.

kérethet, petere facere potest.

kéretés

kérethetés

kéretec,

kérethetec,

& kéretlec.

& kérethelec.

Pluralis.

Pluralis.

kéretnec

kérethetnec

kérettec

kérethettec

kéretünc.

kérethetünc.

Præsens II.

Singularis.

kéressen, *petere faciat.*
 & kéretteffen
 kéress, *vel* kéretteff
 kéressecc & kéresselecc,
vel kéretteffec & kérettef-
 secc.

Pluralis.

kéressenec,
vel kéretteffenec
 kéressefec,
vel kéretteffetec
 kéressünc,
 & kéretteffsünc.

*Futurum primum vel Imperativum præsens nihil differt à
 Præsenti II. si omittatur I. persona sing. num.*

Incompletum I sit à præsentis primo per vala & volt. ut:

kéret vala, *vel* *petere faciebat.* kérethet vala *vel*, *petere facere*
 kéret volt. &c. kérethet volt. &c. *poterat.*

Incompletum II.

Singularis.

kéretne *petere faceret.*
 kéretnél
 kéretnécc,
 & kéretnélecc.

Pluralis.

keretnénecc
 kéretnétecc
 kéretnénc

Præsens II.

Singularis.

kérethessen,
vel kérettethessen
 kérethess,
vel kérettethess
 kérethessécc & kérethesselécc,
vel kérettethessécc & kéret-
 tethesselécc.

Pluralis.

kérethessenec,
vel kérettethessenec
 kérethessetec,
vel kérettethessetec
 kérethessünc,
vel kérettethessünc.

Incompletum II.

Singularis.

kérethetne *petere facere posset.*
 kérethetnél
 kérethetnécc,
 & kérethetnélecc.

Pluralis.

kérethetnénecc
 kérethetnétecc
 kérethetnénc.

Per-

Perfectum I.

Singularis.

kérete *petere fecit, vel faciebat.*
 kéretél
 kéretéc,
 & kéretelecc.

Pluralis.

kéreténec
 kéretétec
 kéreténc

Perfectum I.

Singularis.

kérethete *petere facere poterat.*
 kérethetél
 kérethetéc,
 & kérethetélécc.

Pluralis.

kéretheténec
 kérethetétec
 kéretheténc.

Perfectum II.

Singularis.

kéretett *petere fecit.*
 kérettél
 kérettem,
 & kérettelecc.

Pluralis.

kérettec,
vel kérettenec
 kérettetec
 kérettünc

Perfectum II.

Singularis.

kérethetett *petere facere potuit.*
 kérethettel
 kérethettem,
 & kérethettelecc.

Pluralis.

kérethettec,
vel kérethettenec
 kérethettetec
 kérethettünc.

Ex perfecto II, per legyen; vala, volt, vol-
 na, sunt,

Perfectum III, kéretett legyen, *petere fecerit.* kérethe-
 tett legyen

Plusquam I. kéretett vala, *vel* volt &c. kérethe-
 tett vala, volt

Plusquam II. kéretett volna, *petere fecisset.* kérethe-
 tett volna.

Futurum subjunctivi.

Futurum subjunctivi:

Singularis.

kéretend *petere fecerit vel*
 kéretendék *faciet.*
 kéretendec,
 & kéretendleec.

Singularis.

kéretendhet, *vel kérethetend*
 kéretendhetí *& sic deinceps*
 kéretendhetec,
 & kéretendhetleec.

Pluralis.

kéretendhéc
 kéretendetec
 kéretendünec.

Pluralis.

kéretendhetéc
 kéretendhetéc
 kéretendhetünec.

Infinitum Præsens.

kéretni, *petere facere.*

kérethetni, *petere facere poss.*

Affixa infinito possessiva.

Singularis.

kéretnie
 kéretned
 kéretnem

Singularis.

kérethetnie
 kérethetned
 kérethetnem.

Pluralis.

kéretniec
 kéretnetec
 kéretnünec.

Pluralis.

kérethetniec
 kérethetnetec
 kérethetnünec.

Infinitum futurum.

kéretendeni,

kérethetendeni.

Cum affixis possessivis.

kéretendenie, kéretende- kérethetendenie, kérethe-
 ned &c. tendened &c.

Gerundium, kéretve, *vel* kéret- kérethetve, *vel* kérethet-
 tetve, & kéretvén *vel* ké- ve, & kérethetvén, *vel* ké-
 rettethetvén. CA

De secunda Conjugatione in nec.

Secunda conjugatio in nec, presentis primi tertiam personam singularem in i format, secunda in ed & öd, primam in em & öm: perfecti primi 3. person. sing. in é longum, perfecti 2. in te, Incompleti 11. in né, ut kéri, peti: kóti, ligat: kéred, petis: kótód, ligas, kérem, peto: kótóm, ligo: kéré, petiit: kóre, ligavit. kérté, petiit: kórótte, ligavit. kérné, peteret: kórtné, ligaret.

Classis itidem duas habet, quarum prima continet Activa prima directa, cum suo potentiali, Secunda cōpletitur Activa secundaria directa, & transitiva.

Paradigmatum secunda conjugationis in nec

Classis I.

Activi I. directi, Præsens I.

Singularis.

kéri *petit, hoc vel illud*
 kéred
 kérem

Singularis.

kérheti *petere potest huc*
 kérheted *hanc, hoc.*
 kérhetem.

Pluralis.

kéric
 kérítec
 kéréjuc

Pluralis.

kérhetic
 kérhetitec
 kérhettyüci.

Præsens II.

Præsens II.

Singularis.

kérje
 kéréjed,
vel kéréd.
 kéréjem

petat.
petas, pete.
petam.

Singularis.

kérhesse
 kérhesfed,
 & kérhesd.
 kérhessem.

Pluralis.

kérjéc petant
kérjétec
kérjüc

Pluralis.

kérhesséc
kérhessétec
kérhessüc.

Futurum I. vel Imperativi præsens nihil differt à Præsenti II. omittenda tantum prima persona singularis.

Incompletum I. fit ex præsenti primo per vala & vólt, ut:

Singularis.

kérivala vel, petebat.
kérivólt &c.

Singularis.

kerheti vala vel, petere poterat.
kerheti vólt &c.

Incompletum II.

Incompletum II.

Sing.

Plur.

kérné peteret kérnec kéréjéc
kérnéd kérnétec
kérném kérnök, kérnéc kérhetném

Sing.

Plur.

kérhetné kérétnéc
kérhetnéd kérétnétec
kérhetném kérétnóc, nénc

Perfectum I.

Perfectum I.

Singularis.

kéré petit, petebat.
kéréd
kérém

Singularis.

kérheté petere potuit.
kérhetéd
kérhetém.

Pluralis.

kéréc
kérétec
kéróc, üc.

Pluralis.

kérhetéc
kérhetétec
kérhetóc, üc.

Perfectum II.

Perfectum II.

Singularis.

Kérte petivit.
kérted
kértem

Singularis.

kérhette
kérhetted
kérhettem.

Plur.

Pluralis.

kértéc
kértétec
kérüc

Pluralis.

kérhetéc
kérhetétec
kérhetüc.

Ex perfecto II, fiunt sequentia tempora 3. per
légyen, vala, vólt, vólna, ut:

Perfectum III,

kérte légyen, petierit. &c. kérhette legyen &c.

Plusquam. I.

kérte vala vel vólt petebat. kérhette vala vel vólt,

Plusquam. II.

&c.

kérte vólna, petivisset. &c. kérhette volna &c.

Futurum subjunctivi Futurum subjunctivi
modi.

modi.

Singularis.

kérendi petet.
kérended
kérendem

Singularis.

kérendheti
kérendheted
kérendhetem.

Pluralis.

kérendic
kérenditec
kérendgyüc

Pluralis.

kérendhetic
kérendhetitec
kérendhettyüc.

Infinitum & Gerundiū hujus Classis nihil differt ab
Infinito & Gerundio i. Classis Conjug. prim. in nec.

Classis II. Conjugationis in nec.

Activi secundarii directi Activi secund. dir. potēntialis

Præsens I.

Præsens I.

kéreti petere facit.
Sing. kéreted
kéretem

kéretheti
kérethered
kéretherem.

Pluralis.

kéretic
kéretitec
kérettyüc

Præsens II.

Singularis.

kéresse *petere faciat.*
kéresséd,
vel kéresséd.
kéressém

Pluralis.

kéresséc
kéressétec
kéressüc

Futur. I. vel Imp. præsens nihil differt à præsentī secundo.

Incompletum I. *fit à præsentī primo per vala*

& vólt: ut

kéretivala *vel vólt, petere faciebat. &c.* kéretheti vala & vólt

Incompletum II.

Singularis.

kéretné *petere faceret.*
kéretnéd
kéretném

Pluralis.

kéretnéc
kéretnétec
kéretnoc, nénc, nüc.

Pluralis.

kérethetic
kérethetitec
kérethettyüc.

Præsens II.

Singularis.

kérethessé
kérethesséd,
vel kérethesséd.
kérethessém.

Pluralis.

kérethesséc
kérethessétec
kérethessüc.

Incompletum II. &c.

Singularis.

kérethetné
kérethetnéd
kérethetném.

Pluralis.

kérethetnéc
kérethetnétec
kérethetnóc, üc, nénc.

Plu-

Perfectum I.

Singularis.

kéreté *petere fecit, faciebat.*
karetéd
kéretém

Pluralis.

kéretéc
kéretétec
kéretóc, üc.

Perfectum II.

Singularis.

kérette *petere fecit.*
kéretted
kérettem

Pluralis.

kérettéc
kérettétec
kérettüc

Hinc sunt per legyen, vala vólt, vólna:

Perfectum III.

kérette legyen &c.

kérethette legyen. &c.

Plusquamp. I.

kérette vala & vólt.

kérethette vala, vólt:

Plusquamp. II.

kérette vólna:

kérethette vólna:

Futurum Modi Subjunctivi.

Singularis.

kéretendi *petere faciet*
kéretendéd
kéretendém

Singularis.

kéretendheti, *vel kérethetendi &c.*
kéretendhetéd
kéretendhetem:

Pluralis.

kéretendic
kéretenditec
kéretendgyüc

Pluralis.

kéretendhetic
kéretendheritec
kéretendhettyüc.

Infinitum & Gerundium nihil differunt ab infin. & gerund. Clasis 2. prima in nec.

CAPUT XXVI.

De tertia conjugatione in nec.

Tertia conjugatio in nec, presentis 1. tertiam personam singularem in ic format; secundam, in el, vel ol, tertiam in tem, vel tom, ut kéretic & kérettetic, petitur, körtetic ligatur: kértetel, peteris: körtetöl, ligaris: kértetem, petor, körtetom, ligor.

Ad hanc conjugationem pertinenti passiva, & deponentia ac neutra quadam, qua passivorum terminatio nem habent. Notandum autem est, quod in hac conjugatione multa tempora & personarum significatione tantum differant ab Activis secundis forma vero sint eadem.

Paradigma Conjugationis 3. in nec.

Passivæ formæ Præ-
sensis I.

Singularis.

kéretic, petitur.
vel kérettetic
kértel, peteris
vel kértetel
kértetem petor, rogor.

Passivi Potentialis
Præsens I.

Singularis.

kérettethetic, peti potest
vel kérethettetic
kérettethetel, peti potes
vel kérethettetel
kérettethetem peti possum.

Plus

Pluralis.

kérettetnec petuntur
kérettettec petimini
kértetterünc petimur.

Pluralis.

kérettethetnec peti possunt
kérettethettec peti potistis
kérettethetünc peti possumus.

Præsens II.

Singularis.

kéretteffec petatur.
kéretteffel
kéretteffem

Præsens II.

Singularis.

kérettethesséc peti possit.
kérettethessel
kérettethessém.

Pluralis.

kéretteffenec
kéretteffetec
kértettesünc.

Pluralis.

kérettethessenec
kérettethessetec
kérettethessünc.

Futurum 1. vel Imperativi Præsens nihil differunt a præf. II.

Incompletum I. fit à presenti 1. per vala vel vólt, ut.

kérettetic vala vel vólt, petebatur. kértethetic vala vel vólt, peti poterat.

Incompletum II.

Singularis.

Kérettetnéc peteretur.
kérettetnél
kértettném

Incompletum II.

Singularis.

kérettethetnéc peti posset.
kérettethetnél
kértethetném

Pluralis.

kérettettnénec
kérettettnétec
kértettnénc.

Pluralis.

kérettethettnénec
kérettethettnétec
kértethettnénc.

Perfectum I.

Singularis.

kérettetéc, *petebatur.*
vel kéretéc

kérettetél

kérettetém

Pluralis.

kéretteténec

kérettetétéc

kéretteténéc

Perfectum II.

Singularis.

kérettetett, ott, *petitus, a, est.*

kérettettél

kérettettem

Pluralis.

kérettettec,

vel kérettettéc nec

kérettettetec

kérettettünc

Ex perfecto II. fiunt sequentia 3. tempora per legyen,
vala, vólt, vólna, ut

Perf. III. kérettetett legyē, petit^o sit. kérettethettetett legyē.

Plusq. I. kérettetett vala & vólt. kérttethettetett vólt, vala.

Plusq. II. kérttetertt vólna, & c. kérttethettetett vólna & c.

Futurum subjunctivi.

Singularis.

kérettetendic, *petetur.*

vel kéretendic

kérettetendel

kérettetendem

Perfectum I.

Singularis.

kérettethetéc, *peti poterat.*
vel kértethettetéc

kérettethetél

kérettethetém

Pluralis.

kérettetheténec

kérettethetétéc

kérettetheténéc

Perfectum II.

Singularis.

kérettethettetett, ott, *petitus*

kérettethettél *(esse potuit.*

kérettethettem

Pluralis.

kérettethettec,

vel kérettethettenec

kérettethettetec

kérettethettünc.

Singularis.

kérettetherendic,

vel kéretendhetic

kérettetherendel

kérettetherendem,

Plusq.

Pluralis.

kérettetendnec

kérettetendetec

kérettetendünc

Pluralis.

kérettethetendnec

kérettethetendetec

kérettethetendünc.

Infinitum præsens.

kérettetni, *peti.*

kérettethetni, *peti posse.*

Infinito affixa.

Singularis.

kérettetniē, *vel* kérettetteti-

kérettetned

kérettetnem

Pluralis.

kérettetniēc -

kérettetnetec

kérettetniünc

Singularis.

kérettethetniē

(*niē & seq.* kérettethetned

kérettethetnem.

Pluralis.

kérettethetniēc

kérettethetnetec

kérettethetniünc.

Infinitum futurum.

kérettetendeni, *quod rarum est rara & affixa.* kérettetherendeni. *quod raro evenit, rarius affixa occurrunt.*

Gerundium, kérettetve,
& kérettetvèn.

kérettetherve,

& kérettethetvèn.

Anomala conjugationis in nec sunt quadam, è quibus precipuam anomaliam patiuntur hæc: Lēsen, sit, tésen, ponit, vésen, emit, capir: hísen, credit, vísen, aufert. efen & efic, edit, item megyen, abit. quæ peculiarem conjugationem in en constituerent, ut a quod Græcos verba in m.

Paradigma verbi Lēfen.

Præsens I.

*Singularis.*lēfen vel lēfen, *fit*
vel lēfflēfeh, vellēf *fis*lēfec *fio.**Pluralis.*lēfnec *fiunt*lēftec *eritis*lēfiūnc *erimus.*

Præsens II.

*Singularis.*legyen *fit, fiat.*

legy

legyec

Pluralis.

legyence

legyetec

legyūnc

*Hinc Futurum I. vel Imperativi præsens fit, omiſſa tantum I. persona.**Incompletum I. à præſenti I. fit per vala vel vólt, ut:*lēfen vellēf vala vel vólt, *ſiebat.* lehet vala vel vólt, *ſieri pote-**Incompletum II. Incompletum II. rat.**Singularis.*Lenne *ſieret, eſſet.*

lennél

lennéc

*Singularis.*lehet *ſieri poteſt*lehetſ *ſieri potes*lehetec *ſieri poſſum.**Pluralis.*lehetnec *ſieri poſſunt*lehettec *ſieri poteſtis*lehetūnc *ſieri poſſumus.*

Præsens II.

*Singularis.*leheffen *ſieri poſſit.*

leheff

leheſſec.

Pluralis.

leheffenec

leheſſetec

leheſſūnc.

Plu.

Pluralis.

Lennénec,

lennétec,

lennénc.

Perfectum I.

*Singularis.*Lón, lén, *ſiebat, erat.*

lól, lél, lòvél,

lóc, lévéc.

Pluralis.

lónec, lévénec,

lótóc, lévétetec,

lónec, lévéc.

Perfectum II.

*Singularis.*Lótt, lett, *factum eſt,*

lótél, lettél,

lóttem, lettem.

Pluralis.

Lóttec, lóttenecc vel lettec,

lettenec,

lóttetec, lettetec,

lóttūnc, lettūnc.

*Hinc ſunt 3. ſequentia tempora, per legyen, vala, volt, volna, ut:**Perfectum III. Lett, legyen,**Plusquamperf. I. Lótt vala,**Pluralis.*

Lehetnénc,

lehetnétec,

lehetnénc.

Perfectum I.

*Singularis.*Lehete, *ſieri poterat.*

lehetél,

lehetec.

Pluralis.

Leheténec,

lehetétec,

leheténc.

Perfectum II.

*Singularis.*Lehetter, *ſieri potuit.*

lehettel,

lehettem.

Pluralis.

Lehettec vel lehet-

tenec,

lehettetec,

lehetttūnc.

Plusquamperf. II. Lött.vólt.

Plusquamperf. III. Lött.vólna.

Futurum non habet, vel ipsum praesens habet vim futuri.

Infinitum Lenni, reliqua vide in Anomalo Conjugationis in nac, in Paradigmatē Vagyon, Est.

Sic flecte sequentia tehen, ponit, &c. Cujus Activum indirectum secundarium flecte ad analogiam kēret, kerethet, ut: Tētet, ponere facit: tētethet, potest ponere facere. Directum itē flecte, ut kēri, kēreti; Tēfi, tēheti, tetetheti, refer singula ad singulas conjugationes in nec, ut & tētettetic, ponitur.

Megyen, ut, abit: Mehet, ire potest, Praesenti. II. Mennyn, meheffen; Incomp. II. Menne, mehetne; Perfectum I. Méne, mehete; Perfectum II. Ment, ivit: Mehetett, ire potuit; Futurum, Menend, mehetend, ibit, ire poterit. Infinitivum Menni, ire: Mehetni, ire posse. Gerund. Menvèn, eundo.

Efen, efic, edit: Ehetic, edere potest; Praesens II. Egvéc, ehesséc. Directum efi, eheti; Praesens II. Egye, ehessé. flecte, ut kēri, kēreti. Incomplet. II. Ennéc, ehettéc. Perfect. I. Evéc, òvéc, òn. Directum Enne, ehettne: ut kērne, kerhetne. Perfectum I. Ett, òtt, comedit, edit. Directum Ette, òtte, ut kētte, ehette, ut kēthette. Futurum, Ejend, ejendi, ut kērend, kerendi. Infinitum, Enni, ehetni: Etenni, ettettni; ut kēni, kēhetni, kēretni, kerettni. Gerundium Evèn, òvèn, edendo.

Sichifen, credi: vifen, aufert; Praesens II. hidgyen, vigyen. Perfect. II. Hitt, vitt, credidit, tulit. Perfect.

Perfect. Hün, vün, & hivè, vivè. Futurum, hiend, viend. Infinit. Hinni, vinni. Gerund. Hivèn, vivèn.

Anomalis annumerari possunt & hæc:

Jò, venit: fò, coquitur: nò, crescit: fò, textit: fò, jaculatur; nyò, terit, sarrit, runcat.

Paradigma verbi Jò, venit.

Praesens I.

Singularis.

Jò,	venit,	Jòhet,	venire po-
jòf,	venis,	jòhetf,	test.
jòvóc.	venio.	jòhetec.	

Pluralis.

Jònec,	Jòhetnec,
jòtóc,	jòhettóc,
jòvünc.	jòhetünc.

Praesens II.

Singularis.

Jòy jòn, jòjen, veniat.	Jòheffen, venire possit.
jòy, jøj,	jòheff,
jòyec.	jòheffec.

Pluralis.

Jòjenec,	Jòheffenec,
jòyjetec, jòvetec,	jòheffetec,
jòjünc.	jòheffünc.

Incomplet. I. fit ex praesenti I. per vala, ut: Jò vala, &c.

Incompletum II.

Singularis.

Jòne, jònne, veniret.	Jòhetne, venire posset.
Jònél, jónnél,	jòhetnél,
Jònéc,	jòhetnéc.

Pluralis.

Jónénec & jónnénec,
jónétec, jónnétec,
jónénc, jónnénc.

Pluralis.

Jóhetnénc,
jóhetnétec,
jóhetnénc.

Perfectum I.

Singularis.

Jóve, *venit.*
jövél,
jövéc.

Jóhete, *venire poterat.*
jóherél,
jóhetéc.

Pluralis.

Jóvénc,
jövétéc,
jövécnc.

Jóheténec,
jóhetétec,
jóheténc.

Perfectum II.

Singularis.

Jött, *venit.*
jöttél,
jöttem.

Jóhetött, *venire potuit.*
jóhettél,
jóhettem.

Pluralis.

Jöttec, jöttenec,
jöttetec,
jöttünc.

Jóhettec, jóhettenec,
jóhettetec,
jóhettünc.

*Hinc forma sequentia tria tempora per legyen, va-
la, vólt, vólna: ut jót legyen. &c.*

Futurum.

Singularis.

Jövend,

jövendhet, jóhetend,
jövén-

jövendef,
jovendec,

jóhetendef, jövendhetef,
jovendhetec, jóhetendec.

Pluralis.

Jövendenec,
jovendetec,
jövendünc.

Jóhetendenec,
jóhetendetec,
jóhetendünc.

Infinitum praesens.

Jóni, jónni, *Venire.*

Jóhetni, *Venire posse.*

Affixa infinito.

Singularis.

Jónie, *venire illi.*
jónód,
jónom.

Jóhetnie, *venire posse illi.*
jóherned,
jóhetnem.

Pluralis.

Jóniec,
jónótóc,
jónünc.

Jóhetniec, &c.
vide
kerhetnie.

Futurum infinitum.

Jövendeni &c. *ut* kerendeni &c.

Gerund. jövén, jóhervén.

*Sic flecte fő, nő, & fő, lő, quorum Activa secun-
daria & directa passivaq., refer ad analogiā kéri, kér-
heti; kéreti, keretheti; keretic & kerettetic: ut*
Szóvi, Lóvi; Szóveti & főveti; Lóveti & lóveti;
Szóvetic, fővetetic *vel* főretic; Lóvetic & lóre-
tic &c. *cum suis potentialibus; ut,* Szóheti, Lóheti,
Szóvetheti; Lotetheti, Szóretic; Lóvetetic, &c.

CAPUT XXVII.

De nominibus à verbis descendentibus.

Ejusmodi fuit verbi conjugatio. Sequitur derivatio, quæ aut nomen à verbo aut verbum aliunde defleat.

Nomina quæ, à verbis oriuntur sunt vel participialia vel verbalia.

Participialia nomina sunt, quæ cum significatione verbi, tempus quadantenus retinent.

Desinentia in o, t, ott, & a, ando descendunt à conjugatione in nac.

Descendentia verò à conjugatione in, nec desinunt in o, t, ett, ott, e & endo.

In o & o desinentia præsens tempus significant idg, activè primariè & secundariè atque passivè. Et formantur ab ipsa verbi radice vel themate, id est à presentis primi tertia persona singulari in utraq, conjugatione.

In prima conjugatione in nac, à lat, videt, fit látó, videns. à láchat, láthato, videre potens, visibilis, e. à Láttat, láttato, faciens videre. Láttathato, &c. ab anomaló Vagyón, fit Vald, ens, existens.

In conjugatione in nec, à kër, fit kéro, petens, petitor. & sic ab omnibus presentibus primis.

Hic quadam elisionem patiuntur, ut à forog, vertit se, fit forgo, vertens se, versatilis, e. à morog, murmurat, fit morgo, murmurans. ab hayol, inclinat: haylo, inclinans, flexibilis, e. à peröl litigat, fit perlö, litigans. à kõnyörög, precatur, fit kõnyörgö, precans, supplicans.

Verba in Vau, v, finientia, & anomalia in en, in vo & vö, faciunt nomina participialia, ut, à riv, plorat, fit

fit rivo, plorans: ab hiv, vocat: hivo, vocans. à tésen, léfen, véfen, hífen, vífen, éfen & éfic, fiunt: Tévo, ponens, faciens; Levö, ens; Vévö, emēs; hivö, credens; Vivö, auferens: évö, edens. A megyen: fit ménö, iens, abiens. Similiter & verba in ö, ut, a jó, lö, fő, fő, nyö, fiunt, jóvö, veniens: lövö, jaculans: fővö, coctilis, e. fővö, texens: nyövö, runcans, sarriens, terens.

Quæ omnia flectuntur per priora paradigmata utriusq, declinationis; & recipiunt omnia affixa, quemadmodum alia nomina. ut, Látó, Genit. Látóé, videntis. kéro, kéroé, petentis, &c. Latoban, in vidente: ké-rokhöz, ad petentes.

Desinentia in t, ott, ett, itt, ott, item a & e præteritū tempus significant; sunt autem ipsa verba perfecti II. persona 3. Latott, visus, a. Jart, peregrinatus, a: versatus, a: Várt, expectatus, a. kért, petitus, a, um: Vert, verberatus, a, um. Metzert, casus, a. Vitt, ablatus, a, um: vott, emtus, a, um: fött, coctus, a, um. quæ ab Indirectis verbis descendunt omnia. A directis autem fiunt desinentia in a & e. Latta, kerte, visus, a: petitus, a. à quopiam: & hæc ad priores declinationes pertinet, illa ad secundas, in nac & nec. Affixa similiter recipiunt omnia.

Futurum significant in, ndo, & ndö, activè simul & passivè, pro ut fert convenientie syntactica ratio. Formatur autem à futuro subjunctivi modi (quod unicum est propriè futurum Ungarorum) personà tertiā, singulari numero, addendo tantum do & dö, ut latand, videt: latando, visurus, a, um: & visendus, a, um. kérend, petet: kerendo, petiturus, a, um: petendus, a, um.

De Verbalibus.

Verbalia nomina dicuntur quæ sine tempore verbi cognatam significationem retinent.

Descendunt autem vel à presenti primo, vel à primo perfecto.

À presenti primo tertia persona sing. descendunt nomina verbalia I. in *as* & *es*, ut *lâtas*, visio. à *lât*, videt. *kêres*, petitio. à *kér*, petit.

Item ab *Hir*, vocat. : *hivás*, vocatio; à *Jô*, venit: *jôvês*, adventus, reditio. à *megyen*, abii: *menês*, abitio.

Sed & hic quadam thematis vocales eliduntur, ut à *morog*, *inorgás*, murmuratio, murmur. à *hayol*, *hay-inflexio*, inclinatio: *lâs*; à *terem*, *termês*, cremenium, accretio. à *tôröl*, *tôrlês*, *terfio*, *terfura*.

II. In *at* & *et*, ut à *lât*, *lâtat*, conspicuitas, perspicuitas, ab *akar*, vult: *akalat*, voluntas. à *feret*, amat: *fereter*, amor, amatio. à *felet*, *felelet*, responsio. *Izenet*, nuntium, ab *izen*, nunciat, &c.

À presenti primo & primo perfecto promiscuè descendunt in *mány*, *vány*, & *mény*, *vény*, ut à *talál*, invenit: *találmány* vel *találvány*, inventio, inventum. à *Tuda*, servit: *tudomány*, scientia, pro *tudamány*. à *kêres*, querit: *kerefmény* & *kerefvény*, questus, lucrum. à *kêre*, petit: *kéremény*, petitio, postularum. à *jôve*, venit: *jovevény*, advena.

À perfecto I. tantum descendunt in *lom* & *lem*, ut ab *Hata*, penetravit, potuit, *Hatalom*, potentia. ab *arta*, nocuit: *artalom*, nocumentum, noxa, damnum. *Ertelem*, intelligentia: ab *érte*, intellexit. à *féle*, timuit, *felelem*, timor. à *jôve*, venit: *jovedelem*, reditus, salarium.

Qua-

Quedam themata vel radices verba sunt, simul & nomina, ab animalibus deducta ut *Vadáfi*, Venator, venatur. à *Vad*, fera. *Haláfi*, piscatur, & piscator. ab *Hál*, piscis. *madarafi*, aucupatur, & auceps, à *madar*, avis, &c.

CAPUT XXVIII.

De Verbis ortis.

Verba orta descendunt vel à nomine tantum, vel à nomine & verbo promiscuè.

Quæ oriuntur à nominibus tantum vel imitationem significant; ut *Cingánkodic*, Ciganum agit, idest more *Tigani* vel *Cigani*, fraudulenter agit. *Rokálkodic*, vulpinatur. *Ebelkedic*, Canem agit. item *Paposkodic*, Sacerdotem agit: *Absfonykodic*, Heram agit. *Mesterkedic*, magisterium exercet.

Vel occupationem in re quapiam, ut *Kálmárkodic*, Mercatorem agit: *Szakaczkodic*, Coquinam exercet, coquum agit. *Vaczoráll* cœnat: *Ebéllic*, prandet.

Vel generatim quamlibet actionem aut passionem, ut *Szabadit*, liberat: *Bodogit*, Beat: *Büntet*, punit. *jobbit*, meliorat, emendat. *Bölcsélkedic*, sapit, philosophatur. *Okoskodic*, ratiocinatur, arguitur. *Vitézkedic*, militat: *emberkedic*, viriliter agit: *Orfágol*, regnat. *királykodic*, Regit, Regem agit. *Urálkodic*, Dominatur: *Szolgal*, servit. *restelkedic*, pigrescit;

Quæ denominativa vocabulo Grammaticis usitato, dici poterunt.

Quæ promiscuè à nomine descendunt & verbo sunt, vel inchoativa, vel frequentativa.

K

Inchoativa aſſiduam continuamq; actionis inchoatā ſignificant incrementum, & plerumq; deſcendunt à reſto caſu, & deſinunt, in ol, vel ul, Jobböl, melioraſcit, ſi melior: Lágyul, molleſcit; bolondul, ſtulteſcit: gazdagul, diuteſcit, quæ à Declinatione in nac deſcendentia ad conjugationem itidem in nac pertinent.

In ol, ül, ſunt à nominibus declinationis in nec, & ſimiliter pertinent ad conjugationem in nec, ut: Bete-göl, Egrotare incipit: öregböl, augeſcit: édeſül dulceſcit: füveſül, herbeſcit: ſetétül, tenebreſcit.

Vel in ic, ut, Savanyodic, aceſcit: öregbedic, creſcit, in augeſcit. keſeredic, amareſcit: eröſſodic, forteſcit: erdoſodic, ſylveſcit; eſt veleſic & eſt veledic, veſperaſcit: melegedic & melegeſic, caleſcit, &c.

Frequentativa actionis designant frequentiam, & plerumq; formantur à præſenti I. tertia perſona ſing. idq; vel per particulas dogal, degel, ut Latdogal, viſitat, viſu frequenter aſpectat: áldogal, reſtat: mondo-gal, diſtat: járdogal, itat: kérdegel, rogitat: énekeldegel, cantitat: nézdegel, reſpectat, aſpectat. jödögel, venititat, adventat.

Verba in en, ut viſen, teſen, &c. ſen in d com-mutant, ut viddegel auſert frequenter. teddegel, ſat-titat, ponit frequenter.

Vel per ogat, eget, ut Latogat, viſitat: irogat, ſcrip-titat: kéreget, rogitat: nézeget, aſpectat. beſélget, narrat: hörpoget, ſorbillat, &c.

Pauca quadam deſinunt in kál, kel, quæ ſimul de-minutam ſignificationem habent, ut irkál, ſcribillat: Máſkál, ſerpi, rept, reptat: úſkál, natitat. Büſkel, olet faciet.

Ad

Ad frequentativa pertinet deſiderativa in hatnéc, & hetnéc, ut alhatnéc, dormiturit: ihatnéc, bibiturit. ehettéc, eſurit: vizehetnéc micturit.

Deminutiva ſunt nonnulla, quæ primi ſignificationē deminunt, & deſinunt vel in lic, ut czillaglic, micat inſtar ſtella: fejérlic, albicat: zöldellic, vireſcit. Vel in kál, ut ſantikál, claudicat. Hajozkál, naviculatur.

Verba porro à Latinis deducta, (quæ Germani per licen efferunt, ut diſputiren/ jublitteren) Ungari formant per ál, ut formál, format: diſputál, diſtál, orál, de-clámál, cantál, predikál, vexál, plantál, probál, &c.

CAPUT XXIX.

De vocibus ſine numero, vel particulis
Indeclinabilibus.

Vox numeri in ſuis affectionibus & ſpectibus hæc-
tus fuit, ſequuntur voces ſine numero: quæ per ſe, nume-
ro deſtinantur, vulgo dicuntur advocabula, eo quod
vocibus numeri adjiciuntur; ut ſunt Præpoſitiones, quæ
apud Ungaros frequentius poſtponuntur. Item Adver-
bia, Interjectiones & Conjunctiones.

De Præpoſitionibus & Poſtpoſitio-
nibus & affixis.

Præpoſitiones & poſtpoſitiones adſignificant motum
vel quietem: & alia quidem ſunt ſeparabiles, alia inſe-
parabiles: Suntq; trium ordinum.

Primi ordinis ſeparabiles ſunt, quæ nec ipſæ affigun-
tur nominib; nec ipſis anneſcuntur pronomina poſſeſſiva;
huiusmodi ſunt: túl, trans, ultra. innen, innet, cis:

onnam, onnat, onnét, illinc, ex ea parte: ferint, secū-
dum: közel, prope: közösleg, inter; utol, ultimo lo-
co: Hátul, à tergo: öfve, con; ex his tamen quedam
interdum praefiguntur verbis.

Secundi ordinis sunt, quae etsi interdum verbis praefi-
gantur, nominibus tamen non annectuntur: sed ipsis pro-
nomina possessiva omnium personarum utriusq. numeri
affiguntur; tales sunt: alá, infra: alatt, inferius: által,
trans, per: után, post. rayta, super: ellen, contra: e-
lött, coram, ante. elöl, antrosum: felè, versus: felöl,
de, versus: felött, super: fellyül, supernè: kivöl, ex-
trinsecus. belöl, intus: belè, intro: mellè, penes, ad:
közt, közze, között, inter: körül, circum, környül,
circa. mellett, penes. megett, post. miatt, pra, ob.

Verbis affiguntur sic: alá megyec, descendo. Által-
üti, transverberat. Elöljáróc, pracedo, praeambulo.
környülmettzem, circumcido, is.

Pronomina eis sic affiguntur, ad formam de-
clinationis in nac.

Singularis.		Pluralis.	
ő, 3.	Alája, se,	alájoc,	illos,
te, 2.	alád, infra te,	alátoc, sub vos,	
en, 1.	alám, me,	alánc, nos.	
Singularis.		Pluralis.	
	Altala, se,	általoc,	illos,
	altalad, per te,	általatoc, per vos,	
	altalam, me,	általuanc, nos.	

Sic utánna, post se, &c.

Sing^m

Singularis.

Pluralis.

Alatta, se,	Alattoc,	illos,
alattad, infra te,	alattatoc, sub vos,	
alattam, me,	alattunc, nos.	

Singularis.

Pluralis.

Rayta, se,	Raytoc,	eos,
raytad, super te,	raytatoc, super vos,	
raytam, me,	raytunc, nos.	

Miatta, propter se, pra, ob, se, &c.

Ad formam declinationis in nec
affiguntur sic:

Singularis.

Pluralis.

Ellene, se,	Ellenec,	illos,
ellened, contra te,	ellenetec, contra vos,	
ellenem, me,	elleniunc, nos.	

Singularis.

Pluralis.

Elôle, se,	elólóc,	illis,
elóled, coram te,	elóletec, coram vobis,	
elólem, me,	elóliunc, nobis.	

Singularis.

Pluralis.

Feléje, se,	Feléjec,	illos,
feléd, versus te,	felétec, versus vos,	
felém, me,	felénc, nos.	

Singularis.

Pluralis.

Elötté, se,	elöttóc,	illos,
elötted, ante te,	elöttetec, ante vos,	
elöttém, me,	elöttiunc, nos.	

Singularis.		Pluralis.	
Felôle,	se,	Felölóc,	illis,
felóled,	à te,	felóletec,	de vobis,
felólem.	me.	felölünc.	nobis.

Singularis.		Pluralis.	
Felötte,	se,	Felöttóc,	illos,
felötted,	supra te,	felöttetec,	super vos,
felöttem.	me.	felöttünc.	nos.

Sic kôzéje, inter: kôzüle, kôzötte, kivôle, kôrüle, kôrnyüle, Beléje, belôle, melléje, mellette, me-götte, mellôle, &c.

Tertii ordinis separabiles sunt, quæ & affiguntur nominibus & ab his separata recipiunt affixa pronominalia omnium personarum: Earum prima & unius formæ est, ert, pro, vel propter, ob: quæ utriusq; declinationis vocibus eadem forma affigitur ut, Faert, pro ligno: ekéert, propter aratrum: vizért, pro aqua.

Affixa recipit more declinationis in nec, ut:

o.	3.	Erte,	érette,	érötte,	pro-	se,
te,	2.	érted,	éretted,	érötted,	pter	te,
en.	1.	értem.	érettem.	éröttem.		me.

Pluralis.					
értetec,	értóc,	érettec,	éröttóc,	&c.	illis,
értetec,	értetóc.	éröttetec,	éröttetóc,		pro vobis,
értünc.	érettünc.	éröttünc.	éröttönc.		nobis.

Biformes sunt ra, ba, ban, val, nál, bol, röl, tol, hoz, quæ vocibus declinationis in nec sic mutata forma applicantur, re, be, ben, vel, nél, bol, röl, töl, höz, hez.

Typum

Typum postpositionum, ad nomina affixarum vide supra sub finem utriusq; declinationis. cap. 12. & 14.

Separata verò à nominibus sic affixa pronomina recipiunt priores quatuor more declinationis in nac, ut:

Singularis.		
3. rá, rája,	reá, reája,	ad in se,
2. rád,	reád,	supra te,
1. ráam.	reám.	me.

Pluralis.		
rájok,	reájoc,	ad illos,
rátoc,	reátoc,	supra vos,
ránc.	reánc.	in nos.

Singularis.		Pluralis.	
Nála,	se,	Náloc,	illos,
nálad,	apud te,	nálatoc,	apud vos,
nálam.	me.	nálunc.	nos.

Singularis.		Pluralis.	
Hozzá, ja,	se,	Hozzájoc,	illos,
hozzád,	ad te,	hozzátoc,	ad vos,
hozzám.	me.	hozzánc.	nos.

Singularis.		Pluralis.	
róla,	se,	róloc,	
rólad,	de te,	rólatoc,	
rólam.	me.	rólunc.	

Reliquæ omnes affixa imitantur declinationis in nec, ut:

Singularis.		Pluralis.	
Benne,	se,	Benneóc,	illis,
benned,	in te,	bennetec,	in vobis,
bennem.	me.	bennünc.	nobis.

Singularis.		Pluralis.	
Véle,	secum,	vélec,	cum illis,
veled,	tecum,	veletec,	vobiscum,
velem,	mecum.	veliinc.	nobiscum.

Singularis.		Pluralis.	
Tòle,	se,	Tòlòc,	se,
tòled,	à te,	tòletec,	à vobis,
tòlem.,	me.	tòliinc.	nobis.

Singularis.		Pluralis.	
Belòle,	se,	Belòlòc,	illis,
belòled,	ex te,	belòletec,	ex vobis,
belòlem.	me.	belòliinc:	nobis.

Inseparabiles extra compositionē orationi nunquam inseruntur, & sunt: ig, meg, el, fel, vel fòl, le, bè, ki, n, vel an, en, in, on, un. Quarum prima affigitur nominibus & pronominiibus utriusq; declinationis, & adverbis; ut Hazig, domum usq; faig, usq; ad lignum. ideig, ad tempus usq; enyimig, usq; ad menum. Tie dig, usq; ad tuum, am. maig, usq; hodie, vel ad hodiernum usq; diem. Holnapig, ad crastinum usq;.

Secundum particulam paragogicam variat pro declinationibus vocum, quibus affixa est; ut in nac: Háziglan, ad domum usq; in nec ideiglen, ad tempus usq; cum pronominiibus, addiglan, usq; ad illud: eddiglen, usq; ad hoc, pro aziglan, cziglen: reperiās & adziglan & edziglen.

Sex reliquæ verbis præfiguntur, ut: Megadom, reddo: megnýitom, recludo, aperio: megekem, devoro: megfúrom, perforo. Elmegyec, abeo: elvisem, aufero, elnézem, collustro, perspicio. elhagyom, desero, relinquo:

relinquo: eladom, divendo, is. Felálloc, asto, confurgo: folnézóc, suspicio: fòlmegeyec, ascendo. lehágoc, descendendo: legyakom, desigo: lecfem, decido. Bémegyec, introeo, is: Bétékem impono, claudio: búdugò, obituro: kimegyec, Exeo, is: kivíkem, exporto, as: educo, is. ki-vonyò, extraho:

Quæ omnes in nonnullis temporibus, maxime in imperativo presenti, vel presenti secundo, plerumq; suis verbis postponuntur per anastrophe; ut, hozd-még, pro meghozd, refer: vedd fel, pro telvedd, tolle tollito: teddle, pro letedd, depono: meny ki, pro kimeny, Exi. viddel, pro elvidd, aufer: jóy bè, pro béjóy, ingredere &c.

Interdum per tmesin separantur interpositione certarum vocum, ut: megkell jóni, pro kell megjóni, oportet redire. El fog menni, pro fog elmenyi, inceperit abire. Le kezdesni, pro kezdecsni; ceperit decidere. &c.

N, affixum inseparabile significat in, per, super: affigitur autem per se vocibus in vocales desinentibus in utraq; declinatione, in nac, ut: fan, in ligno super ligno. ay-tón, ex januam: falum, per pagum. In nec, ut, Eken, in aratro, mezón, per campum, vel in campo: gyürün, per annulum. Vocibus verò in consonas desinentibus, annectitur interventu vocalium; o, ò, e. ut: ház on, super domo. foldón, in terra: vizen, super aquam.

Duarum separabilium istarum nélkül, vel nélkül, & fogva, priorem brevioribus voculis pleriq; solent affigere; posteriorem raro affixam reperiās, ut: fanélkül, absq; ligno: penz nélkül, sine pecunia. Gyermeksé-gemtól fogva, à pueritia mea. Fogva nunquam ferè est absq; affixis precedentib. tól tól, ut az náptól fogva;

à die illo. Sed de his etiam supra dixi ad cap. 14. finem & in Syntaxi quoq; dicitur.

De Adverbiis.

Adverbia circumstantiâ rei significant, ut Loci:

1. *In loco:* Alatt, *infra*, fenn, *suprà*, fön, *idem*, fennyen, fönnyen, *super nè*, küin, *foris*, otkün, *illic foris*, hól, holott, *ubi*, akarhól, valahól, *ubivis*, *ubicunq;*, *ubibi*, hón, hun, *ubi*, honn, *domi*, itt, *hic*, imitt, *isthic*, ittben, *hic intus*, ott, amott, *ibi*, *illic*, távól, *longè*, *remotè*, mindenütt, *ubiq;*.

2. *De loco:* Innen, innét, *hinc*, onnan, onnat, onnét, amonnan, amonnét, *illinc*, iminnen, iminnét, *isthinc*, honnan, honnat, honnét, *unde*, máfunnan, mafunnét, *aliunde*, valahonnan, valahonnét, *alicunde*, akarhonnan, akarhonnét, *undecunq;*, *meffüinnen*, *meffüinnét*, *à longè*, *eminus*, mindenünné, mindenünnét, *undig;*, fellyül, *supernè*, alól, *infernè*.

3. *Per locum:* Erre, ezen, *hâc*, amarra, amazon, *illâc*, mellyre, mellyen, *quâ*, valamellyen, *quacunq;*.

4. *Ad locum:* Ide, *huc*, imide, *isthuc*, oda, eo, amoda, *illúc*, hovà, *quò*, valahovà, *aliquo*, akarhovà, *quocunq;*, mellyfelé, *quorsum*, affelè, *corsum*, hátmegè, *retrosum*, *post tergum*, jobkèzfelè, *dextrorsum*, balkezfelè, *sinistrorsum*, idegenfoldre, peregrè.

Temporis definiti prateriti: Imént, ezelött, *nuperime*, pauló *ante*, régen, *dudâ*, azelött, *antea*, tegnap, tegedlen, *heri*, elób, *prius*, ezelót valamennyivel, pauló *ante*, minap, *nuper*, elein, eleintén, *quondâ*, *primitus*, *initio*, eleitölfogva, *ab initio*, *primus*, mégre-gen, *jam olim*, elrégenten, *quondam*, *antiquitus*, néha napbâ, *quandâ*, már, immár, immáran, *jam*, *inamat;*

*rege*n, *jam dudum*, tegnap elött, *nudiustertius*.

Præsentis: ma, *hodie*: most, mostan, *nûc*, csak most, *tantum nunc*.

Futuri: mayd, maydan, *mox*, *statim*: *ostán*, *ostán*-nan, *postea*, *deinde*, azután, *postea*, ezután, *posthâc*, *annakutánna*, *ennekutánna*, *deinceps*, *postmodum*: honap, holnap, *cras*: honapután, *perendie*, még, *adhuc*, *iterum*, idovel, *cum tempore*, ezennel, ezentól, *statim*, *jam*, *mox*, *confestim*, *è vestigio*, *actutum*, vegrè, végezetre, *tandem*, *postremo*.

Indefiniti: *estve*, *vesperi*, éyjel, éttzaka, *nocte*, étélkor, éytélikor, *mediâ nocte*, reggel, *manè*, ha, *quâdo*, *cûm*, valaha, *aliquando*, midon, mikor, mikoron, *quando*, hamikor, *si quando*, valamikor, *quandoq;*, Ackor, ackoron, *tandem*, *tunc*, néha, nehanéha, *interdum*, *quandoq;*, néhanapban, *quondam*, miúlta, miólta, *ex quo tempore*, regulta, *din*, *à tempore longo*: fokà, fokai, fokideig, *multo tempore*, *din*, idein, idejenkorán, *matutè*, jokor, *tempeſtivè*, *in tempore*. Azonban, azonközben, *interea temporis*, ezenbenezenközben, *interea*, egykevesè, *paulisper*, egykor, *aliquândo*, valamig *quâſper*, ollyrègè, *tam diu*, meddig, meddiglè, *quouſq;*, *quantisper*: késén, késõn, *ſerò*, *ſardè*, az napságtól fogva *ab iſſo die*, máſſſor, *alias*.

Numeri: hányſor, mennyiſer, *quoties*, annyiſor, ennyiſer, *toties*, egyſer, *ſemel*: kétſer, *bis*, háromſor, *ter*, négyſer, *quater*, ötſor, *quingies*, ötvéſer, *quingages*: hatvanſor, *ſexages*, ſázſor, *centies*, ezerſer, *millies*, gyakran, gyakorta, *ſæpe*, *crebrò*, sokſor, *multoties*: ritkán, *raro*, *iſmet*, *iſmètlè*, *iſinegeſmeg*, *iſineglen*, *eſmeglen*, *iterum*, *viciſſim*, *viſontag*, *vice verſa*, megint, *rurſus*, *iterum*.

Ordinis: Először, *primò:* elő, *prius:* masodszor, *secundo:* harmadszor, *tertiò:* negyedszer, *quartò:* utolszor, *utolszor,* *ultimò.* az után, *postea:* végezetre, *ad extremum:* legottan, *protinus,* *e vestigio:* ottan, *conferstis:* azontul, *tum statim.* ennekutanna, *posthac,* *ezelött,* *ante hac.*

Quantitatis: nagyon, *multum,* *valde:* kiczinnyé, kevesé, *parum,* *parumper,* *minimè.* elégge, *quoad satis.* Huc referenda sunt quae comparationem significant, ut, *olly,* *tam:* ollyigen, *tantoperè:* annyéval, *tantò,* mennyivel, *quantò.*

Quibus affinia sunt Adverbia intendendi: Igé, *valde:* inkább, *magis:* leginkább, *inkablan,* *maximè:* telyleggel, *prorsus:* fíntén, *penitus,* *lanè:* tístán, *meron,* *prorsus,* *insolidum:* mindenestől fogva, *omnino:* általán fogva, *certo certius:* may dugyan, *propemodum:* czaknem, *propè,* *ferè.*

Et remutendi: Halkal, *sensim:* lassan, *lassanlassan,* *paulatim,* *pedetentim:* egy kiczinnyé, kevesé, *paululum:* jobbaczkán, *meliusculè:* tavábbaczkán, *longiusculè:* gyakrabbaczkán, *sapiusculè:* titkonfabálo, *clanculum.*

Qualitatis seu Modi: fiorossan, *fioritva,* *strictim,* *pressim.* lebeffen, *violenter,* *velociter:* rántván, *kapva,* *raptim:* gyakv, *punctim:* vágva, *cesim:* lopva, *furtim:* vonva, *tractim:* jól, *benè:* gonoful, *male.* Huc refer *maximam partem Adverbiorum,* quae ab *adjectivis* orzainan, *en,* *on,* *exciunt.* ut: *irgalmassan,* *miseri corditer,* *elementer,* *commiseranter:* tudossan, *doctè:* hamissan, *false:* sépen, *pulcrè:* bölczen, *sapienter:* vilagoson, *lucide:* gyorson, *festinè.* Item, quae in *ol,* *ul,* *öl,* *ül:* ut *jam borol.*

borol, *probè:* latrul, *sceleratè:* parafstul, *rusticè:* emberol, *humane,* *humaniter:* gyerme kül, *tuerliter:* Nemertül, *Gyermanicè:* Deakul, *Latinè:* Magyarol, *Ungarice.*

Similitudinis: igy, *igyen,* *imigy,* *imigyen.* *sic,* *hoc pacto:* Ugy, *amúgy,* *ugyan,* *ita,* *eo pacto:* ollyanmodon, *eo modo:* illyen modon, *hoc modo,* *miképpen,* *sicut,* *velut quomodo:* azonképpen, *acképpè,* *ecképpen,* *sic,* *hoc modo,* *azonmodom,* *eo modo:* mint, *ut,* *sicut:* az mint, *ammint,* *mint fínte,* *fíntem int,* *ugymint,* *mintha,* *veluti,* *tanquam:* ceu, *quasi.* Hasonlóképpen, *hasonlatosképpen,* *similiter:* may dugyan, *ugyanugy,* *prope,* *perinde:* hogynem mint, *quam,* *ac si.*

Dissimilitudinis: másképpen, *maimódon,* *maimódra,* *aliter,* *alio modo:* külbömben, *secus,* *nemugy,* *non ita.*

Congregandi: egygyütt, *simul:* egybe, *egyetemben,* *una,* *cum,* *öbveséggel,* *pariter,* *conjunctim:* elegy, *elegyesleg,* *mixtim,* *egyenlőképpen,* *pariter,* *aquabiliter.*

Separandi: magán, *seorsim,* *külön,* *separatim:* elválva, *secreto,* *separatim:* elosztva, *divisim:* egyékin, *singillatim:* fejenként, *viritim:* kétképpen, *bisariam,* *háromképpen,* *trisariam:* sokképpen, *multisariam:* His subjiciuntur *exclusiva.* egyedül, *solum:* czac, *tantum:* fínte czac, *tantummodo,* *duntaxat.*

Interrogandi: mi, *mit,* *quid:* mire, *miert,* *cur,* *Quare?* miokaért? *minekokaért?* *quamobré,* *quá de causa?* Hogy, *hogyhogy,* *quomodo:* *quo pacto:* miertnem, *hogynem,* *cur non:* nemdenemé, *nonne,* *annon?* *valamiert?* *quare vero?* demire, *sed cur.* dehogy, *ast quo-*

modo: ugyè, deugyè, *itanè*: vallyon, vallyon ugyè, *itanè quasò*: vallyon neme, *nonne quasò*: & è *particulà enclitica*, ut, *jòè, bonusnè, emberè, homonèl* ezè, azè, *Hicnè illenè*: latodè, *videfnè, tudodè, scisnè*! megjörtè, *reditnè*?

Affirmandi: úgy, ugyan, *ita, sic*: ugyanis, *sic enim*: ugyvagyon, *sic est, ita est*, bizony, bizonyára, *Amen, verè, certè, profecto*: nyilván, *planè, tuduiillie, scilicet*: valószággal, *seriò*: bizonynyal, *pro certo*: kétségnélkül, *sine dubio*: sötinkáb, *imò, potius*: igenis, *maximè*: miert-nem, *cür nò*: barhidd, elhidd *crede sanè*: általánfogva, *certò certius*: ugymond, *inquam*: ámláfd, *vide sanè*. *Ex his quadam sunt interdum completiva, vel correctiva, vel ironica.*

Negandi: Nem, Non: esnem, s' nem, sem, *neque*: soha, sohasem, *nunquam*: semmiképpen, *femmi-képpennem, nullaratione, nequaquam, minimè, in-gyen sem, mégingyem sem, ne quidem*.

Demonstrandi: Ihon, imhol, imè, amè, *Ecce*: né, en: láshattfa, tekintetse, *vide*.

Dubitandi: talám, nétalám, detalám, nétalántá, *forstian, fortasse*: vallyon ugyè, *iane quasò*: hogya, *quod si*: & è *enclitica*.

Hortandi: No, nofa, hozzá, hozzá ma, *Eja, age a-gite, jer, jertec, jersè, adesdum, bánnyál véle, nyúlly-hozzá, nofa néki, hayrá ma, age age, agite*.

Prohibendi: Né, ne, nebánts, haddel, *desne*.

Optandi: óha, ófi: vayha, *utinam*: hayhay, ohoh, adná Isten, *faxit Deus* i engedgye az Isten, *concedat Deus*.

Jurandi: Bizony, bizonyára, *Amen, verè*: hitemre, me-

re, *medius fidius*: azén hitemre mondom, *per fidem meam*: esküsem az Istenre, *Deum testor, &c*.

Eventus: történetből, ugy történic, fierezéere, vakfierezéere, *forte, foruitò, forte fortuna*, ugyesic, *casu*: véletlen, *inopinatò, reméntelen, reméltetlen, ex insperato*.

Adverbia derivata originem trahunt à nominibus vel substantivis, vel adjectivis.

A substantivis vel integris, ut Magyaról, Ungaricè, emberül, humaniter. Vel per affixam à tergo particulà prepositionis, ut: sámon, számlizerint, numeratò, juxta numerum, kedvem ellen, invitè, illibenier.

Ab Adjectivis, ut: elsòben, primò, prima vice: má-suttal, aliàs: sèpen, pulcrè: nehezen, difficulter, gravi-ter: könnyen, leviter, facile,

A pronominalibus, ut illyenmódon, hoc modo: oly-lyatenól, taliter: ezenképpen, sic, hoc modo.

A participialibus: sietően, contráctè: sietvén, festi-nè: futvá, cürsim, à futoán, instar currentis.

Adverbia ab adjectivis comparabilibus orta com-parisonem sequuntur, ut jol, jobban, legi jobban, benè melius, optime. sèpen, sèpben, legsèpbben, pulcrè, pulcrus, pulcerrimè. rútul, rútabbúl, legrútabbúl, turpiter, turpius, turpissimè. rútán, rútabbán, legrútabbán turpiter &c.

Comparantur & Adverbia quædam; ut, messè, messèb, legmelzizeb, procúl, longius, longissimè, kò-zel, kòzelb, propè, propius. &c.

De Interjectionibus.

Interjectiones voce incondita animi affectum signifi-cant; ut:

Gaudientis: hayja, hayjahuyja, heyjahò, jò, hò, evò
hè, evax.

Ridentis: haha, hahaha.

Irridentis: veh, vehse.

Admirantis: enye, hísem, imè, béh, bezzeg!

Approbantis: ám, ámbár, bár, bator, ámbátor.

Fastidientis: pfi, pfíha, huy!

Indignātis & *comminantis*: aha, haddelczac, had-
gyānczac.

Respondentis: No, s'no, Hallom, audio. mikellé
quidvis?

Silentis: czi, véstegi.

Exclamantis: oh, ô, hoy, uho, héy, hophaya!

De conjunctionibus.

Conjunctiones voces & sententias conjungūt & sunt;
Copulativæ: és, &, meg, quog, mind; *atque*, &, is
enclitica ut embertis *Istentis* hominemq, Deumq.

Conditionales; ut ha, si, hanem, nisi, hogy, hogyha,
dcha, hanemha, de ugyhogy, ni, nisi, quatenus, modo,
saltem.

Adversative: De, hát, tehát, maga, demaga, lám,
noha, mindazaltal, kedig, pedig, penig.

Disjunctivæ: vagy, avagy, akar, akai, hogy, akar-
mint, vagyimígy, vagyamígy.

Causales: Mert, mivelhogy, quoniam, holott, mi-
dón; hogy, hogyha; miert hogy.

Conclusivæ; seu *rationales*: Azért, ezért, azokaért,
ezokaért, annak okaért, ennek okaért, minek oka-
ért; czvégre; czakazért; ugy, ugyanis, ugyvagyon.

FINIS ETYMOLOGIÆ.

GRAMMATICÆ

UNGARICÆ

LIBER SECUNDUS

DE SYNTAXI.

CAPUT I.

De convenientia separata & conjuncta.

SYNTAXIS est posterior Gramma-
tica pars, quæ docet rationem facien-
di sermonis.

Sermo est vocum ad sensum con-
gruum contextus, qui perficitur com-
positione & distinctione.

Compositio seu connexio est in convenientia & re-
lacione.

Convenientia est quando voces certis accidentibus
concordant, (aliàs concordantia.)

Convenientia sermonis Ungarici est separata vel
conjuncta.

Separata est cum duæ vel plures voces ita construun-
tur ut maneant distinctæ, ut:

Ur Isten, Dominus Deus.

Minden ember halando, Omnis homo (est) mor-
talis.

L

Jóközött lakic, *Inter bonos habitat.*

Coniuncta convenientia est cum dua vel plures voces in unam componuntur & coalescunt.

Fut autem I. cum pronomina & prepositiones coalescunt cum voce cui a tergo affiguntur ut:

Istenem, *Deus meus.*

Urainkhöz, *Ad dominos nostros.*

Embereimmel, *Cum hominibus meis.*

II. *Fut cum pronomina affiguntur particulis, a quibus reguntur, ut Nálam, apud me: Benned, in te.*

Nálunknélkül, *Absque nobis.*

Enhozzámiglan, *usq; ad me Act. 11. v. 5. vers. Thom. Félegyházi.*

III. *Fut cum prepositiones vel per se vel cum pronomibus, affixis praponuntur verbis, ut: Bébozczatom, intromitto.*

Letessem, *depono: Belédütöm, infigo tibi.*

Ellentekbevetik, *contra vos obiciunt. Luc. 21.*

v. 15. Interp. Cass. Caroli.

Coniuncta huius convenientie rationem prolixè ostendimus in Etymologia hinc inde, in primis cap. 13. 14. 17. 27. 30. & deinceps promiscue cum separata passim tractabimus.

CAPUT II.

De convenientia Articulorum.

Articulorum in lingua Ungarica usus est latissimus, & varia eorum constructio: Conveniunt enim cum omnibus numeri vocibus, interdum etiam vocibus sine numero.

Arti-

I.

Articuli cum nomine conveniunt in omnibus casibus immobiles, ut: Az Isten teremte az embert az óképére, id est: Deus creavit hominem ad imaginem suam. Ez élelnece világon ez allapattya: Huius vite in hoc mundo hic est status.

II.

Interdum simul concurrentes demonstrationem emphaticam significant, ut: Az kezderben vala amaz Ige, és az az ige vala az Istennél, és az az ige Isté vala: In principio erat sermo ille, & sermo ille erat apud Deum, & sermo ille Deus erat. Joh. 1. v. 1. 2.

Et ex illis quidam pronominis naturam induunt, aliquando vim obtinent verbi substantivi Est, ut: Ez az Sídoknac amaz királlya: Hic est Iudaeorum ille Rex. Luc. 23. Az ki veled fiól, az az: qui tecum loquitur is est ille. Joh. 10. 36. Ez az, az ki jött viznec és vérnec általa, Es az lélec az, az ki bizonfagot tesen arrol, hogy az lélec igassag. 1. Joh. 5. v. 6.

III.

Apponuntur pronomibus, quando nomina rerum de quibus sermo est, omittuntur, ut: az enyim ez, meus, a, um. est iste, a, ud. Ez az tied, hic haec hoc (est) tuus, a, um. Az miénk job az óvéknél, Noster (est) melior quam illorum.

IV.

Articuli adduntur Adverbis cum emphatica temporis determinatione & demonstratione, ut: Az mi-

kor Isten akarja, *Quando Deus volet*: Ez minap jöve meg, *nuper rediit*. Ez imént, *Paulo ante*.

V.

Articulus additus verbo substantivo Vagyon, Est, & verbulo ninczen, non est, ea materialiter poni significat, ut: Job az vagyon az ninczennél; *id est, melius est habere quam carere.*

VI.

Participiis plerumq³ eleganter additur, ut: Az járt utat az járatlanért el ne hadd: *Tritam viam pro non trita, ne relinquant.* Az hallottigét fez látott dolgot nem tagadom: *Auditum verbum & rem visam non nego.*

VII.

Ante nomina propria & in locutionibus pro verbiatilibus articuli interdum omittuntur; ut: Pál plántált, Apollo ötrözött, de Isten adta annac elomentét: *I. Cor. 3. v. 6. Paulus plantavit, Apollo irrigavit sed Deus dedit successum.* Bagolyis biro barlangjában: *Busbo quoq³ iudex (est) inantro suo.*

VIII.

In conjunctarum vocum constructione, post articulos plerumq³ interponitur pronomen én ego; mi, nos. Te, ti, Tu, vos, o, ille, is. &c. ut láttya az én Istenem, videt Deus meus. Diczérd az te Uradat, I anda Dominum tuum. Az ó életét adgya az ó juháiért, vitam suam dat pro ovibus suis. Az mifejedelminkért illic könyörgenűnc: pro Principibus nostris decet nos orare.

IX.

Vocativis nunquam preponitur articulus, ut: Ur Isten irgalmaz nékünc: *Domine Deus miserere nobis.* Barátom jeride hozzám: *Amice mi, veni huc ad me.*

CAPUT III.

De convenientia nominis cum nomine.

Voces numeri concordant vel inter se, vel cum vocibus sine numero, quæ & ipse inter se conveniunt. Convenit itaq³ nomen cum nomine, vel nomen cum verbo.

I.

Nomen cum nomine convenit substantivum cum substantivo declarandi causa addito, ut: Mauritius fèjedelem, *Princeps Mauritius.* Mátyás Király, *Rex Matthias.* Pál Eszék, *Paulus Archiepiscopus:* Gaspar pap. *Caspar sacerdos.*

Et hæc dignitatum, officiorum & artificum nomina, si praponantur nominibus propriis, plerumq³ tantum cognomen nudum significant; ut, Czafár János, *Johannes Caesar:* Király Gyorgy, *Georgius Regius.* Kavacz Antal, *Antonius Fabricius.*

Verum Ungari frequenter sortiuntur cognomen ab ipso, quod exercent officio; ita ut sapè Kovacz Antal, simul etiam sit Antal Kovacz, Antonius Faber ferrarius.

II.

Substantivum quod declaratur ponitur aliquando cum affixo pronomine possessivo, ut, Buda Vára, & Arx Budensis, vel arx Bude. Pofon Várofa; Civitas Pofonii. Dunavize, Danubii fluvius.

III.

*Quando pluribus nominibus declarantibus est opus, semper remotiora præmittuntur, postremo loco ponitur declaratum, ut: Cassai Hegedős Maré, & Matthaus fi-
descen Cassoviensis. Magyar Ország mező földéről
való Debreceni Duskas István: Stephanus Duskas
Decebrinus, existens ex cæpestri terra Regni Ungariæ.*

IV.

*Quando duo substantiva conjunguntur, alterum in-
differenter est aut nominativus casus, aut Dativus, al-
terum semper est ablativus affixum habens pronomen
possessivum in, a, e, i, ut: Ur háza, domus Domini. Ur-
nac aštala, Domini mensa. Szolgák nac Urai, servorum
Domini. Urak nac főlgai, Dominorum servi. Isten í-
géje az bölcseség nec feje, Dei verbum sapientia ca-
put. Ablativum autem voco omnem casum, affixa pro-
nomina habentem, licet & hic pronominalis vel affixi-
vus casus flectatur per sex ordinarios casus. sup. fol. 60.*

V.

*Si substantivum cum affixo precedat, plerumq; da-
tivus postponitur cum articulo, ut: Fia az Isten nec Fi-
lusa*

*bus Dei est. Tífti az ember nec, officium est hominis.
Határa ez föld nec, termini hujus terræ.*

Substantivum cum Adjectivo.

I.

*Adjectiva omnia sub eadem terminatione preponun-
tur omnium generum substantivis, quæ sola recipiunt nu-
meri & casuum varietatem, ut jo ferfiu, bonus vir: jo
aššonnac, bona mulieri, jo buzátád, bonum frumentu
dat. Az nagy vitéz nec nagy lova, az nagy Dunát az
nagy terehvel, nagy erejével által-ufšša magni mili-
tis magnus equus, magnum Danubium cum magno o-
nere, magnæ vi suâ tranat.*

II.

*Et adverbia interdum adjectivorum vice funguntur,
ut: külön helyen, Job. 20. v. 7. aliò loco: Mekšše út,
longa via.*

III.

*Adjectivis numeris pluralibus, nunc singularia nunc
pluralia subjiciuntur nomina substantiva, ut: Senki né
főlgálhat két urnac. Matt. 6. 24. Nemo servire potest
duobus dominis. két emberek mennec vala fel az té-
plomba. Luc. 18. 10. Duo homines ascendebant in tem-
plu. három várost válašš magadnac, Deut. 19. 2. Tres
civitates elige tibi. Czinállyunc három haylékokat,
Marc. 9. 43. Facianus tria tabernacula. Vide exempla
plura. Job. 6. 11. Job. 19. 18. Luc. 9. 16. Luc. 11. 6.*

IV.

Ceterum numeri ab undecim usq. ad centum conjunctim debent scribi, ut, Egy, 1. kettő, 2. három, 3. négy 4. öt, 5. hat 6. hét 7. nyolcz 8. kilencz 9. tíz 10. tizenegyet 11. tizenkettő 12. tizenhárom 13. tizennégy 14. tizenöt 15. tizenhat 16. husz 20. huszonegy 21. huszonkettő 22. huszonhárom 23. harmincz 30. negyven 40. ötven 50. hatvan 60. hetven 70. nyolcvan 80. kilenczven 90. Deinceps separatim scribuntur, addita quandoq. copula és &, quae interdum apostrophentur, ut, s, ut, száz egy 101. száz kettő 102. száz három 103. száz és négy 104. száz és öt 105. száz s hat 106. száz s hét 107. Rursus conjunguntur in centenarii augmento, ut: kétszáz 200. háromszáz 300. négyszáz 400. & separantur két ezer 2000. három ezer 3000. &c.

V.

In ordinalibus, & si plura concurrant ultimum tantum recipit ordinalium terminationē, ut: száz harmad, centesimus tertius, a, um. Ezer hatsz nyolczadic: millesimus sexcentismus octavus, a, um. Non autem, ezeredic hatszadic nyolczadic.

VI.

Quando duo adjectiva junguntur, alterū induit naturam substantivi, ut: Erős ifju, fortis juvenis: Efesvén, prudens senex. Jamborbac az régicc, probiores sunt antiqui.

VII.

VII.

Interdum multis substantivis unum additur adjectivum plurale vel singulare; ut: az oroflan és az medve haragosoc, Leo & ursus iracundi: mind nényen báltya elég rést, & soror-ejus, & frater suus satis piger.

VIII.

Relativa ki, melly, cum substantivo antecedente numero tantum convenire necesse est, casu enim sequenti verbo responder; ut: Ez az ember, az kit vártam, hic est homo, quem expectavi: Ez az jószág, mellyet ígért, hac est possessio, quam promisit: Félyed az urat, ki téged teremtet, Time Dominum, qui te creavit.

IX.

Quo casu queritur, eodem responderetur, si responsio fit per nomen, ut: kiteremtette ez vilagot? az Isten: Quis creavit hunc mundum? Deus. Kinek irom ez könyvet? Mauritius Fejedelemnec. Cui scribo hunc librum? Mauritio Principi, kit keresz? quem queris? téged, te. ötöt, ipsum, az urat, Dominum. Mi uylág Budában? semmi, quid novi est Buda? nihil.

X.

Cum per genitivum kie (vel per vocem cui affixum est pronomen possessivum) queritur, possessiva redduntur casu diverso, ut: kie ez a ház? cujus est hac domus? enyim, mea. tied, tua; övé, ipsius. mienc, nostra. tiedec, vestra, övec, ipsorum. kie ez könyvec? cujus

(sunt) *hi libri?* Enyimec, *mei*. Tied, *tui*: mieinc, *nostri*: tieitec, *vestri*. Ki írásat olvasod? *cujus scripta legis?* Mosefet, *Mosis*. Platoét, *Platonis*.

XI.

Pušta, *fégyen*, gyalog, *interdum adjectiva interdum substantiva sunt*: ut, Pušta föld, *deserta terra*: Pušťaban lakni, *In deserto habitare*. Szégy en do-log, *puđendares*. Szégyen az lopás, *puđor est furari*. Gyalog legén, *peditris juvenis*.

CAPUT IV.

De Convenientia nominis cum verbo.

I.

Verbum finitum cum nomine convenit in numero & persona: ut, Isten föld, *Deus loquitur*: Angyaloc énekelnec, *Angeli canunt*. En vagyoc, *Ego sum*. Te vagy, *tu es*, ő kiált, *ipse clamat*. Észó esic, *pluit*, *vel pluvia cadit*: Ho esic, *ningit*. Mény dörög, *cælum tonat*.

II.

Adverbium etiam aliquando est loco nominativi, ut: Sokan járnac az féles úton, *multi ambulant per latam viam*. kevesen mennec bé az foros kapun, *pauci intrant per angustam portam*. Egyedül vagyunc, *Soli sumus*.

In

I II.

Interdum per ellipsin nomina omittuntur: ut, mond-gyác, *dicunt*: Irjác, *scribunt*. Sub intellige Az embe-
rec, *homines*: némellyec, *quidam*.

I I I.

Nominativus aliquando est etiam implicatus verbo: ut, megvirrad, *descit*, scil. az idő, *tempus*. Megvilagosodic, *illucescit*, sc. az nap, *dies*. Elestveledic, *béferetül*, *advesperascit*, *tenebrescit*, scilicet, Az idő és nap, *tempus & dies*.

CAPUT V.

De Convenientia vocum sine numero.

Prepositionum postpositorum & affixorum cum nomine & verbo coherentiam & coalescentiam sub declinationibus & alibi delineavimus in Etymologia; quomodo item prepositiones recipiant affixa pronominalia, ostendimus in XXIX. cap. Etymologia. Hic pauca addemus.

I.

Prepositiones, vel potius postpositiones separabiles quadam cum nominativo conveniunt: ut, Isten által, *per Deum*. Ház előtt, *ante domum*. Városok között, *inter civitates*.

II.

Si verò affixa habuerint pronomina possessiva cum

Dativo conveniunt; ut: Istennecelőtte, ante Deum. Hütneçáltala, per fidem. Pilatusnac alatta, sub Pilato, Tenéked utannad, post te.

III.

Dativis articulo notatis etiam praponi possunt, ut: mellette az toronnaç, penes turrim. kivöle az ház-nac, extra domum: alatta az padnac, sub scamno.

IV.

Quædam præpositiones vel postposita conveniunt cum ablativis vicina significationis; ut: házhoz közel, prope domum. Túl az Dunán, trans Danubium. Innet az völgyön, cis vallem.

De Adverbiis.

I.

Adverbia plerumq; verbis, nonnumquam etiam nominibus & inter se junguntur, ut: Jól intef, Benè mones. Elég bölcz, satis sapiens. igen vén, valdè senex. kevelsè efes, parum prudens. Eredgy hamar, abicitò. igen gyorsón, valdè velociter.

II.

Aliquando nomen, adjectivum neutraliter positum pro adverbio usurpatur, ut: Edest mosolyog, dulcè subridet. Keferüt alufic, amarum dormit.

III.

Sunt & Adverbia nominalia in ul,ül,ol,öl: quæ plerumq; per nomina redduntur Latine, ut: Ezec ti-nektec

nektec bizonfagüllefnec, Luc. 21. 13. Hac vobiserunt testimonium. Az igazac öröklegül birjac az földet, Psal. 37. v. 29. Iusti hereditario jure possident terram. pénzül fizet, pecuniâ solvit.

IV.

Et congregativa in stól, stól nunc per adverbia nunc per ablativos Latine exponitur, ut Szekere stól lova-stól elfaladott: cū curru & equis simul evasit. Mind gyökere stól kifaggattya: Ezech. 17. v. 9. radicitus exstirpabit. Te mindene stül bünben fülettél, Joh. 9. 34. Tu totus in peccatis natus es.

V.

Sic etiam promiscuè exponuntur adverbia nominalia in an, en, on, ut: Es ugyan nemán marada Luc. 1. v. 22. Et etiam mutus permansit. Job néked vakon, menned az életre. Marc. 9. v. 43. Melius tibi, cum ingredi in vitam. üressen boczátá az gaz dago-kat, Inanes dimisit divites. Luc. 1.

VI.

Sokkal, multò: mennyivel, quantò: annyival ennyivel, tantò, comparativo conveniunt, ut: Sockalékesben, multò ornatius. Mennyivel bölczeb annyival embersegesb, quantò sapientior, tantò humanior.

VII.

Comparativo aliquando subjicitur, hogynem & hogynem mint: ut, Jobban tudgya hogynem én, melius scit quàm ego. Vegyétéc az tudomant inkább,

hogy nem mint az válastot aranyat. *Prov. 8. v. 10. accipite doctrinam potius quam aurum electum.*

VIII.

Hae adverbia mutuo se consequuntur, mentöl, vel mennél, annál, ennél: addig, mig, ut: Mentöl gazdagb annál mérésb, quo ditior, eo audacior. Mennél hamaréb annál job, quo citius, eo melius. Addig zorgetec, mig megnyittyac: Tantisper pulsabo, donec aperiant.

IX.

Ne prohibentis, nem tantum negantis est: ut, Ne ölly non occidas. Nem jo ember nec egyedül lenni, non est bonum hominem esse solum.

X.

Due negationes Ungaris perinde ac Gracis & Germanis magis negant: ut, Semmit ne kívány feletéb, nihil optes nimium. Senki nem fogálhat két urnac. Nemo potest duobus Dominis servire. Soh nem láttam, nunquam vidi.

XI.

Adverbium csak tantum, redditur plerumq, Latine per Solus, a, um: ut, Nem czac kenyérrel él az ember, Matth. 4. Non solo pane vivit homo. Czac az Judanachaza követé az Davidot, 2. Sam. 2. vers 10. Sola domus Iudae sequebatur Davidem.

XII.

Kölcsön modo adverbium modo nomen est: ut, Az ki kölcsön kér, adgy neki: Matth. 5. v. 41. qui mutuum petit da illi. kölcsönt adgyátoc, Luc. 6. 35. mutuum date.

De Convenientia Conjunctionum.

I.

Conjunctio conjungit plerumq, similes casus, vel similia tempora, dissimilia etiam praecedentibus annectit: ut, Enni és innya és élni az kerésett jóval: Eccl. 5. 8. edere & bibere & frui bonis quasitis. Ez az feleknekis, az vizeknekis paranczol, és engednec neki, Luc. 8. 25. Hic & ventis & aquis imperat, & obediunt illi.

II.

Ha conjunctiones sibi respondent & in oratione mutuo sese consequentes colon efficiunt; noha, mégis, azért: Jollehet, mindazáltal, de, nemczac, hanem: ut, Noha vérkeztünc felséges Isten: azért el nem hagyta: Et si peccavimus, celse Deus, tamen non deseruisti (nos.) Jollehet vadnac soc ellenseginc: mind azáltal semmit nem félünc: Tamen si multi sint hostes nostri; nec tamen metuimus.

III.

Conjunctioni Ha, correspondent, hát, tehát: ut, Ha azt czeleked, hát él: Si hoc feceris, vires. Ha kegyelemből vagy on, tehát nem czelekedetekből, Rom. 11. Si ex gratia, iam non ex operibus. Posteriores plerumq, omittuntur: ut, Ha Isten engedi, holnap jo reggel felkeloc: Si Deus permittat, cras bene mane surgam.

IV.

Conjunctionib. hisce vagy, akár, mind, correspondent eadem repetita: ut, Ha valaki ad felebarattyának fia márt, vagy okrórt vagy juhót, vagy egyéb állatot:

Exod. 22. vers. 10. Si quis dederit proximo suo, asinum aut bovem, aut ovem, aut aliud animal aliquod. Akarferfi, akaraßfonyiállat: Num. 5. v. 6. sive vir, sive mulier. Az ki mind tegedet, mind azt hivta, Luc. 14. v. 9. Is qui & te & illum vocavit.

V.

Disjunctivæ conjunctiones se, sem, invicem subsequuntur, ut: Se egyél se igyál addiglan, Nec edas nec bibas tantisper. Sem élec sem haloc, Nec vivo nec morior.

Rectius verò præcedit ne vel nem prohibendi negandi, adverbium, ut: Semmi dolgot ne tegy se te, se fiad, se léányod &c. Exod. 20. Nullum opus facito, nec tu, neque filius tuus, neque filia tua. Nem láttam sem hallottam sem gondoltam illy dolgot, Non vidi, nec audi vi, neq; cogitavi talem rem.

VI.

Conjunctiones conclusivæ vel rationales indifferenter præponi vel postponi possunt; ut: Annakokaért akarom. &c. Idcirco volo. Kérem azért ötet, rogo itaq; eum, &c.

VII.

Hogy, ut: Conjunctio causalis eandem ferè habet convenientiam apud Ungaros, quàm apud Latinos & Germanos, ut: paranczolom néked hogy kimenny. Impero tibi ut ex eas. Meghagyám néked hogy kimennél, jusseram ut exires, &c. Hogy embereket öllyenecfel kelneceyjel az lattoé, Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones.

CA-

CAPUT VI.

Derectione casuum rectorum.

Hac de convenientia: Rectio est, cum vox vaci cetero flexionis sine respondet.

Hic igitur vox una regens, altera recta dicitur.

Derectione in genere.

I.

Orta sequuntur rectionem primorū, ut nomina comparativi & superlativi gradus suorum absolutorū: Adverbia nominum, unde derivantur; participialia suorum verborum, ut: Erdély bév, bevlegs, bevlegs, bõvelkodic, arannyal, borral, buzával: Transylvania abundans, abundantior, abundat auro, vino, frumento. El, élec, élhetec valami jóval: Utitur, utor, uti possum aliquo bono. Job, jobban, legjobban énekél: Benè, melius, optimè canit.

II.

Verbalia interdum regunt casum præpositionis, cum quæ & ipsa sunt composita: ut Bemegeyc az kertbè, Ingredior in hortum. Ráülöc az lóra, Insideo in equum.

III.

Verba cum præpositionibus composita in quibusdam temporibus & modis post-ponunt præpositionem; interdum dissectam transponunt, ut: Megadom, Reddo. Admeg, redde: Megakarom adni, cupio reddere.

M

Miertadná még? *cur redderet?* meg kell nekünk adnunc, *oportet nos reddere*. Bémegyec, *Ingredior*. Bé ne menly, *ne ingrediaris*. Nem mehetec bé, *non possum introire*.

Rectio casuum rectorum.

I.

Nominativum regunt post se verba essendi: ut, En vagyoc az Ur, *Ego sum Dominus*. Követec vagyunc mi, *Legati sumus nos*. Te vagy az erös Isten, *Tu es fortis Deus*. Hadnagyoc vadtocti, *Duces estis vos*.

II.

Essendi verbum vagy on est, vadniac sunt, *presentis temporis in tertia persona nunquam exprimitur, nisi sermo fuerit de loco & habendo*: ut, Az ur az Isten, *Dominus (est) Deus*. Hatalmas az kiraly, *potens (est) rex*. Mauritiusz az Fejedelem, *Mauritius (est) Princeps*. Ravafoct az Olafoc, *Asturi (sunt) Itali*. Torökoc vadnac Budában: *Turca sunt Buda*.

III.

Idem fit in negationibus, simpliciter enim ponitur particula negans nem, non, nec additur tertia presens Est, Vagyon, Vadnac, *sunt*: ut, Nem ember az Isten, *1. Sam 15. Deus non (est) homo*. Nem angyaloc az emberec, *homines non (sunt) angeli*.

IV.

Infinitum verbum, vel infinitivi presens, ali-
quando

quando pro nominativo ponitur: ut, Jo diczérni az Isten, *Bonum (est) laudare Deum*. Tiftefléges foglálni az Urnac: *Honorificum (est) servire Domino*. Olvasni az Bibliar hasznos, *Legere Biblia utile (est)*.

V.

Vocativus imperativus secunda persona indifferenter preponitur vel postponitur: ut, Oh Ur Isten te-kents hozzanc! *O Domine Deus respice nos!* Kegyelmeez meg nekünk ó fent Isten: *miserere nostri ó sancte Deus*.

VI.

Adverbia, nò, nòsa, hozzá, nominativum regunt: ut, No immár gazdagoc siujatoc jaygatással, *1ac. 5. v. 1. Age nunc divites flete cum ejulatu*. Nòsa keresztényec halljatocuy dolgot: *Agite Christiani audite rem novam*. Hozzá vitezec, *Eja milites*.

CAPUT VIII.

De Rectione Genitivi & Dativi.

I.

Substantivum regit genitivum substantivi rei diversæ; genitivi autem nota est cum accentu: ut, Melly Istene vagyocén, *Act. 27. vers. 23. cujus Dei sum ego*. Az Uré az hatalom, *Domini est potentia*.

II.

Dativum regunt verba essendi, vocandi, nominandi, nuncupandi, &c. ut: Látác őtet feltámatnac lenni, Marc. 16. 14. Viderunt eum resuscitatum esse. Jesus mondatie Christusnac: Jesus dicitur Christus. Az Hassiai Fejedelmet hívjáe Mauritiusnac: Hassia Principem vocant Mauritium. Az fíarazt nevezé Isten földnec, az vizeknec sokságát tengernec: Gen. 1. v. 10. Aridam vocavit Deus terram, aquarum multitudinem mare.

III.

Nomina collectionem & partitionem significantia; dativum regunt: ut, Egygic az két tanítványoknac, Joh. 1. v. 41. unus ex duobus discipulis. Mellyiket ez kétrőnec, Act. 1. v. 24. utrum e duobus. Hozza annac valami rését, Exod. 22. 13. Adferat illius aliquam partem.

I V.

Adjectiva commodi, incommodi, & his cognata significationis dativum regunt: ut, Hassnos nekem, utile mihi. Hassontalan te neked, inutile tibi: könnyű vagy nehéz neki, facile, leve vel difficile illi. Káros sokaknac, damnosum multis. Mindeneknec ártalmas, omnibus noxium.

V.

Dativum regunt verba dandi, mandandi, declarandi, obsequendi, commodandi, gratulandi, gratificandi, vel nocendi: ut, Neked adom, Tibi do. Másnac

fe-

fedem, alii colligo. Magamnac kerefec, mihi meo quero. Szolgámnac paranczolóe, Servo meo impero. Megmagyarázom nekíec, interpreor ipsi. Engedec az jólirőnec, Pareo bene momenti. Istenec ajánlom, Deo commendo.

VI.

Kell, oportet, Szükség, (opus vel necessum est) dativum regunt: ut, Az embernec ugyan kell születni: Hominem denuo oportet nasci. Szükség kereftenec mindenkor vigyázni: Necessum est Christianum semper vigilare.

VII.

Verbo habeo Ungari destituti, pro eo utuntur verbo Vagyon, Vadnac, Est, sunt, pro non habeo ponunt, nincz, ninczen, ninczenec, non est, non sunt; quae plerumq; dativum regunt cum affixis possessivis, ut: Vagyon Mósesec és prophetájoc, Luc. 16. Est Moses ipsorum & propheta ipsorum, id est: Habent Moysen & prophetas. Másjuhaimis vadnac nekem, Joh. 10. v. 16. alia quoq; oves sunt mihi. Az madaraknac fésfkecvagyon, Luc. 9. 58. Volucres nidos habent. Ninczen királyunc hanem Czásárunc vagyon: Non habemus Regem, sed Caesarē. Az léleknek ninczen húsa és czontya, az mint láttatoc hogy nekem vagyon. Luc. ult. v. 39.

CAPUT VIII.

De Rectione Accusativi.

I.

Verba activa significationis regunt accusativum rei

patientis, Et quidem activum indirectum regit accusativum nudum, id est articulis demonstrativis destitutum: ut, Levelet iroc, *Literas scribo*. Embert: látoc, *Hominem video*. Penzt kérecek, *pecuniam petunt*. Vrat járnac, *viam ambulant*. Igazat mondhatoc, *Verum dicere possum*. Házat építetec, *domum facio adificari*, vel *curo extrui ades*.

II.

Activa nuda vel indirecta primam personam in lac semper & lec formant, quoties accusativus est secunda persona utriuslibet numeri: ut, Lát lac tégedet, *video te*. kerleccitete, *peto vos*. Tud lac tégedet kicoda légy, *Marc. 1. Scio te quis sis*. Méddig türleccitete, *Luc. 9. Quousq; patiar vos?*

III.

Activa directa regunt accusativum articulis aut genitivis, vel affixis possessivis demonstratum: ut, az levelet, *irom, Literas scribo*. Ez embert látom, *hunc hominem video*. Az pénzt kérecek, *illam pecuniam petunt*. Az utat járjác, *Eam viam ambulant*. Mondhatom az igazat, *dicere possum verum*. Házamat építetem, *domum meam curo adificari*. Szemeimet világossíttya, *oculos meos illuminat &c.*

IV.

Et Activa directa interdum accusativum propriorum nominum regunt, articulis destitutum vel affixis: ut, kérecek Istent, *precor Deum*. Pétert heretem, *Petrum amo*. Anna láttya Lukaczot, *Anna videt Lucam*. Tatar dullya Magyar Országot, *Tartarus va-*
stat Ungariam.

V. *Pauca*

V.

Pauca quaedam verba activa accusativum regunt, quorum derivata Dativum requirunt: ut, Imádom az Istent, vel Istent imádoc, Deum adoro: Imádkozom az Istennec, supplico Deo.

VI.

Verba memoria & oblivionis emlitent, feleyletem, cum compositis accusativum regunt, eorum verò derivata ablativum requirunt in ról, rólra, re: ut, Régi idót emlitinc: priscum tempus recordamur. Elfeleyletem kényeremet, obliviscor panem meum. Meg emlekezzél az fiombátról, Memento sabbathi. Emlékezem mondálara: Memini dictum eius.

VII.

Similiter & verbum czudálni, mirari; accusativum regit, ejus verò derivatum regit ablativum in an, on, en: ut, Czudálom ez világ állapotját: Miror statum mundi. Czudálkozom buzgólágán haragodnac, miror fervorem iratue.

VIII.

Verbum estimandi ér, valet accusativum regit: ut, Egy penzt ér, valet numo. Nem érnek két garast, non valent duobus grossos. Fizeffe meg az mirért, solvat quanto valuit.

IX.

Illet decet, accusativum regit: ut, Téged illet az diczeret, Te decet laus. Nem illet agebet hintofekér, Vetulum canem non decet pilentum.

M 4

CAPUT IX.

De Rectiōe Ablatiuorum.

In Etymologia Ablatiuum nominavi casum affixorum, quod ablatis ab eo affixis redeat in nominatiuum: Tot sunt itaq; ablatiui, quot affixorum varietates, quarum seriem in Etymologia delineavi: Hic praecipuorum tantum rectiōem ostendam.

I.

Gradus cōparatiuus, qui exponitur per hogynem, vel hogynemmint, regit ablatiuum in nál & nél, ut: Isten job királnál: Deus melior rege. Az oróslán erősb az medvénél: Leo fortior urso (est.) Hatalmasb nálamnál, potentior nre. Ekcsb mindennél, ornatioꝛ us, omnibus.

II.

Comparatiuus interdum, superlatiuus semper absq; ablatiui sū per között, inter: ut, Az Czillagoc között febp az Haynal-czillag, Inter stellas pulcrior est Lucifer. Az Fejedelmec között legtudosb az Mauritius: Inter Principes doctissimus est Mauritiuſ. Az mostani Philosophusok között, legbölczebb az Goclenius: Inter modernos Philosophos sapientissimus (est) Goclenius.

III.

Hasonló & hasonlatos, similis, e. ite hasonlitani, assimilare, Ablatiuū regunt in hoz & hōz, hez: ut, Az Adamhoz hasonló segitőt nem talált vala. Gen. 2. v. 20.

v. 20. Adamo simile adiutoriū nō inuenerat. De mihōz hasonlitfam ez nemzetséget? hasonlatos az gyermekekhōz. Matth. 11. v. 16. Sed cui ad similitudo hanc gentem? similis est pueris. Hasonlatos az emberhez; Simile est homini, Matth. 13. 25.

IV.

Verba passionem significantia regunt ablatiuum in tol, tól; ut: Az Urtól lött ez. Psal. 118. A Domino factū est istud. Melly megmondattott az Daniel Prophetától. Matth. 24. v. 15. Quod dictum est à Daniele Propheta. Megkerestelkedneç vala ő tôle. Marc. 1. v. 5. Baptizabantur ab eo.

V.

Verba abstinendi, prohibendi, separandi, accipiendi regunt casum passiuorum, ut: Megszünni az haragtól, Desinere ab ira. Ódd magad az fosvénségtől. Cave tibi ab avaritia. Vegyeteç el tôle, adimite ipsi.

VI.

Similiter & operas redimendi verba, ut: Tiz pénzre adoc czinálásátul; decem numos do pro elaboratione. Egy tallért kér az béköréseért. Thalerum peti pro ligatura.

VII.

Emendi, & vendendi verba, regunt ablatiuum in on, ön, en, ut: Három forinton adnac egy Bibliát; Tribus florenis vendunt Biblia unica. tizen ötön vesneç egy lovat: Quindecim emunt equum. Husonhéten egy ökröt, 27. unum bovem.

VIII.

*Mercedis verba regunt Ablativum in ért, ut: Pen-
zért tanitnac az Muikára, Pro pecunia docent musi-
cam. Juhokért hólgal. Inservit pro ovibus.*

IX.

*Adjectiva & verba inopia regunt ablativum in né-
kül, & nélkül, ut: Szükolkódom penznélkül. Indi-
geo pecuniá. Szükolkódic bölczeségnélkül, Jac. 1.
Indiget sapientiá. Szükös ruha nélkül, Indigus vesti-
um. Megfogyatkozic eledelnélkül, destituitur ali-
mento.*

X.

*Adjectiva & verba copia regunt ablativum in val
& vel, ut: Téli arannyal, plenus, a, um, auro. Ezüstvel
bóves, argento abundans. Bevölkedic barommal, a-
búdat pecore. Rakva álnoksággal, confertus, a fraude.*

XI.

*Similiter ablativo in val & vel efferuntur, quæ cau-
sam, instrumentum & modum actionis & circumstan-
tiam significant, ut: Igaz itélettel ítéllyetec. Joh. 7. 24.
iusto iudicio iudicate. jo erkölczel kedves; bonis mo-
ribus gratus, a. Edes befédde vigaztal, dulci sermone
solatur. Megfórom főrólappattal oket, Jer. 15. 7. ven-
tilabro ve nilabo eos.*

XII.

*Quæ materiam ex qua res fit, significant, efferuntur
abla-*

*ablativo in ból & ból, ut: Fából farag egyetmást: ex
ligno fabricat varia. Ertzból ont harangot, Ex me-
tallo fundit campanam. Nem minden botból lešen
beretva: non ex quovis baculo fit novacula.*

XIII.

*Quæ studium vel conatû significant, regunt plerumq;
ablativum in ra, re, ut: Uratagra vágynac fókán, Ad
dominium aspirant multi: kevesen igyekez nec fient
éltre; pauci dant operam vira sancte.*

XIV.

*Terminus temporis qui intelligitur per Quando, ef-
fertur ablativo in val & vel, & cum prepositione előtt,
után, ut: Ez előtt három holnappal: Tribus mensi-
bus ante hâc. Ez után négy estendővel, Posthac tribus
annis, post triennium.*

XV.

*Terminus futuri temporis plexumq; per numerû or-
dinale effertur ablativo in ra, re, ut: Hatodnapra meg-
jövóc, Ad octem sextum redibo. Harmad estendöre
vége lešen az hadnac. Ad tertium annum finis erit
belli.*

XVI.

*Aliquando tempus futurum simpliciter per után &
mulván effertur nominativo casu, ut: Tízónöt esten-
dóc után. post quindecim anos. Ezer hatfáz nyoltz
estendő elmulván; millesimo sexcentesimo octavo an-
no & lapso.*

De rectione verbi Infiniti.

I.

Infinitum verbum regitur à finito sensus & voluntatis, ut: Halgatni akaroc, tacere volo. Akarom hallani, volo audire. Tud énekélni, scit cantare. Mikor hallyatoc funi az déli-szelet. Luc. 12. 55. cū auditis flantem Austrum.

II.

Per Infinitum efferunt Ungari etiam supinum Latinorum & gerundiū in di, & dum, ut: látni megyec, visum eo. Lefekenni mennec; cubitum eunt. házhoz ment kenyért enni, Luc. 14. v. 1. domum ingressus est ad edendum panem. Néki adom tartani; Exod. 22. v. 10. Ipsi do ad servandum.

Observatio.

Regens etiam infinitum esse potest, ut: Valamit látni akarni, Aliquid videre velle. Tudni szólni dicere-tes, scire loqui laus est.

Anomalum.

Ellipsis regendi est, Tudni Olaszúl, scire Italice; scilicet szólni, loqui.

III.

Infinita verba cum affixis pronominiibus dativum, plerumq; expressum, intendum, implicatum regunt; ut:

Sokat

Sokat kell néki szrenvedni és megvettetni, Luc. 17. Multa oportet eum pati & contemni. Hogy nékiec imátkoznioc kelléne; Luc. 18. v. 1. Quod ipso orare oporteat. Ki kell mennem: Luc. 14. v. 18. oportet me exire. Az Czászarhoz kell menned. Act. 25. 12. Ad Casarem oportet te ire.

IV.

Observandum est, verbis potentialib. semper infinitū implicari; licet enim Ungari verbo Possum destituatur, possunt tamen omnia verba potentia significatione proferre per particulā hat, in conjugatione in nac: per het, in conjug. in nec; quae omnia per Possum infinito additum redduntur Latine, ut: à lát, videt láthat, videre potest. à kér, petit, kerhet, petere potest. Sic in anomalis; lehet fieri potest, à leszen: tehet, facere potest, à télszen facit, ponit. & à lakic, habitat, lakhatic, habitare potest. Ab iszic bibit, ihatic, bibere potest. ab eszic, edit, ehetic, edere potest. De quibus singulis in Etymologia satis dictum.

CAPUT XI.

De Participiis infinitis, sive de Gerundiis participialibus.

I.

Gerundia vel Infinita participialia in va & ve, Latine redduntur plerumq; per passivum perfectum; ut: Igy vagyon megírva. Luc. 24. v. 46. Sic est scriptum. Kit Fœlix hagyott fogva. Act. 25. 14. quem Fœlix

reliquit captivum. Talállya azt megseperve és me-
gekesítve, *Luc. 11. 25. invenite eam, eum, id. versam &*
ornatam. Megtalálac az tizenkét tanítványokat
egybegyűlve. *Luc. 24. 33. Invenierunt duodecim disci-*
pulos congregatos.

II.

Participia infinita vel gerundia participialia in vari
& ven, saepe conjunguntur cum verbis cognata signifi-
cationis, & exponuntur plerumq; aut per participium
presens in ns, vel per gerundium in do, ut: várván vár-
tam az Urat: Psal. 40. 1. Expectans expectavi Domi-
num, vel expectando expectavi. Ezt mondván: halván
hallyatoc és nem értitec. *Act. 28. 26. Hoc dicens: au-*
diendo audietis & non intelligetis. Térdre leesfvén és
akarván ö töle valamit kérni. *In genua procidens &*
volens aliquid ab ipso petere. Matth. 20. 20. Elmen ven
mutafátoc meg magatokat. Luc. 17. 14. Abeúntes o-
stendite vos. &c.

III.

Sunt & alia infinita in ton & tön vel ten, quae tan-
tum suis verbis preponuntur & eorum continua & fre-
quentem actionem vel passionem significant; ut: Mond-
ton mondgya, dictitat, continue dicit. Alton állaf,
restitas vel jugiter stas. Kerten kér, continue petit, ro-
gat. Menten megyen, continue it, pergit jugiter. Et-
ten esic, esitat. itton ific, potitat, perpotat jugiter. Jo-
tön jö, ventitat, adventat, frequenter venit, vel conti-
nuè redit, &c.

CAPVT XII.

De rectiōe varii finis ambigua.

Rectio varii finis est ambigua, vel duplicata.

Ambigua est quando una vox varios fines promiscuè
regit. & primaria quidem rectio est casus recti vel obli-
qui.

I.

Interjectiones Ihon, ne, ne meg, nominativum vel
dativum regunt; ut: Ihon ó, ecce ille. Ahun Peter, en
illic Petrus. Ihon néked János. Ecce tibi Johannes. Ne
az penna, en pennam. Ne-meg könyved, En tibi tu-
um librum.

II.

Interjectio jay, vocativum vel dativum regit. ut: Jay
Ur listen hovà lol eh! Ah domine Deus quo recessisti?
Jay fejem jay fejem! 2. Reg. 4. 19. Va caput, ó caput
meum! Jay nékem, Job. 10. 15. Ve mihi. jay tenéked
ki kborlafi. Esai. 1. 1. Ve tibi qui praeclavis.

III.

Adjectiva participialia studii notitia, desiderii, re-
gunt nominativum, dativum vel accusativum, ut: Iras
tanolo, literas discens. Enec szerzö, Cationum com-
positor. Penznec kívánója. Pecunia cupidus. sokat ki-
vánó, multum cupidus, multa cupiens.

IV.

Verba szolgálni *servire* & segiteni *juvare*, *regunt* *dativum*, *accusativum* & *ablativum* in ért, ut: Szolgáloc Istennek, *Servio Deo*. Kemény urat szolgálsz, *Duro domino servis*. Segítéc néki, *Adjuvo ipsum*. Szegényeket segitunc, *Pauperes juvamus*. Örömeft szolgál az pénzért, *libenter servit pro pecunia*.

V.

Félni, *timere*, rettegni, *formidare*, *nunc accusativum* *nunc ablativum* *regunt* in tól, ról, ut: Félem Istenemet, *Timeo Deum meum*. Félyed az Urat, *Timeo Dominum*. Félem és rettegem az mennyei Istent, *Timeo & formido caelestem Deum*. Nem fél az haláltól, *Non timet sibi a morte*. Nem retteg az ördögtől, *Non formidat Diabolum*.

VI.

Gondolocum *Cogito* significat, *accusativum* *regit* ut: minden jot gondoloc, *omne bonum cogito*. gonost gondol fivében, *malum cogitat in corde suo*.

Quando vero exponitur per Curo ablativum *regit* in val & vel; ut: mit gondoloc az biróval? *quid curo iudicem?* Semmit nem gondola Moseffel. *Actor. 7. 27. Nihili fecit, vel non curavit Moysen*.

VII.

Gondolkodom, elmélkedem, *meditor*, *considero*, *regunt ablativum* in ról & ról, & on, en, ut: Gondolkodom Istennek dolgairol, *meditor vel perpendo Dei*

Dei opera. Elmélkedgyel az Urnac jo teteményi-ról, *cogita de beneficiis domini*: Azon gondolkodik. *Hoc vel illud cogitat, meditat*. Ezen elmélkedem, *super hac re cogito, hoc considero*.

VIII.

Méltó, illendő, *dignus*, *a*, *conveniens*, *regunt ablativos*, in ra, re, & hoz, höz; ut: Méltó halálra, *dignus, a, morte*. Büntetéfre méltó, *Luc. 12. 48. Poenā dignus, a*. Illendő ez helyyre, *conveniens huic loco*. Teremteténc pœnitenciahoz illendő gyümölcsöt, *Matt. 3. 8. Ferte pœnitentia dignum fructum*. Nem méltó én hözám. *Matt. 10. 38. Non est me dignus, a*.

IX.

Adjectiva quantitatis in ni, & *verba dimensionis* & *distancia nominativum* *regunt*, vel *ablativum* in ra, re, ut: Négy fingni az hossa: *Quatuor ulnae longitudo ejus*. Három melföld Herborna Marpurgtól, *Tribus miliaribus distat Marpurgo Herborna*. Es mikor bémentec volna husonöt vagy harmincz futamatra. *Joh. 6. 19. Et cum ingressi essent ad stadia viginti quinque, vel triginta*.

X.

Accusativo, vel *ablativo* in ig, *effertur temporis spatium*, quod per *Quandiu* intelligitur, ut: Husk estendöt élt, *viginti annos vixit*. Negyvenhar estendeig építetött ez templum, *Joh. 2. 20. Quadraginta sex annis edificatum est hoc templum*.

XI.

Propria nomina oppidorum quorundam per ablativum in ba & be, motum ad locum: in ban & ben, quietem in loco: in ból & ból motum de loco significant; ut: Pofonba megyec, *Pofonium proficiscor*. Menénc az után Romaba, *Aët. 28. Ivinus postea Romam*. Debrecenbe megyen, *Debrecinum it*. Mikor menne Jerusalembé, *Luc. 17. 11. cum proficisceretur Hierosolymam*. Colofvárban füzletett, *Claudiopoli, vel Clausenburghi natusia*. Vala egy tanítvány Damascumban, *Aët. 9. 8. Erat quidam discipulus Damasci*. Debrecenben tanult, *Debrecini studuit*. Jéfus füzletett Bethlehemben, *Matth. 2. 1. Jésus natus est Bethlehem*. Pofonból jönec, *Pofonio veniunt*. Debrecenből költözött Váradra, *Debrecino migravit Varadinum*.

XII.

Aliorum oppidorum nomina propria per ablativum in ra, re motum ad locum; in an, en, on, ön, quietem in loco: in rol, röl, motum de loco significant; ut: Cására ment, *Cassovia ivit*. Viská megyec Szentzre, *Redeo Szencinum*. Tordán lakic, *Torda habitat*. Váradon füzletett, *Varadini natus est*: Göntzön neveltetett fel, *Göncini educatus est*. Szentzen lettem ez világra, *Szencini editus sum in hanc lucem*. Cásárol jött Marpurgumba. *Cassovia venit Marpurgum*. Pestrol megyen Vátzra, *Pesto it Vacium*.

Qua-

XIII.

Quadam propria oppidorum nomina indifferenter usurpantur utrisq; ablativis, in ba, be, & ra, re: in ban, ben, & án, on, en; In rol, röl, & ból, ból, ut: Budába, vel Budára megyec, *Budam proficiscor*, Budaban vel Budán laknac, *Buda habitant*. Budabol vel Budárol jönec, *Budá veniunt*. Györre vel Györbe, kéfűlóc, *Jaurinum iter paro*. Pestben vel Pesten füzletött, *Pestinus, a, est*. Györből vel Györrol jöttünc, *Javarino venimus*.

XIV.

Pleraq; autem oppidorum nomina motum per locum significant ablativo in an, on, ön, en, in, ut:

Canisán		Canisá	
Szikfón	ment	Szikszová	trans
Lóczén	által	Lenischová	ivit.
Körmöndön		Körmöndino	
Szepfin		Szepsino	

Sunt & alia quadam oppidorum nomina, quae praeter varios illos ablativos solo accusativo casu significant quietem in loco & motum per locum, ut: Szakmárt lakic, *Szathmarini habitat*; Györött füzletett, *Jaurinus natus est*. Eperjest vött házat, *Eperjesini emit domum*. Tartzalt esic sokadalom, *Tartzalini habentur nundinae*.

Berekhást		Berekhábio	
Gyöngyöst	men-	Gyöngyosino	Iter fecerunt.
Terebést	tenec	Terebesio	
Takfont	által	Taxonio	

N 2

Observatio.

Hac Syntaxi & regionum nomina propria, & quorumvis locorum appellationes verbis junguntur, ut: Nemetorfağa jortem Magyarorfağbol. In Germaniam veni ex Ungaria. Oláforfağban kevés Magyaroc tanulnac. In Italia pauci Ungari student. Az városból kimegyéc az haraftra, ex civitate exeo in quercetum. Házamból kertembe sétáloc; e domo mea in hortum meum (spatior) deambulo: Kifutoc az mezőre, erdőre, rétre. Excuro in campum, sylvam pratum. Mezőn réten, homokon jároc, in campo, prato, sabuleto ambulo. Kertben, fölőben munkálkodnac, in horto, vinea, operantur. Mezőről jönec, Rure redeunt. Kertből jövünc, ex horto redimus.

CAPUT XIII.

Derectione duplicata.

Rectio duplicata est, quando una vox simul regit plures fines, qui sunt semper ferè dissimiles.

I.

Ad dat: küld, mittir; hágy, relinquit: & quaedam alia cognata significationis verba dativum regunt cū consequente ablativo vario, ut: könyvet adott néked ajandékon, ajandékul, ajandékba: Librum dedi tibi dono. Szólgámat küldöm néki segetscgére, segetscgüül: servum meum mitto illi subsidio, vel, in auxilium. Könyveimet hagyom gazdámnaç zálagba vel zálagul: Libros meos relinquo hospiti meo pignori, vel pro pignore.

Acti-

II.

Activa quaedam accusativum regunt cum sequente ablativo in ra, re, ut: Tanitlac tégedet Grammaticara, Doceo te Grammaticam. Az Ur tanittya kezeimet hadakozáfra, és az én uyjaimat az viadalra. P. 144. I. Dominus docet manus meas bellum, & digitos meos prelium. Megtanitlac titeket az Urnaç télelmére. Psal. 34. 12. Docebo vos Domini timorem.

III.

Secundaria verba activa regunt accusativum cum consequente ablativo in val & vel, ut: Meglátatom febeimet az orvossal: Faciam ut videat vulnera mea medicus. Megsepretem házamat fogámmal, Furgare faciam domum meam per servum, vel: jubeo ut verrat domum meam servus meus.

IV.

Cognitionis & affinitatis nomina possessiva dativum regüt, ut: Rokonom nékem Demeter, cognatus mihi (est) Demetrius. Néked sógorod az Peter. Tibi affinis (est) Petrus. Attyafia néki az Kelemen: Frater ipsi est Clemens.

V.

Verba debendi dativum personæ regunt cum sequente ablativo in val, vel, ut: Ados nékem tíz forintval; debet mihi 10 florenos. Tartozic Ilyannac negyven pénzelt; debet Stephano 40 nummos.

*De convenientia & rectione duplicata casus
Mutativi Ungarici.*

I.

Verba hac, téhen, faci, léhen, erit, fir; változic, mutatur; Mutativum regunt, consequentibus casibus diversis, ut: Bévölködövé téhen téged ad Ur minden joval: Deut. 18. Abundantem faciet te Dominus omnibono. Ó téhen tégedet fővé nem farká: ipse faciet te in caput non in caudam. Kiczoda tött engemet bíróvá vagy ostová. Luc. 12. 14. Quis fecit me iudicem vel partio rem. Hamuvá léhen az mi testiñc, Sap. 2. v. 3. Cinis erit corpus nostrum. Szükölködövé tétettél az Urtól: Egenus factus es a Domino. Az Istentől teretött Urrá és Christussá. Mt. 2. 36. A Deo factus est in Dominum & in Christum. Semmivé léhen ez világnac diczósége: In nihilum abibit mundi gloria. Kigyóvá változic az Moses veséheje: In serpentem mutatur Moyses virga. Christus az vizet borrá változtattya, Christus aquam in vinum convertit.

II.

Adjectivum participiale additur permutativo cum consequente nomine cuiusvis speciei & qualitatis, ex qua in aliam speciem & qualitatem facta est mutatio, ut, Testé lott lge, verbum caro factum. Kigyóvá változott veséhe, in serpentem conversa virga. Az borra változott vizet megkóstollja: In vinum mutata aqua gustat. Az verre változott vizeket nem ihattyac: in sanguinem conversas aquas bibere non possunt.

possunt. Szeppé változott, pulter, a. um. factus, a. est. Ruttá tött, turpis, e. factus, a. um. est.

De rectione Elliptica.

Elliptica oratio rara est apud Ungaros, elisiones tantum sunt interdum certarum vocularum & syllabarum, idq; in contracta & ligata oratione, ut:

Nem t'om minec híjác. Nescio quomodo vocetur, pro Nem tudom, Non scio.

Isten' gyonap, pro Isten adgyon jó napot: Deus det bonum diem, scilicet néked, nektec. Tibi, vobis.

Fogadgy' Isten, pro fogadgya Isten: Suscipiat Deus vel acceptet: aut annuat scilicet voto, votis, tuo, vestris.

Singularis.

Pluralis.

Mettfen	mit téhen	quid mettfenec	mit téfnec
Mettfeñ	pro mit téfeñ	face-	mettfevec
Mettfec	mit téfec	ret	mettfünc
			mit téfünc.

Et hac plerumq; Ablativum regunt in val & vel, ut: Mettfen az pennával: quid faceret cū penná? Mettfünc az vendéggel: Quid faceremus cum conviva?

Sequentia vero, hac, Medgyen, medgyeñ, medgyec, & plur. medgyenec, medgyetec, medgyünc? pro mit tegyen, quid faciat? Mit tegyenec? Quid faciant? Dativum requirunt: ut, medgyen néki? Quid faciat ipsi. Medgyünc néki hogyha David Uratoc? Verba Nabalis: Quid tūm si David Dominus vester est? ?

De Distinctione.

Distinctiones eadem hic sunt, quae Latinorum.

Colon, quod notatur duobus punctis, ita :

Periodus notatur unico puncto, ita . Et initio habet litteram majusculam.

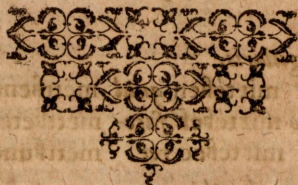
Comma notatur virgula curua, sic ,

Parenthesis signatur ita ()

Signum interrogationis est ?

Exclamationis !

F I N I S.

Lectori.

Lectori Christiano S.

Quum alioqui vacaturæ essent hæ pagina, placuit quædam Fidei nostræ capita hic apponere cum Latina eorum versione: in quibus Lingua Ungaricæ studiosus Lector, Præceptionum Grammaticarum possit periculum facere & eas ad usum accommodare.

Az Urnac Imátsága,

Matt. 6. v. 9.

Oratio Dominica,

Matth. 6. v. 9.

MI Atyánc ki vagy az mennyekben, fen-
teltesléc meg a te neved:

Jöjön el az te orfágod:
légyen meg a te akaratom,
mint az menyben, ugy itt
ez földönis.

Az mi mindennapi ken-
nyerünköt add meg né-
künc ma:

Es boczárd meg miné-
künc az mi vétkeinket,
mikeppé miis megboczá-
tunc azoknac, az kic mi
ellenünc vétkeztenec.

Es ne vigy minket az ki-
sértetbe, de sabadits meg
minket az gonostól. Mert
tiéd az orfág, az hatalom,
és a diczőség, mind örök-
ké, Amen.

Pater noster, qui es
in caelis, sanctifica-
tur nomen tuum:

Adveniat regnum
tuum, fiat voluntas tua,
sicut in caelo, ita etiam
in terra.

Panem nostrum quo-
tidianum da nobis ho-
die.

Et remitte nobis de-
bita nostra, sicut & nos
remittimus debitori-
bus nostris.

Et ne nos inducas in-
tentationem, sed libera
nos a malo. Quia tuum
est regnum, & potestas,
& gloria in secula. A-
men.

Articuli Fidei.

Credo in Deum
Patrem omnipo-
tentem, creatorem cœ-
li & terræ:

Et in Iesum Chri-
stum Filium ejus uni-
genitū, Dominum no-
strum: qui cōceptus est
ē Spiritu sancto, natus
ex Maria virgine: Pas-
sus sub Pontio Pilato,
crucifixus, mortuus
& sepultus; descendit
ad inferos tertia die re-
surrexit ex mortuis: a-
scendit in cœlum, sedet
ad dexterā Dei Patris
omnipotentis: inde vē-
turus ad iudicandum vivos & mortuos.

Credo in Spiritum
sanctum: Credo san-
ctam Ecclesiam catho-
licam sanctorum com-
munionem, remissionē
peccatorum, carnis re-
surrectionem, & vi-
tam æternam, Amen.

Agazati az Hitnec.

Hisec egy Istenbe, min-
denható Atyába, mé-
nec és földnec teremto-
ibe:

Es Jesus Christusba, ő
egyfűlött Fiába, mi Urunk
ba: ki fogantatéc szent Lé-
lectől, izületéc fiúz Ma-
riától: Kinzatéc Poncius
Pilatusnac alatta, meghala
és eltemtetetéc: fälla pok-
lokra: harmad napon föl-
tamada az halottac közül:
fölméne mennyekbe, ül
az mindenható Atya Isten-
nec jobbkéze felől: Onnan
léfén eljövendő ítélnie ele-
veneket és holtakat.

Hisec fient Lélekbe:
hisec egy közönfeges Ke-
restyén anyaszent Egyhá-
zat, fienteknecegyfűlégét,
büneinknec megboczá-
nattyát, testnec föltáma-
dását, és az öröcéletet, A-
men.

Az tíz Paranczolat,
Exod. 20. Deut. 5.

ES az Istenföla mind-
ezeket az igéket,
mondván:

Első Paranczolat.

Halgasd meg Izraél: En
vagyoc az te Urad Istened,
ki tégedet kihoztalac az
Egyiptomnac földéből,
azbőlgalatnac házából.
Ne legyenec tenéked én
előttem idegen Istenid.

Második.

Ne csinálly magadnac
faragott képet, és semmi
hasonlatosságot azoknac
formájára, mellyec oda fel
az égben vadnac, se azok-
nac formájára, mellyec az
foldön itt alatt vadnac, se
azoknak, mellyec az viz-
ben fold alatt vadnac. Ne
hajolly meg azocelott, és
ne tífrellyed azokat: mert
én vagyoc az te Urad Iste-
ned, erős böfűalló, ki
megbüntetem az atyák-
nac vétkeket az fiakban, harmad és negyed izi-
glen, azokban az kie gyűlölnec engemet. Es izi-

Decalogus, Exo-
di 20. Deut. 5.

ET loquutus est De-
us omnia hæc ver-
ba, dicendo:

Primum Præceptum.

*Audi Israël: Ego
sum Iehova Deus tuus,
qui te eduxi ē terra
Egypti. ē domo servi-
tutis. Non habebis
Deos alienos coram
me.*

Secundum.

*Ne facias tibi scul-
ptile, aut ullam imagi-
nem eorū, quæ sursum
in cælo sunt, aut quæ in
terra infra, aut quæ in
aquis infra terram.
Ne incurves te coram
illis, neq; colas ea: nam
ego sum Dominus Deus
tuus fortis Zelotes, qui
vindico iniquitatem
patrum in filios, usq; in
tertiam & quartam
generationem eorum,
qui me oderint. Et fa-
niam*

*ciens misericordiam in
millia eorum, qui dili-
gunt me & observant
praecepta mea.*

Tertium.

*Ne assumito nomen
Domini Dei tui inva-
num: nam non relin-
quet Dominus eum
impunem, qui nomen
suū invanū assumerit.*

Quartum.

*Memento diem Sab-
bathi, ut eū sanctifices:
sex diebus operaberis,
& facies omne opus tu-
um: Septimo verò die
Sabbathū est Domino
Deo tuo, Non facito ul-
lum opus, neque tu, ne-
que filius tuus, neq; filia
tua: neque servus tuus,
neq; ancilla tua: neque
jumentum tuum: neq;
advena, qui est intra
portas tuas. Na sex die-
bus creavit Dominus
cælum & terrā, & ma-
re & omnia in, us exi-
stētia: & requievit die*

galmassagot czelekessem
ezeriglen, azokkal a kic
engemet beretnec, és meg-
tarttyac az én paranczola-
timat.

Harmadic.

Az te Uradnac Istened-
necnevét hijába ne vegy-
ed: mert nem hadgya az
Ur büntetésnélküli azt, az
kiaz ő nevét hijába véfi.

Negyedic.

Megélekezzél az Szom-
batrol, hogy azt megfen-
tellyed: hat napon mün-
kálkodgyál, és minden
dolgodat elvégezzed: He-
ted napon az te Uradnac I-
stenednec Szombattya va-
gyon. Sēmi dolgot ne tég-
le te, se fiad, se leányod:
se szolgálád, se szolgálóleá-
nyod: és semmi barmod, se
az te jövevényed, melly
az te kapuidközt vagyon.
Mert hat napon teremte
az Uraz ményet és az föl-
det, a tengert, és mind a-
zokban való állatokat: és
megnyügövec heted na-
pon:

pon: Azért megáldá az Ur
az szombatot, és megfen-
telé azt.

Orödic.

Tisztellyed az te atyádat
és a te anyádat, hogy hofő
ideigélly az földön, mel-
lyet az te Urad Istened ad
teneked.

Harodic.

Ne ölly.

Heredic.

Ne paráználkodgyál.

Nyolizadic.

Ne orozz.

Kilenzedic.

*Ne mondgy az te fele-
baratod ellen hamis tanú-
sagot.*

Tizedic.

*Ne kívánnjad az te fe-
lebarátodn házát: ne ki-
vánnjad az te felebara-
todnac feleségét, se fölga-
ját, se szolgálóleányát, se ö-
krét se samárát, és semmi-
nemü marháját.*

*Septimo: Idcirco bene-
dixit Dominus diei
sabbathi, & sanctifica-
vit eum.*

Quintum.

*Honora patrē tuum
& matrē tuam, ut diu
vivas in terra, quam
Dominus Deus tuus
daturus est tibi.*

Sextum.

Ne occidito.

Septimum.

Ne mœchator.

Octavum.

Ne furator.

Nonum.

*Ne dicito contra
proximū tuum falsum
testimonium.*

Decimum.

*Non concupisces do-
mum proximi tui: non
concupisces uxore pro-
ximi tui, non servum,
non ancillam, non bo-
vem, non asinum, neq;
ullam rem ipsius.*

Pfal. 81. v. 14.

15.

O si populus meus
auscultaſſet mihi, ſi Iſ-
raelita in viis meis am-
bulaffent!

Vel momento ini-
micos eorū fuiſſem de-
preſſurus; & in hoſtes
eorum convertiſſe ma-
num meam.

FINIS

Pfal. LXXXI. verſ.

14. 15.

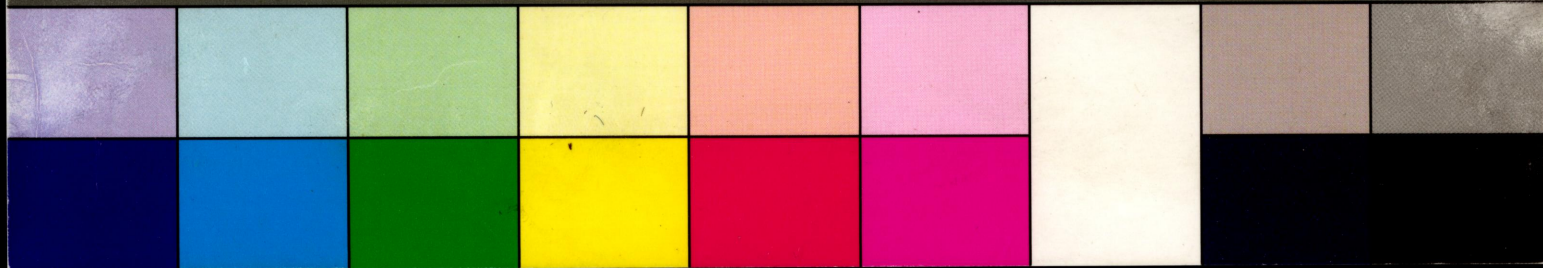
Oha az én népem halga-
tott volna engemet, és az
Izraél az én utaimban járt
vólna:

Az ő ellenſégeket hir-
telenſéggel megaláztam
vólna, és azoc ellen fordí-
tottam vólna az én keze-
met.

VEGE

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

120

Pfal. 81. v. 14.

15.

O si populus meus
auscultaſſet mihi, ſi Iſ-
raëlita in viis meis am-
bulaffent!

Vel momento ini-
micos eorū fuiſſem de-
preſſurus; & in hoſtes
eorum convertiſſe ma-
num meam.

FINIS.

Pfal. LXXXI. verſ.

14. 15.

Oha azén népem halga-
tott volna engemet, és az
Izraél az én utaimban járt
vólna:

Az ő ellenségeket hig-
telenſéggel megaláztam
vólna, és azoc ellenfordi-
tottam vólna az én keze-
met.

VEGE.

